

W.L.H. & RIEM VIS

DE PELGRIM

DE PELGRIM.

Gaskrachtsnelradrukkerij C. BLOMENDAAL 's Gravenhage.

DE PELGRIM.

EEN VERHAAL

uit den laatsten hongersnood in Rusland,

DOOR

WILH^a. RIEM VIS,

SCHRIJFSTER VAN DE BANNELINGEN, YASKA EN ARINA,
DE GOUDZOEKERS, ENZ.

MET EEN AANBEVELEND WOORD VAN

DS. W. G. SMITT,

Em.-pred. te 's-Gravenhage.

MET GEKLEURDE PLAATJES.

'S-GRAVENHAGE,
C. BLOMMENDAAL.

EEN WOORD VOORAF.

Wel is Rusland uitgestrekt en machtig, maar daarom is Rusland's bevolking nog niet gelukkig. Welk een ellende in dat groote Rijk geleden wordt, is aan het overige Europa grootendeels onbekend, ja zelfs wellicht aan den Czar. Toch vernam men ook in ons door God nog zoo rijk gezegend land iets daarvan, toen in 1892 de mare zich verspreidde van den schrikkelijken hongersnood in Rusland.

Reeds daarom zal dit boekske, waarvoor dit woord als aanbeveling dient, door ons christelijk publiek met belangstelling ontvangen worden. Daarin toch wordt voor een deel de sluier opgelicht, waaronder zooveel ellende verborgen lag; een bladzijde gewijd aan den treurigen toestand, waarin de hongersnood van Maart 1892 de Russische bevolking op het platte land, en ook in enkele steden bracht.

Doch wat vooral het verhaal aantrekkelijk maakt, is de schets die de schrijfster geeft van de uitbreiding van het Koninkrijk des Heeren.

In een der bladen lazen wij dezer dagen: »Het getal Stundisten en andere nonconformisten (afgescheidenen van de Grieksche Staatskerk, en menschen, die allen het Woord Gods tot richtsnoer wen-

schen te nemen) klimt nog steeds in Rusland, niettegenstaande alle pogingen die van de zijde der Grieksche Kerk worden aangewend om hen te onderdrukken. In de Synode dier Kerk is openlijk uitgesproken, dat het streng godsdienstige leven dier scheurmakers, hun zedelijke tucht, hun innige genegenheid jegens elkander, en de hulp, die de rijken aan de behoeftigen verleen, oorzaken zijn, dat de eenvoudige en onwetende boeren zich in menigte bij hen aansluiten."

Vooraf met deze werken Gods poogt de schrijfster in dit boekje het christelijk publiek bekend te maken. Vindt haar streven steun en waardeering; borenal, zegene God de Heere dit middel om bij de christenen in ons Vaderland belangstelling op te wekken voor den zwaren strijd van hun mede-belijders in het Rijk der Czaren.

Den Haag, Sept. 1894.

W. G. SMITT,
Em. pred.

INHOUD.

Hfdst.	Blz.
I. De Relekwieënverkooper	1
II. Schoenmaker Tambolof en zijn zoon	10
III. In de bosschen	22
IV. Peter in het klooster	33
V. Hulp in nood	41
VI. De korenschuur door hongerlijders bestormd	53
VII. Een getuige voor de waarheid	68
VIII. Olia tweemaal verkocht	78
IX. Een onverwacht avondbezoek	89
X. Schrikkelijke tooneelen van den hongersnood	99
XI. Waar was Dr. Tambolof?	112
XII. Misha en zijn vader in Moskou	124
XIII. Besluit.	135

De Pelgrim.

Een verhaal uit den laatsten hongersnood in Rusland.

HOOFDSTUK I.

De Relekwieënverkooper.

Het was jaarmarkt in Nishni-Novgorod; en in de straten waar op andere tijden bijna geen sterveling te zien was, wemelde het nu van menschen uit alle deelen van het groote Russische rijk, zoowel als uit andere landen, daar samengevloed. Tartaren en Khirgiezen, Perzen en Armeniërs, Chineezers en Turken, waaronder Joden en Mohammedanen, monniken en pelgrims, boeren en kooplieden, in één woord, een bont geschakeerde menigte was het, die zich daar verdrong voor de prachtige winkels en magazijnen, de tenten en kramen, waar voortbrengselen van allerlei aard te zamen gebracht waren en gretige koopers vonden. Te midden van dit gewoel weerklonk het geschreeuw van groote en kleine straatventers, die uit alle macht hunne waren zochten aan te prijzen; van goochelaars, koordansers en kunstmakers, die de aandacht van het publiek op zich trachtten te vestigen, terwijl men tegelijkertijd het gelui en geklepper moest aanhooren van een menigte klokken en

klokjes, lustig bengelend in de spitse torens der bedehuizen met hun vergulde koepels; om niet te spreken van de vroolijke muziek in de militaire kapel op den grooten boulevard. Het was waarlijk niet te verwonderen, dat de vogeltjes, die anders zoo rustig hun liedje zongen in de boomen op de kaden, waar niemand hen placht te storen, thans de vlucht genomen hadden.

De grootste drukte heerschte echter in de nabijheid der rivier, waar het geraas nog vergroot werd door 't hotsen en stooten der telega's, waarin de goederen uit de stoombooten naar de pakhuizen vervoerd werden, onder het geschreeuw der koetsiers en het geklap der zweepen; terwijl donkerkleurige Tartaren ijverig bezig waren met laden en lossen, en men telkens opnieuw het fluiten en sissen van booten vernam, die aanlegden of vertrokken. Bovendien had men daar nog dicht bij den oever de zoogenaamde „lage Bazaar,” een plaats, die als 't ware het brandpunt van den handel genoemd kon worden. Een waar mengelmoes van gebouwen, zoowel als van koopwaren was er te zien, en zoo vreemd kon men iets niet bedenken, of het was er te vinden, oud of nieuw, al naar verkiezing. Die dan ook inkoopten te doen had, ging zonder aarzelen daar een kijkje nemen. Zoo deden ook een tiental boeren, die gezamenlijk nit de omstreken van Kazan gekomen waren en nu weer huiswaarts dachten te gaan. Met hun allen stapten zij een winkel binnen, die daardoor opeens gevuld werd, en begonnen uit te zoeken wat naar hun gading was: de een moest een theeketel meebrengen voor zijne vrouw, de ander een paar heiligenbeelden voor zijn zoon, die ging tronwen, en een vergulden armband voor zijn aanstaande schoondochter; een ander had zagen en paardetuigen nodig, terwijl één zich de weelde veroorloofde

van een nieuw zilveren horloge uit te zoeken, en allen bovendien nog een bosje gedroogde paddestoelen verlangden. Dit alles kon de koopman hun direkt verschaffen, en na veel loven en bieden verhuisden die voorwerpen met nog vele andere naar de wijde zakken hunner zwart fluweelen broeken, waarop zij zich weer naar buiten begaven.

„Wat is daar te doen?” riep een van hen plotseling uit; „zie eens, alle menschen blijven stilstaan!” en meteen richtte hij zijn schreden naar dien kant, terwijl de anderen hem volgden.

„Past maar op je zakken!” waarschuwde een oude boer, die moeite had gelijken pas met hen te houden; 't is zeker weer van dat heidenvolk.”

„Ik moet zonder mankeeren op den bepaalden tijd thuis wezen,” riep een ander, zonder echter van koers te veranderen, of zelfs maar te aarzelen omtrent de richting, die hij te volgen had.

„'t Zal te laat worden voor de boot,” sprak de man die het zilveren horloge gekocht had en kenbaar was aan een groote bruine vlek op de rechterwang; maar toch kon hij, evenmin als de anderen, zijne nieuwsgierigheid bedwingen, en weldra waren allen op de plaats aangekomen, waar de kunstmakers, zooals sommigen meenden, te zien waren. Opeens echter werd er een uitdrukking van eerbied zichtbaar op hun gelaat, terwijl zij hun best deden om door de menschenmassa heen te dringen, die een kring gevormd had om een pelgrim met lang zwart haar, dito baard, en slimme, grijze oogen. Hij hield op dit oogenblik jnist een fleschje omhoog, gevuld met een groenachtig vocht naar het scheen.

„Water uit het Heilige Land,” riep hij luid, „ik heb het

zelf geschept uit de Jordaan, op dezelfde plaats, waar de Israëlieten droogvoets doortrokken. Het geneest direkt van alle ziekten en kwalen. Wie wil het hebben?"

„Ik, ik, ik!" riepen honderde stemmen tegelijk.

Aan één kan ik het natuurlijk maar geven," hernam de „heilige man:" „en om nu geen onderscheid te maken, zal het zijn voor dengene, die er het meeste voor biedt."

De opgewondenheid was plotseling bedaard, en de hoopvolle uitdrukking op veler gelaat maakte plaats voor teleurstelling.

Onze boertjes intusschen haalden hunne beurzen voor den dag en aarzelden, want het geld was zuur verdiend.

„Ik geef er twintig kopeken voor," riep een man met have-loos voorkomen.

„Ik veertig," zei terstond een ander.

„Vijftig," sprak een der boeren.

„'t Zou mij minstens een roebel waard zijn!" fluisterde een soort bedelmonnik zijn buurman in 't oor, maar ik ben arm, doodarm."

„Twee zilveren roebels!" riep er eindelijk een, waarop de moezjiks (1) zuchtend de beurzen weer wegstoppen, maar toch niet konden besluiten de plek te verlaten. Ook bemerkten zij niet, dat een paar jongens van twaalf en vijftien jaar ongeveer, met brutale oogen, steeds dichterbij hen aandrongen en begeerige blikken wierpen op de wijde, goed gevulde zakken, waarin de beurzen zoo pas verdwenen waren. Aller oog was gericht naar den gewaanden pelgrim, die voortdurend de aandacht zocht te boeien door verhalen uit het Heilige Land, waarbij hij telkens

(1) Boeren.

het een of ander „heilig voorwerp” vertoonde, om het in ruil te geven voor blinkende geldstukken, die hij dan achteloos bij zich stak, als waren ze hem niets waard. Eindelijk echter scheen zijn voorraad uitgeput; althans hij gaf zijn voornemen te kennen om heen te gaan, en de menigte ging langzaam uiteen. Haastig stapten de moezjiks nu naar een der landingsplaatsen, maar kwamen er juist bijtijds om de stoomboot te zien vertrekken.

„Zie je, ik heb het wel gezegd, dat wij te laat zonden komen!” bromde de man, die bepaald op tijd thuis wezen moest, maar evenmin als de anderen in staat geweest was zijne nieuwsgierigheid te bedwingen.

„Over een paar uur komt er weer een boot,” troostte de boer met de bruine vlek; „we kunnen in de herberg daar ginds wachten, en meteen een teugje nemen voor den dorst.”

Dit voorstel vond terstond bijval, want Russische boeren zijn, helaas! groote liefhebbers van zulke plaatsen, en het verderfelijke vocht, dat daar verkocht wordt, brengt velen hunner tot volslagen armoede.

„Wel, heb jelui goede zaken gedaan?” vroeg de herbergier, om een praatje met hen te maken.

„Ja wel, dat gaat nog al,” was het antwoord.

„Zie eens, is dat geen koopje?” zei „de gevlekte,” terwijl hij in zijn zak tastte, om het zilveren horloge te voorschijn te halen.

„Wat is dat!” riep hij eensklaps verschrikt uit, „ik ben het kwijt!”

„Och kom,” riepen de anderen, „je kijkt niet goed!” Maar onwillekeurig begonnen zij ook eens in hun zak te voelen, en

het duurde niet lang of de een schreeuwde al harder dan de ander, dat hij bestolen was.

„Zie je, dat komt er nu van,” zei de oude boer, die hen ge-
waarschuwd had, hoewel hij zelf alle vrees had laten varen,
bij het zien van een „heiligen pelgrim” in plaats van heiden-
volk; om met evenveel gretigheid als de jongeren te luisteren
naar de wonderlijke verhalen, die de man deed, zonder acht te
slaan op de omstanders.

Wat waren onze moezjiks boos en verdrietig! Hoe schol-
den zij de onbeschaamde dieven, die er toch niets van hoor-
den, en beloofden hen alle denkbare vergelding, wanneer zij
ze ooit in handen kregen, wat natuurlijk al heel onwaarschijn-
lijk was.

Doch waarom gingen zij niet liever terstond naar de politie? Ja, dat zouden zij zeker gedaan hebben, maar een Russische boer wil liever groote schade lijden, dan met politiebeambten in aanraking te moeten komen; en niet alleen een boer, ook andere onderdanen van het groote Tsarenrijk schrikken daarvoor terug. Nu, zij hebben er dan ook wel reden toe, want menig-
maal gebeurt het, dat de aanklager zelf dupe wordt van de zaak, terwijl de schuldige ontsnapt of zich weet vrij te koop-
pen. Voor geld toch kan men alles gedaan krijgen bij de Rus-
sische regeeringsbeambten, die in den regel 't meest op hun
eigen voordeel letten en zich zonder gewetensbezwaar laten om-
kopen, waarom het dan ook voor minder gegoeden zeer moeielijk
is recht te verkrijgen. Niettemin is de rechtspleging in Rusland
al veel verbeterd en is er voor den beschuldigde minder gevaar
om jaren lang opgesloten te blijven zonder verhoord te worden,
dan dit het geval was onder de regeering van Keizer Nikolaas,

een tijdperk, gekenmerkt door onderdrukking, onbeschaamde willekeur en grenzenlooze bedriegerij. Veel is daarvan echter nog overgebleven, en al ware dat niet zoo, de angst voor al wat politie heet, zit te diep geworteld bij het volk, om vooreerst te mogen verwachten, dat die plaats maken zal voor rustig vertrouwen, al ware de inrichting op eens volmaakt geworden.

Mistroostig begaven de arme, bedrogen boeren zich dus eindelijk maar weer naar de landingsplaats, om vervolgens zwijgend, in alles behalve vroolijke stemming, plaats te nemen op het dek eener groote stoomboot. Hadden sommigen nu ook geen geld om den overtocht te betalen, deze werden geholpen door hunne metgezellen, die zoo gelukkig waren nog in 't bezit van hun beurs te zijn gebleven.

Wij willen hen echter niet vergezellen, maar liever nog een kijkje gaan nemen in de stad, om meteen nader kennis te maken met den verkooper van het zoogenaamd wonderdoende water. Zoodra zijn vereeders zich verspreid hadden, zette hij koers naar een menigte houten huisjes, die in de onmiddellijke nabijheid van Novgorod, een afzonderlijk dorp vormden, waar vooral goochelaars en kunstmakers zich gevestigd hadden, alsmede zigeuners en straatmuzikanten. Daar gekomen hield hij stil voor een gebouwtje, waarvan de deur openstond, en waaruit alles behalve liefelijke tonen hem tegenklonken. Hij liet zich daardoor echter niet terughouden, maar stapte naar binnen, wierp een deur open en bevond zich in een smerig vertrek, waar een slordig gekleede vrouw met een kind op den arm midden op den grond zat, bezig met het omroeren van een soort brij, die in een ijzeren pot boven een vuur hing, dat aangelegd was in een gat daarvoor gegraven.

„Schep maar gauw wat op,” sprak de pelgrim, zonder haar te groeten, „ik heb honger.”

„'t Is niet voor u bestemd,” antwoordde zij op norschen toon; „gij kunt genoeg te eten krijgen, zonder ons deel op te maken.”

„Zou je dan denken, dat ik tevreden was met de schrale kost in 't klooster?”

„Dat weet ik niet, maar wel, dat je geen eten krijgt, als je mij geen geld geeft.”

„Geld, ha, ha! alsof de jongens niet genoeg inbrengen!”

Juist had hij dit gezegd, toen de deur openvloog en een knaap van ongeveer twaalf jaar naar binnen stormde. Verschrikt bleef hij staan bij het zien van zijn vader, doch herstelde zich spoedig.

„Misha heeft mij alles afgenomen, en is er mee weggelopen!” haastte hij zich te zeggen.

„Haal je zakken eens uit,” klonk het bevel.

De jongen gehoorzaamde, wel overtuigd, dat verzet niet baten zou; doch hij deed het aarzelend. Uit de eene zak kwam een mengeling van allerlei snuisterijen en snoepgoed te voorschijn, terwijl de andere, behalve eenige kopeken, ook een zilveren horloge bevatte.

Een harde klap om de ooren deed hem in luide jammerkreten losbarsten, terwijl hij uitriep: „Misha heeft vier beurzen met geld en een armband!”

„Met hem zal ik morgen wel afrekenen,” hernam de liefderijke vader, na het horloge bij zich gestoken te hebben.

„Pas nu maar op, dat je mij nooit weer zoekt te bedriegen!”

Daarna duwde hij zijn vrouw op zij, die intusschen den pot met brij afgezet had, kreeg een tinnen bord en een houten le-

pel uit een kist, en begon zich naar hartelust van de spijze te bedienen, na vooraf echter een gebed gepreveld en het teeken des kruises gemaakt te hebben. Dit toch vergeet een Rus niet licht, al is hij nog zoo verhard en aan ondeugden overgegeven.

Met toornige blikken zat de vrouw toe te kijken, tot haar echtgenoot opstond om heen te gaan. Toen greep zij het bord en den lepel en begon voor zichzelf op te scheppen, terwijl de knaap met begeerige oogen al hare bewegingen gadesloeg. Zijn vader intusschen trok de deur achter zich dicht en begaf zich met haastige schreden op weg naar het klooster, waar hij gedurende zijn kort verblijf in de stad, zijn intrek genomen had. De lezer moet weten, dat een pelgrim in Rusland algemeen vereerd wordt en gereedelijk ten allen tijde huisvesting vinden kan in de kloosters, zoowel als bij particulieren, die gaarne hun woning openstellen voor zoo'n „heilig man." Dat hiervan menigmaal misbruik gemaakt wordt door oplichters, die zich vroom weten voor te doen, valt licht te begrijpen; te meer, daar zij zodoende gemakkelijk ontkomen aan een lastig politie-onderzoek, want pelgrims genieten allerwege het volst vertrouwen, en niet licht zal men er toe komen dezen naar hun pas te vragen. Zoo had dan ook onze relekwieënverkooper gedaan. Met een aantal anderen, waaronder landloopers en bedriegers gelijk hij zelf, had hij zijn toevlucht gezocht in een klooster en was daar gastvrij ontvangen. Wel moest hij zich nu aan een menigte ceremoniën onderwerpen, lange kerkliederen zingen en gebeden prevelen, doch daartegenover stond, dat hij onbevreesd en ongehinderd zijn bedriegerij op groote schaal kon voortzetten. Dagelijks bracht hij niettemin een bezoek aan zijn vrouw en kinderen, niet uit belangstelling of om hen van

het noodige te voorzien, maar alleen om op de hoogte te blijven van hun inkomsten en de jongens, Misha en Peter, aan te sporen tot allerlei ondeugd.

Helaas! hoe diep gezonken en ontaard is de mensch, die buiten God leeft, naar het goeddunken van zijn eigen boos hart! Velen doen dit meer bedekt en onder een schijn van rechtvaardigheid, maar God kent onze harten, vergeten wij dit niet!

Misha en Peter waren echter, naar de meening huns vaders, nog te onervaren om hunne bedriegelijke handelwijzen met goed gevolg te verbergen achter een waas van vroomheid, daarom had hij het niet raadzaam gevonden zich met zijn geheele gezin bij de pelgrims aan te sluiten. Weldra bereikte hij het oude gedeelte der stad, waar het klooster gelegen was, en in gezelschap van andere „vrome lieden”, die hij onderweg reeds ontmoet had, ging hij het gebouw binnen, dat zooveel eigenwilligen godsdienst maar wellicht weinig ware vroomheid omvatte.

HOOFDSTUK II.

Schoenmaker Tambolof en zijn zoon.

October was in 't land gekomen, en daarmee doodelijke stilte in Nishni-Novgorod. Lange karavanen van kooplieden waren oost- en zuidwaarts getrokken; boeren en pelgrims hadden zich in alle richtingen verspreid, en de stad was zóó verlaten, dat men er in sommige gedeelten een halven dag had kunnen rondloopen zonder iemand te ontmoeten. De meeste winkels en magazijnen waren gesloten en van ijzeren bouten voorzien, om

eerst negen maanden later weer in gebruik gesteld te worden; tenten en kramen waren verdwenen, en van het houten dorp was niets meer te vinden. De sneeuw, waarmee de straten bedekt waren, was lang niet overal platgereden of geloopt; ja op vele plaatsen was er zelfs geen spoor van voetstappen of wagens te zien, terwijl de witte massa hier en daar opgehoopt lag tegen de deuren der onbewoonde huizen.

Daar weerklonk eensklaps het gerinkel van bellen; een slede schoof door de mulle sneeuw en hield stil voor een klein huisje. Een heer in een lange pels gehuld en een bonte muts diep over de ooren getrokken, sprong er uit, duwde het lage deurtje open en stapte naar binnen, waarop de koetsier met de zweep klapte en den tocht alleen voortzette.

„Is u de dokter?” vroeg een knaap van omstreeks vijftien jaar met gultige donkere oogen en zwarten krullebol, toen hij den vreemden heer zag binnenkomen.

„Ja; is de baas erg ziek?”

„Nee, mijnheer, hij zit weer binnen zijn pijpje te rooken,” sprak de jongen, terwijl de bezoeker hem voorbij en het werkplaatsje doorliep, om zich naar de huiskamer te begeven. Daar zat in een wijden armstoel een tamelijk bejaard man met een bril op, en een opengeslagen Bijbel voor zich op een klein tafeltje.

„Wel, vader, hoe gaat het? Weer wat beter?” klonk het hem eensklaps tegen.

„Wat! gij hier, Alexander?” riep de aangesprokene uit op een toon van blijde verrassing; „ik had u niet meer verwacht!”

Dit zeggende stond hij zoo haastig op als zijn stramme ledematen het hem toelieten, en stak zijn zoon beide handen toe.

„Ik was uit de stad, toen Kanofski de boodschap kwam brengen, dat u ziek waart,” sprak deze, hem liefdevol aanziende; „zoodra ik het vernam, ben ik hierheen gekomen.”

„Ik wist wel, dat uw wegblijven een goede reden had,” sprak de oude man glimlachend, terwijl hij weer ging zitten, „maar ik ben blij, dat ge toch nog gekomen zijt, al heb ik uw diensten als dokter niet meer noodig. Neem een stoel, jongen, en zoek een plaatsje bij 't vuur.”

De zoon deed zooals hem gezegd werd, na eerst den pelsjas uitgetrokken en opgehangen te hebben, en vroeg toen: „Wat heeft u eigenlijk gescheeld, vader?”

„Wel, jongenlief, hoe zal ik je dat zeggen. Mijn hoofd gloeide en klopte den ganschen dag, zoodat ik haast niet meer denken kon, en ik gevoelde mij zoo afgemat, dat ik niet in staat was van deze kamer naar mijn werkplaatsje te komen. Trek in eten had ik ook al niet, maar drinken deed ik den ganschen dag, en mijn pijpje kon ik niet zien. Wel, wel, ik dacht wezenlijk, dat de Heere God dit aardsche huis ging afbreken! Maar gelukkig, daarboven is een plaats voor mij bereid, ik behoef dus niet te vreezen.”

„En wie heeft u opgepast, vader? Hadt u dezen leerjongen al, toen u ziek werdt?”

„Dat zal ik je eens vertellen, Alexander. Peter, mijn vorige jongen had mij, zooals je weet, verlaten, dus was ik hier gansch alleen; tenminste zonder hulp van menschen.”

„En Kanofski?”

„Hij is één keer bij mij geweest, en vertelde toen, dat hij naar Kazan moest, waarom ik hem verzocht bij u aan te gaan. Doch luister verder. Daar lag ik dan op zekeren avond stil in

bed en bad tot God om uitkomst; want ik gevoelde mij te machteloos om iets te doen. Opeens hoor ik een gestommel boven mijn hoofd en even daarna vernam ik duidelijk voetstappen op het zoldertje hierboven. Wat kon ik anders doen dan stil blijven luisteren? De deur van deze kamer werd zacht geopend, en . . . „Baas, zijt ge ziek?” vroeg een stem in mijn nabijheid. „Steek eerst een licht op,” zei ik, wel een weinig verschrikt, „dan kunnen wij elkaar zien.” En wat zag ik nu? Een jongen met brutale kijkers, een vuil gezicht, half verborgen onder een verwarden bos haren, en gescheurde kleeren.

„Ik heb al dikwijls op uw zoldertje geslapen,” sprak hij, zonder blikken of blozen, „maar nu had ik zoo'n honger, en ik dacht . . .”

Aarzelend zweeg hij.

„Welnu?” vroeg ik, „wat verder?”

„Ik dacht, dat gij misschien wel dood waart, want ik hoorde u in 't geheel niet meer kloppen op de leest.”

„Zoo, zoo,” zei ik, „en als dat nu eens werkelijk zoo geweest was, wat zou je dan gedaan hebben?”

De jongen keek schuins naar dat kastje ginds en zei: „ik zou daarin gekeken hebben naar een stuk brood, en dan had ik een andere slaappleats opgezocht.”

„En zoudt ge mij dan maar zoo hebben laten liggen, zonder er iemand wat van te zeggen?” was toen mijn vraag, waarop hij met een guitig gezicht antwoordde: „U begrijpt toch wel, dat de politie er dan bij zou zijn gekomen!”

Hier brak de oude man zijn verhaal af, en stond haastig op:

„Wel, wel,” sprak hij op bezorgden toon, „wat ben ik toch vergeetachtig! Nu heb je nog niet eens een kop thee gehad, of

een stukje brood! — Misha! riep hij luid, „jongen, kom eens hier!”

De deur werd geopend en dezelfde knaap, dien de dokter reeds gezien en gesproken had, trad binnen.

„Is er nog thee in de bus?” vroeg zijn meester.

„Nog een klein beetje baas: zal ik even water opzetten?”

„Ja, goed, en breng dan de mooie samovar (1) hier.”

De jongen voldeed terstond aan dit bevel, waarna hij zich weer verwijderde, en de schoenmaker hervatte: „Natuurlijk vroeg ik den jongen waar hij vandaan kwam, en wat er hem toe gebracht had op mijn zoldertje te komen slapen. Eerst verzon hij blijkbaar allerlei leugens, maar eindelijk kwam de waarheid er uit, dat hij namelijk zijn ouders ontloopen was om te kunnen doen, wat hij wilde.”

„En hebt u hem niettegenstaande dat bij u gehouden?” vroeg de dokter verbaasd, wel wetende, hoe zijn vader over zulke dingen dacht.

„Ja, ik zal je zeggen waarom ik dit gedaan heb: in de eerste plaats werd het mij al spoedig duidelijk uit al hetgeen de jongen zoo langzamerhand vertelde, dat zijn ouders hem in allerlei ondeugd hadden grootgebracht; liegen, stelen en vechten was zijn dagelijksch werk geweest, en zijn vader, die zelf op bedriegerij uitging, was er slechts op bedacht, zooveel mogelijk voordeel te trekken van zijn kinderen; terwijl zijn moeder dreigde en schold als zij er haar deel niet van kreeg. Maar bovendien kan ik onmogelijk te weten komen, waar zij zich bevinden. Gedurende de jaarmarkt hebben zij hier in de stad

(1) Een soort van zelfkoker om thee te trekken.

gewoond; doch tegen het einde van September zijn ze met een gezelschap goochelaars en kunstmakers vertrokken; waarheen dat wist Misha mij niet te zeggen."

"Ik vrees, dat de jongen u den een of anderen dag bestelen zal en dan wegblijven," sprak de dokter op gedempten toon.

"Nu, daar heb ik ook wel eens over gedacht," was het antwoord, „maar toch komt het mij voor, dat de Heere hem juist hierheen heeft gezonden, zoowel om mij te helpen in mijn ziekte, als om hem bekend te maken met den eenigen weg tot zaligheid. In elk geval kon 't mij niet van 'thart hem aan zijn lot over te laten, en ik heb geen vrijmoedigheid kunnen vinden hem mijn huis te ontzeggen, niettegenstaande ik voor de gevolgen vrees, wanneer de politie er achter mocht komen, dat ik een vreemden knaap in huis genomen heb. Wie weet, waar men mij van verdenken zal, als het uitkomt, doch, ik weet, dat geen haar van mijn hoofd vallen zal, zonder den wil van mijn Hemelschen Vader."

"Dat mag alles waar wezen, vader, maar mij dunkt, gij moogt u daarom niet noodeloos in gevaar stellen," hernam de dokter hoofdschuddend en blijkbaar met de zaak niet te vreden.

"Noodeloos? Wel kind, als het dienen mocht om een ziel van 't verderf te redden, noemt ge dat noodeloos?"

"Nu, dat juist niet; doch wie zegt u, dat dit er het gevolg van zijn zal?"

"Niemand en niets; evenwel ben ik groepen om te zaaien aan alle wateren, en te letten op de leiding des Heeren. Ik zelf heb den jongen niet in huis gehaald, en toen hij kwam, had ik juist gebeden om hnlp. Ook moet ik zeggen, dat Misha

mij trouw opgepast heeft, al is het evenzeer waar, dat ik zijn diensten niet onbeloond heb gelaten."

"Hoelang is hij al bij u?"

"Twee weken ongeveer; zes dagen had hij rondgezworven na het vertrek zijner ouders, maar toen was zijn laatste kopek uitgegeven en stond hongerlijden of kennismaking met de politie hem te wachten. Ge kunt dus begrijpen, hoe dankbaar hij mijn voorstel aannam, om voorloopig hier te blijven, te meer daar het opeens vinnig koud geworden was."

"En wil hij nu schoenmaker worden?"

"Dat staat nog hard te betwijfelen; wel doet hij zijn best om het vak te leeren, maar dat het hem recht bevalt, geloof ik toch niet. De jongen is ook zijn gansche leven aan een ongeregeld, zwervend leven gewoon geweest, dus valt stilzitten weinig in zijn smaak. Bovendien schijnt hij te vreezen, dat zijn ouders het volgende jaar weer hier komen en dan wellicht zijn verblijfplaats zullen uitvinden. Hij heeft er al eens over gesproken, om, voor dat de jaarmarkt weer begint, de stad te verlaten."

"Dus is hij dan *wel* in staat voor zichzelf te zorgen?"

"Dan is het zomer, moet ge denken."

"En tegen den winter kunt u dan zeker uw huis weer voor hem openzetten?"

"We zullen zien; zooals de Heere wil."

"De Heere wil toch niet, vader, dat wij ons door elken bedrieger, die zich aanmeldt, laten beetnemen?" sprak de dokter nu een weinig heftig.

"Neen, neen, Alexander; maar Misha is nog zoo jong, en wie weet, wat er anders van hem terecht komt."

Op dit oogenblik trad de persoon in kwestie de kamer binnen met de vraag, of er niet voor 't middagmaal gezorgd moest worden."

"Ja, dat is waar ook," zei de oude man; en zijn zoon aanziende, ging hij voort: "Wij hebben van middag rijstebrij en koolsoep; zoudt ge u daarmee kunnen vergenoegen? Zure kwas 1) heb ik ook nog."

"Welzeker, vader", was het antwoord, "wat u eet is toch voor mij ook goed?"

"Ja, maar gij zijt het nu eenmaal anders gewend."

Beiden zwegen daarop en Misha begon het vuur op te stoken.

Intusschen zal bij dezen en genen de vraag wel opgerezen zijn, hoe het kwam, dat de eenvoudige schoenmaker een zoon had, die dokter was? De reden hiervan willen wij onzen lezers thans gaan meedeelen.

Tot ongeveer dertig jaar vóór den aanvang van ons verhaal was Tambolof — zoo heette onze schoenmaker — lijfeigene geweest van een zeer rijk grondbezitter, die zelf veel had gestudeerd, en ook anderen gaarne daartoe aanmoedigde. Hij deed dan ook niet gelijk zoo velen, die hunne lijfeigenen in de grootste onkunde lieten opgroeien en voortleven, maar gaf aan allen, die tot zijne bezitting behoorden, gelegenheid om lezen en schrijven te leeren. Hiervan had vooral het zoontje van Tambolof gretig gebruik gemaakt; en de verstandige knaap had daardoor in hooge mate de gunst zijns meesters gewonnen. In Januari 1861, dus een maand vóór de vrijmaking der lijfeigenen, was Alexander twaalf jaar geworden, en had hij de school, waar

---

1) Een soort bier, in Rusland veel in gebruik.

niets meer voor hem te leeren viel, verlaten. Hoe verheugd was echter de knaap, toen zijn heer aanbood hem verder te doen onderwijzen, om dan te zien waarvoor hij bijzonder aanleg toonde. Zijn vader, toen nog onverschillig en onkundig omtrent hoogere belangen, en alleen bedacht op een schitterende loopbaan hier beneden, stemde volgaarne in dat voorstel toe; terwijl hijzelf naar Nishni-Novgorod trok, waar familie van hem woonde, om er als schoenmaker zijn brood te verdienen. Sedert had hij daar altijd gewoond; eerst met zijn vrouw, en na haar dood, alleen met een leerjongen.

Middelerwijl had Alexander zijn wensch te kennen gegeven, om voor geneesheer opgeleid te worden, waartoe zijn voormalige meester hem ook in staat stelde. Met goed gevolg volbracht hij zijn studiën, vestigde zich vervolgens in Kazan, en mocht zich weldra verheugen in een goede praktijk.

Zoo stonden de zaken, toen hij op dien Octoberdag zijn vader een bezoek bracht; en zeker is het ons reeds duidelijk geworden, dat het verschil in maatschappelijke betrekking geen verwijdering had doen ontstaan tusschen vader en zoon, gelijk dit, helaas, zoo vaak gebeurt, wanneer kinderen het voorrecht gegeven wordt, wat meer kennis op te doen dan hunne ouders. Alexander was zich volkomen bewust, dat hij zijn meerdere ontwikkeling niet aan zichzelf, maar aan God te danken had, die alle omstandigheden leidt en bestuurt, en van Wien hij het vermogen gekregen had, om zich tot die betrekking te bekwamen. Toch was hij volstrekt geen waar Christen, zooals zijn vader, al dacht hij tamelijk godsdienstig te wezen. In al de dwalingen der Grieksche kerk opgevoed, meende hij, dat het houden van de voorgeschreven ceremoniën en het geven van aalmoezen vrij

wel voldoende was, om zich een plaats in den hemel te verwerven; doch hij wist ook, dat zijn vader er sedert een tiental jaren gansch anders over dacht. Menigmaal had de oude man hem trachten aan te toonen, dat zijn ziel in groot gevaar verkeerde, en er slechts redding voor hem te vinden was, wanneer hij zich als een verloren, schuldig zondaar toevertrouwde aan den eenigen en volkomen Zaligmaker, Jezus Christus; en Alexander had, uit eerbied voor zijn vader, steeds zwijgend toegeluisterd, hoewel hij zich in zijn hart overtnigd hield, dat de weg, dien duizenden en millioenen met hem bewandelden, zoo verkeerd niet zijn kon. En wat betrof den Bijbel te lezen, iets wat de oude Tambolof hem reeds zoo dikwijls dringend had aanbevolen, nu dat wilde hij wel doen, maar drukke bezigheden hielden hem er telkens weer van terug; te meer daar hij er niet zoo zeer de noodzakelijkheid van inzag. Zijn vader hield echter niet op voor hem te bidden, en gewis „een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel.”

Wij willen thans tot het drietal terugkeeren, dat zich intnsschen om den eenvoudigen disch had geschaard. De oude man nam eerbiedig eerst zijn mutsje af, en dankte den Heere voor zijn goede gaven, waarmee Misha, oogenschijnlijk althans, instemde; terwijl de dokter in stilte zijn formuliergebed prevelde en ook niet vergat het teeken des kruises te maken. Daarna tastten zij alle drie dapper toe, want „honger is de beste sans” zegt het spreekwoord, en daaraan ontbrak het vooral den jongen Tambolof en Misha niet. Toen allen verzadigd waren, nam de schoenmaker zijn Bijbel, zette zijn bril op, bladerde eenige oogenblikken en begon vervolgens de gelijkenis te lezen van „den onnutten dienstknecht”, die deed, wat hem bevolen was,

en nochtans geen aanspraak maken kon op den dank zijns meesters. (Luk. 17: 7—10).

„Alzoo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben, al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen.”

Na deze woorden langzaam en met nadruk gelezen te hebben, sloot hij het boek.

„Al hetgeen u bevolen is?” dacht Misha; „wel, ik heb haast altijd mijn eigen zin gedaan, behalve wanneer ik bang was voor een pak slaag; dan ben ik zeker wel onnut!”

„Als dit zoo is, dan zullen er maar weinig menschen zalig worden, dunkt mij,” overlegde dokter Tambolof, eenigszins in twijfel gebracht, of hij zelf er werkelijk kans toe had. En als in antwoord op die vraag kwamen hem op eens met groote duidelijkheid deze woorden voor den geest: „Werpt den onnutten dienstknecht uit in de buitenste duisternis, daar zal weening zijn en knersing der tauden.”

„Hoe kwam hij er aan? Waren het ook woorden uit den Bijbel? Had God ze gesproken?”

Gaarne zou hij hierop een antwoord gehad hebben, maar wilde er toch niet over spreken, allerminst in tegenwoordigheid van dien vreemden knaap. Zijn vader die wel zag dat er iets bijzonders in hem omging, vond het echter beter het Woord van God niet te verzwakken door er zijn eigen woorden aan toe te voegen, want bij ondervinding wist hij, dat het „krachtig is en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend scherp zwaard, dat doorgaat tot de verdeeling der ziel en des mergs en een oordeeler is der gedachten en overleggingen des harten.”

Dus heerschte er een poosje volkomen stilzwijgen in het kleine

vertrek, tot Misha op een wenk van den ouden man, de borden en schotels ging wegruimen en afwassen, terwijl de dokter zich een plaats uitkoos voor het venster, en zwiĳgend naar buiten tuurde.

„Vader,” sprak hij eensklaps, „waarom gelooft u zoo stellig een plaats in den hemel te zullen krijgen? — Ik weet wel, dat u braaf en goed zijt, maar wat baat het, als men daardoor niets meer wordt dan een onnutte dienstknecht, zooals uw boek zegt?”

„Niets mijn zoon, niets,” zei Tambolof en zag hem glimlachend aan; „al ons werk helpt, om zalig te worden niet het minst, maar de Zoon van God heeft de plaats ingenomen, die ik verdiend had; Hij is met de misdadigers gerekend en heeft zijn bloed gestort op Golgotha; daarom is mij nu een plaats bereid in de heerlijkheid.”

„Maar . . . . neen, ik begrijp er niets van!”

Op dit oogenblik werd het gerinkel van sledebellen in de stille straat vernomen, en even daarna hoorde men luid geklop op de deur.

„Is hij daar nu al!” riep dokter Tambolof uit en greep meteen naar jas en muts. „Nu, vader,” vervolgde hij, op den ouden man toetredend, „ik moet vertrekken, maar spoedig hoop ik u weer te zien; is het niet eerder, dan toeh met Kerstmis.”

„Zoo de Heere wil en wij leven,” zei Tambolof, hem hartelijk de hand drukkend. „Wilt gij mij beloven den Bijbel te lezen, Alexander?” liet hij er bijna smeekend op volgen.

„Ja vader, ik zal het doen,” was het antwoord, ditmaal zonder aarzelen gegeven.

Toen stapte hij in de slede, en de schoemmaker was weer met Misha alleen.

HOOFDSTUK III.

In de bosschen.

Weken achtereen was de hitte bijna ondragelijk geweest; des middags steeg de thermometer meermalen tot 100 graden in de schaduw, en des avonds kwam geen frisch windje een weinig verkoeling aanbrengen. Overdag bleef dan ook iedereen zooveel mogelijk in huis, om eerst tegen zonsondergang verademing te zoeken in tuinen en velden, maar tevergeefs trachtte men aan de drukkende atmosfeer te ontkomen: warm was het overal en op ieder uur. Ook was er niet de minste verandering in de lucht te bespeuren; geen wolkje kwam de hoop van den landman verlevendigen, die hoe langer hoe meer begon te vreezen voor een gansche mislukking van den oogst; want twee maanden waren bijna verlopen sedert er een druppel regen gevallen was, en het graan stond letterlijk te verschroeien. Vooral in de omstreken van Kazan en verder langs de Wolga, maakten de boeren zich vreeselijk bezorgd, want het vorige jaar was de oogst daar ook al zeer schraal geweest, zoodat de nood zich nu reeds deed gevoelen. Velen hadden hun laatste koren al vermalen, en geld om ander te koopen hadden zij niet, want de belastingen, na de vrijmaking in 1861, hun opgelegd, waren zeer hoog; en bleven zij in gebreke die te betalen, dan werd hun vee verkocht en kregen zij nog een geeseling bovendien; dus wat moesten zij beginnen, zoo ditmaal de oogst geheel mislukte!

Hierbij moet wel in aanmerking genomen worden, dat brood het voornaamste, ja, bijna het eenige voedingsmiddel is van de boeren in Rusland. Een stukje vleesch of spek is weelde, en de meesten zijn arm.

Bij dezen stand van zaken was het niet te verwonderen, dat zelfs pelgrims, of die zich als zoodanig voordeden, een weigerend antwoord kregen bij hun bede om brood. „Wij hebben zelf niet,” of „onze voorraad is bijna op” waren de woorden, die hun telkens tegenklonken. Dit moest ook Savanski, de relekwiënverkooper, dien wij in het eerste hoofdstuk hebben leeren kennen, tot zijn teleurstelling ondervinden. Van stad tot stad voorttrekkende als naar gewoonte, zag hij zich in den laatsten tijd meermalen genoodzaakt een der blinkende goudstukken, door list verkregen, en zorgvuldig tusschen de voering van zijn langen jas genaaid, te voorschijn te halen om er zich onderweg voedsel voor te koopen, en ook zijne vrouw en kinderen moest hij wel van het hoogst noodige voorzien, want ook zij werden aan menige deur afgewezen. Veel bekommerde hij zich anders niet om hen, zooals ons reeds gebleken is, maar hij vreesde voor de gevolgen, wanneer hij weigerde voor hen te zorgen; bovendien was hij nog niet zoó verbard om het denkbeeld te kunnen verdragen, dat zij van gebrek zouden omkomen, terwijl hij nog geld genoeg bezat. Dat dit zoo was, hield hij echter zorgvuldig voor hen verborgen; ook kregen zij hun deel niet zonder ruwe woorden en bitter verwijt.

Zoo bevond hij zich op een dier heete Julidagen met zijn gezin op weg naar Kazan, om vandaar per stoomboot naar Nishni-Novgorod te gaan, en de jaarmarkt te bezoeken. Zijn vrouw had reeds eenige dagen over ongesteldheid geklaagd, doch hij had er weinig op gelet, en zijn meening te kennen gegeven, dat het niets dan luiheid van haar was.

„En ik zeg je, dat ik geen stap verder doen kan,” sprak zij eindelijk vastbesloten; „ik blijf vandaag hier!”

„Welnu, dan ga ik alleen,” sprak hij op onverschilligen toon; en werkelijk zette hij zijn tocht door het bosch een eindweeys voort, zonder zelfs naar haar of de kinderen om te zien. Peter, zijn dertienjarige zoon, dien wij reeds eenmaal ontmoet hebben, volgde hem eerst nog, maar de rust, of misschien wel het gezelschap zijner moeder, scheen hem toch meer aan te trekken, want hij keerde spoedig terug. Doch weldra bleef ook Savanski besluiteloos staan; hij wischte zich het zweet van 't voorhoofd, keek eens rond, of hij een grasrijk plekje vinden kon, en vleide zich toen behagelijk neer tusschen het dicht geboomte, terwijl hij mompelde: „'t Is vandaag ook eigenlijk te warm om zich te vermoeien. 'k Zal haar voorbeeld maar volgen en een paar uurtjes rust nemen.”

Intusschen was de vrouw, met haar hoofd tegen een boom geleund, rechtnit op den grond gaan liggen. De kinderen, drie in getal, waarvan Peter de oudste was, volgden haar voorbeeld, en vielen weldra vast in slaap. Dit geluk viel haar echter niet te beurt. Wel sloot zij de oogen, maar geen sluimering kwam haar verkwikken. Onrustig wentelde zij zich om en om, zuchtte en steunde, of vloog verschrikt overeind. Dan weer greep zij naar de kruik met water, die naast haar lag, en nam er een groote teug uit, tot er eindelijk geen druppel meer in was, maar nog waren haar lippen droog, en smachtte zij naar meer. Op die wijze ging er een geruime tijd voorbij, zonder dat de doodelijke stilte rondom haar door eenig geluid verbroken werd. Het was dan ook op 't heetst van den dag; de boeren in den omtrek deden hun middagslaapje, en voor wandelaars had het eentonige bosch, waarin niets te zien was dan dennen en sparren zonder eenige afwisseling, zoover het oog reikte, te

weinig bekoorlijks om er een voetstap te zetten; terwijl reizigers in die streken gedurende den zomer, meer des nachts dan overdag reisden, want natuurschoon was er toch niet en zoodoende ontkwamen zij ten minste aan de grootste hitte.

Daar begon Peter zich de oogen uit te wrijven en eens rond te zien. Zijn oog viel op de kruik, en hij sprong overeind om eens flink zijn dorst te lesschen; maar jawel, dat was mis.

„Water! haal toch water! — Savanski, ik sterf van dorst!” stamelde zijn moeder.

De jongen keek haar verschrikt aan.

„Misha, kom dan toch! Hoor je niet, dat ik roep?” hernam zij na een oogenblik.

„Misha kan u immers niet hooren, moeder!” zei Peter verbaasd, want hij begreep niet, dat zij aan 't ijlen was. „Of is hij teruggekomen?” liet hij er haastig op volgen, rondziende of zijn broeder zich ergens in de nabijheid bevond.

„Teruggekomen? Ha, ik dacht het wel! — haal dan water!” vervolgde zij bijna woest, zoodat Peter een paar schreden achterwaarts ging.

Wat te doen?

„Kom,” dacht hij, „ik zal maar eens gaan zien, of er ook ergens water te vinden is; misschien is er wel een beekje of een riviertje in den omtrek.”

De onervaren knaap dacht er niet aan, dat de beekjes, indien ze er waren, toch uitgedroogd zouden zijn. Vol moed begaf hij zich dus op weg, midden tusschen 't dichtst geboomte door. Juist was hij uit 't gezicht verdwenen, toen een der andere kinderen, een meisje van zes jaar, wakker werd.

„Moeder,” riep zij uit, na een poosje rondgekeken te hebben,

„waar is Peter? Is hij ook weggelopen?” vervolgde zij, toen er geen antwoord kwam; doch ziende, dat haar moeder de oogen gesloten hield, vergenoegde zij zich met het kleine broertje, dat nog gerust lag te slapen, aan de beentjes te trekken, zoolang, tot ook hij de oogjes opendeed, en luid begon te schreien.

„Stil, stil,” finisterde zij verschrikt, vreezende voor een pak slaag, dat haar nog al eens te beurt viel; en spoedig wist zij het ventje tot bedaren te brengen door allerlei grapjes te maken en boterbloempjes voor hem te plukken.

„Kom, Vani,” sprak zij, na een poosje gespeeld te hebben, „willen wij ook eens wegloopen?” En den kleine bij de hand nemend, liep zij een eindje het bosch in, en ging toen weer zitten, want het broertje werd moe.

„Waar of Peter toch is?” sprak zij en zag om zich heen; „kijk eens, Vani, hoe mooi rood daar ginds!” Dit zeggende wees zij met den vinger recht voor zich uit, waar een rossige gloed te zien was, die al dichter en dichter bij kwam.

Het bosch stond in brand!

Nog zaten de kinderen daar te kijken, onbewust van eenig gevaar, toen plotseling een luid geroep hen deed opschrikken.

„Olia! Peter! komt hier, dadelijk!” Het was de stem huns vaders.

„Stil, stil!” sprak het meisje angstig, „we zullen slaag krijgen!” En zij trachtte zich te verbergen achter een boom.

Doch Savanski had hen reeds ontdekt en snelde op hen toe.

„Waar is Peter?” riep hij uit, niemand ziende dan Olia met haar jongste broertje.

„Wil je 't zeggen!” schreeuwde hij, toen het meisje zweeg en de schouders ophaalde; „waar is hij?”

Nu barette zij in tranen los, en riep snikkend uit: „ik weet het niet, heusch niet, vader! Hij was opeens weg, net als Misha.”

„Nu, de jongen is groot genoeg om zich zelf er door te redden,” sprak Savanski, meteen zijn jongste kind opnemend, waarna hij Olia beval hem te volgen. Op de plek gekomen, waar zijn vrouw in eene onrustige slinmering lag, stootte hij haar aan en zei op norschen toon:

„Kom aan, Meta, sta op! — Het bosch staat in brand, wij moeten dus maken, dat wij wegekomen; — versta je?”

Doch zij uitte slechts eenige onverstaanbare woorden, en bleef liggen.

„'k Zal haar wezenlijk moeten dragen,” mompelde hij; — „kwam er maar een wagen voorbij!” En hij ging midden op den weg staan om te zien, of er soms een in aantocht was, maar ongetroost moest hij terugkeeren.

Er bleef hem inderdaad niets anders over dan zijn vrouw op te nemen en zoo de plaats des gevaars te ontloopen. Niet lang echter kon hij dien zwaren last dragen, want zijn krachten waren niet bijzonder ontwikkeld, daar hij zich nooit veel met werken had vermoeid; en bovendien was het zulk drukkend warm weer, dat men van stilzitten eigenlijk al moe werd.

Daar hoorde hij plotseling het klappen van een zweep, en opziende ontdekte hij tot zijne blijdschap een voertuig, dat, door drie paarden getrokken, in woeste vaart kwam aanhutsen, omgeven door een dichte wolk van stof. Haastig legde hij de zieke neder, en trachtte door allerlei gebaren en uitroepen de aandacht van den koetsier op zich te vestigen. En daar hij midden op het pad was gaan staan, moest deze wel stilhouden, hoe ongaarne ook.

„Wat wil je toch, kerel?” vroeg hij op alles behalve vriendelijken toon.

„Wel, zie je niet, dat daar ginds het bosch in brand staat! Wil je daar zoo maar op aanrijden?”

„Dat zou ik wel bijtijds gezien hebben!” was het antwoord, half binnensmonds gegeven.

„Het bosch in brand!” klonk een stem uit de tarantas, waarop een hoofd van onder de lederen kap naar buiten gestoken werd.

„Ja, mijnheer,” haastte Savanski zich met een beleefden groet te antwoorden, „de vlammen zijn hier al te zien.”

„Inderdaad; — wel, wel, dat valt tegen! Dan moeten wij terugkeeren, en ik had juist zoo'n haast.”

„En ik weet geen raad, hoe ik mijn zieke vrouw en mijn twee kindertjes in veiligheid moet brengen,” hernam Savanski; „ik zie er niet tegen op haar te dragen, maar mijn kleine jongen kan haast niet meer voort; hij is pas twee jaar oud. — Ik bid u,” ging hij voort, ziende dat de vreemdeling belangstelling toonde, „is er niet een plaatsje in de tarantas voor mijn vrouw?”

De aangesprokene aarzelde een oogenblik, want hij vertrouwde die landloopers niet en vreesde altijd voor bedrog en oplichterij; maar het medelijden kreeg toch de overhand en hij gaf zijn toestemming.

„De kinderen kunnen er ook wel in,” sprak hij, toen de zieke zoo goed als 't ging neergelegd was tussohen de kisten en dozen, die de ledige ruimte in den bak (1) eerst geheel ingenomen had-

(1) Een tarantasse is slechts een beter soort kar; de bak, waarin niet eens een behoorlijke zitplaats is aangebracht, rust op balken, bevestigd aan de assen van twee paar wielen, die negen of tien voet van elkander verwijderd zijn.

den, maar nu op elkander gezet waren; — „zet ze maar op die kist, daar in 't midden. Als de koetsier nu met een kleiner zitplaats tevreden wil zijn,” ging hij voort, Savanski aanzierende, „dan knnt gij ook wel mee;” want het kon hem niet goed van 't hart den man alleen te laten loopen. Daarop liet de voerman het rijtuig keeren, en voort ging het in vliegende vaart, al hotsend en stootend over den ongelijken weg.

„Water! geef toch water!” weerklonk telkens het geroep der zieke, zonder echter het oor te bereiken van den heer Kjachta, door wiens welwillendheid zij in het voertuig opgenomen was, doch die aan het andere einde van de tarantas, tegenover de kinderen was gezeten. De koetsier echter hoorde het, en Savanski aanzierende, sprak hij: „Uw vrouw heeft zeker de koorts?” Savanski knikte toestemmend.

„Knnt ge haar niet wat te drinken geven?”

„Ik hsb niets.”

„Dan zal ik even stilhonden en wat aan mijnheer vragen.”

Dit zeggende hield hij de paarden in, keerde zich om en vroeg: „Hebt u soms nog wat water, mijnheer, of een kop thee?”

„Wat een dwaze vraag!” zal men zeggen. Een heer zal toch dergelijke dranken in zijn rijtuig niet meenemen!

In Rusland evenwel is dat niets vreemds. Zelden zal daar iemand op reis gaan, zonder ten minste, behalve de noodige eetwaren, een samovar (1) mee te nemen, om zich onderweg aan een geurige kop thee te kunnen verkwikken. Men neme dan

---

Dit voertuig, hoewel in Rusland algemeen in gebruik, is het ongemaakkijkste, dat men zich denken kan. Meestal nemen de reizigers een aantal kussens mee, om zich zoodoende tegen kuezingen te vrijwaren.

(1) Zie bladz. 14.

ook in aanmerking, dat er nog weinig spoorwegen zijn, en de reizen dus gewoonlijk lang duren, waarbij nog komt, dat men veelal door weinig bewoonde streken heeft te gaan, en er dus geen gelegenheid bestaat hier of daar eens uit te stappen, om zich van het noodige te voorzien.

De aangesprokene keek dan ook niets verwonderd, maar den koetsier glimlachend aanziende, vroeg hij: „Hebt ge dorst, Ivan?”

„Ik niet, mijnheer, maar deze vrouw; zij heeft de koorts en roept gedurig om water.”

„Welzoo! Nu, ik heb juist wat goeds voor haar. — Rijd maar voort, Ivan.” En terwijl de koetsier zijn paarden weer aanzette, nam hij uit een tasch een trosje heerlijke druiven, hetwelk hij aan Olia overhandigde met de opdracht, om er haar moeder telkens een van in den mond te steken. Zoo reden zij voort, een half uur lang ongeveer, zonder iets anders te zien dan boomen en altijd weer boomen; toen echter kwamen zij langs een open ruimte, blijkbaar door een vroegeren brand reeds veroorzaakt; en daarachter lagen korenvelden, behoorende bij het landgoed, dat tusschen het geboomte door zichtbaar werd. Een aantal mannen en vrouwen waren reeds bezig het rijpe graan af te maaien en in schoven te binden; doch geen vroolijk maaierslied ging met dien arbeid gepaard. Was wellicht de afmattende warmte daarvan de oorzaak, of dachten de maaiers aan de naaste toekomst, die voor hen, arme daglooners als zij waren, ver van rooskleurig zou wezen, gelijk het vervolg van dit verhaal leeren zal?

„Als het koren overal zoo mooi stond als daar, dan zou het wel schikken,” sprak Savanski; „maar bij de boeren zien de velden er heel anders uit!”

„Ja,” zei de koetsier; „gisteren zag ik akkers, waar het graan niet hooger stond dan ternauwernood twee duim van den grond, en in een herberg hoorde ik verscheidene boeren beweren, dat zij dit jaar niets te maaien zouden hebben.”

„Hoe of het toch komt, dat die rijke heeren altijd ruimschoots hun deel krijgen,” hernam Savanski; „zouden de heiligen hen meer begunstigen, omdat zij zooveel kunnen geven aan de kerk en de priesters?”

„Welneen, man! waar zit je verstand? De oorzaak is hierin te zoeken, dat de rijke grondbezitters hun land altijd goed laten bemesten, wat den armen landman niet mogelijk is, bij gebrek aan vee; en dit jaar had de grond, bij zooveel droogte, gepaard met groote hitte, meer dan ooit behoefte daaraan, om iets te kunnen voortbrengen.”

Savanski zweeg; van dien kant had hij de zaak nog niet bekeken; ook was hij het er niet zoo dadelijk mee eens.

„Maar,” hernam hij, na eenige oogenblikken stilzwijgen, „als het daaraan ligt, wat helpt het dan of de priester met de heilige Icons (1) de velden rondgaat, als de grond daardoor niet vruchtbaarder en God er niet door bewogen wordt regen te zenden?”

„Wel niets!” was het korte antwoord van den koetsier.

Ten hoogste verbaasd staarde Savanski hem een oogenblik aan, en vroeg toen half binnensmonds: „zijt ge soms een Stundist?” (2)

(1) Icons zijn halverlijfsche afbeeldingen van den Zaligmaker, de Madonna of een Heilige, door het Russische volk in hooge eere gehouden, en aan sommige waarvan bovennatuurlijke macht wordt toegeschreven.

(2) Onder Stundisten verstaat men in Rusland een godsdienstige sekte, die met de gebruiken en ceremonieën der Staatskerk niets te doen wil hebben, maar alleen de voorschriften van Christus wenscht na te komen. Zij hebben

„Waarom denkt ge dat?”

„Wel, die menschen verachten immers de H. kerk en alle Icons?”

„Zoo zegt men tenminste,” sprak de koetsier ontwijkend; „maar zeg eens, vriend,” ging hij voort, „hoe ver denkt ge mee te rijden?” Waar moet ge heen?

„Naar Kazan; doch in de nabijheid van het eerstvolgende dorp denk ik te overnachten.”

„In de open lucht?”

„Ja, dat zijn wij gewend.”

„Wij zijn er haast; ik zie de huisjes al in de verte. Gelukkig voor uw vrouw, dat die rit niet lang heeft geduurd! Wat mij betreft, ik ben er aan gewend, maar een tochtje per tarantas is anders juist geschikt om een gezond mensch ongesteld te maken; wat moet dan een zieke wel gevoelen?”

Op dit oogenblik reden zij de lange eentonige dorpsstraat in, waar een paar blaffende honden hen begroetten, terwijl eenige kinderen, die zeker de warmte in de kleine woning hunner ouders nog ondragelijker vonden dan daarbuiten, hen slaperig aanstaarden. Midden in de straat voor het huisje van den Starosta (1) hield het voertuig stil, want daar zou de heer Kjachta den nacht doorbrengen; en nadat deze uitgestapt was, reed de koetsier voort tot aan het einde van de lange rij huisjes, waar zich een vlakte bevond, die door Savanski geschikt geoordeeld werd om er tot den volgenden morgen te vertoeven.

hierdoor veel te lijden en worden vooral in de laatste jaren, van regeeringswege streng vervolgd.

(1) Dorpsoudste of Bestuurder

HOOFDSTUK IV.

Peter in het Klooster.

Het wordt nu tijd, dat wij weer eens naar Peter gaan omzien. Een kwartier ongeveer was hij voortgelopen, maar geen beekje, en evenmin een hutje of een boerenwoning was er ergens te ontdekken; en hij begon reeds aan terugkeeren te denken, toen zijn aandacht getrokken werd door een glinsterend voorwerp op den grond, een eindje van hem af. Haastig liep hij er op toe, bukte zich en wat zag hij? Een blinkend goudstuk. Onwillekeurig keek hij rond of niemand hem gadesloeg, en stak het toen diep in den zak van zijn buisje. Daarop liep hij weer voort, zoo hard alsof men hem achtervolgde, en zonder in 't minst te letten op de richting, die hij nam. De onverwachte vondst had hem geheel in de war gebracht; hij was er zóó mee bezig, dat hij zelfs vergat, wat eigenlijk het doel was van zijn tocht. Opeens echter bleef hij stilstaan en keek verschrikt voor zich uit: het bosch stond in brand en hij was reeds tamelijk dicht bij den vuurgloed genaderd! Nu, een boschbrand was geen vreemd gezicht voor den knaap, die een groot deel van zijn leven in het woud had doorgebracht; maar geheel alleen en op zoo korten afstand als thans, was hij er toch nooit getnige van geweest; bovendien dacht hij aan zijne zieke moeder en het kleine broertje, want, hoe ruw en ouverschillig ook grootgebracht, toch was hij niet van gevoel ontbloot, en de vele gevaren, die het zwervend leven meebracht, hadden hem bedachtzaam gemaakt.

„Ik moet gauw terugkeeren en hen waarschuwen,” besloot hij, doch in de verwarring en door zijn achteloos voortloopen

na het vinden van den dukaat het spoor bijster geworden, koos hij juist de tegenovergestelde richting en dwaalde al dieper en dieper het bosch in. Doodelijk vermoeid zette hij zich eindelijk neder om wat uit te rusten en staarde droomerig naar den rossigen gloed, die tusschen de boomen door zichtbaar was. Heel spoedig echter sprong hij weer overeind, want hij was oud en wijs genoeg om te begrijpen, dat er niets gevaarlijker voor hem zijn kon dan daar in slaap te vallen.

„Eerst moet ik het bosch uit zijn,” overlegde hij, „waar ik dan ook terecht kom; — kon ik de plek maar terugvinden, waar moeder is! maar mij dunkt, als ik op den goeden weg was, moest ik er al wezen.”

Zoo voortgaande meende hij opeens een verwijderd klokgelui te vernemen; en de richting, vanwaar het kwam, volgende, werd zijn vermoeden, dat hij zich in de nabijheid van een klooster moest bevinden, weldra tot zekerheid. Het geboomte werd dunner en eindigde in eenig struikgewas, waartusschen een pad liep, dat naar een heuvel voerde, op welks top hij nu de witte muren en het bont beschilderde koepeldak eener kerk gewaar werd.

„Zou hij het wagen daarbinnen te gaan?” Deze vraag hield hem geruimen tijd bezig, tot hij eindelijk besloot een kijkje te gaan nemen. Behoedzaam, met den wensch om ongezien te blijven, klauterde hij tegen de hoogte op, schoof voorzichtig langs de muren voort en gluurde door de half openstaande deur naar binnen. Het was er reeds donker, en een aantal brandende kaarsen wierp een spookachtig licht over een rij knielende monniken, die hunne gebeden lagen te prevelen. Een gevoel van angst overviel den knaap bij dit gezicht en, hoewel de honger

hem begon te kwellen, wilde hij toch liever wachten met dien te stillen, dan genoodzaakt te wezen in het gezelschap dier „heilige mannen” te verkeeren, wat zeker het gevolg wezen zou, als hij zich bij de kloosterpoort aanmeldde om een bete broods. Men zou hem vragen, waar hij vandaan kwam, en wat het doel was van zijn tocht, waarom hij zich alleen in die afgelegen streek bevond, en wie weet wat meer! Werd hij geloofd, dan zou men hem zeker den nacht wel in het klooster laten doorbrengen, wat hem trouwens niet veel schelen kon, daar het niet de eerste keer zou wezen dat hij onder den blooten hemel sliep. Misschien echter zou men hem opsluiten tot zijn ouders gevonden waren. Dit laatste denkbeeld deed hem opeens vastbesloten de plek verlaten. Zijn vrijheid toch was hem meer dan alles waard. „En als ik hen niet terugvind,” zoo dacht hij, „welnu, Misha moet ook wel voor zichzelf zorgen, en hij is maar drie jaar ouder dan ik. Als ik eens naar Nishni-Novgorod zag te komen, waar hij achtergebleven is, misschien zou ik hem ontmoeten!”

Al dergelijke overdenkingen hielden hem zóó bezig, dat hij niet eens de nadering bemerkte van een flink opgeschoten boerenknaap, die recht op hem toetrad.

„Wat doe jij hier?” klonk het plotseling vlak in zijn nabijheid.

Verschrikt en tegelijkertijd verrast keek Peter op. De knaap zou hem kunnen zeggen, of er een dorp in de nabijheid was, hetgeen hij nu zeer waarschijnlijk vond.

„Ik ben verdwaald,” was zijn antwoord.

„Zoo! En waar moet je dan heen?”

„Dat weet ik eigenlijk niet.”

„Nu, dat is ook wat! je woont toch ergens!”

„Neen; mijn vader is een pelgrim, en wij gaan overal met hem mee.”

„Waar is je vader?”

Peter haalde zijn schouders op, en met den jongen meeloo-
pende, begon hij hem te vertellen, wat er dien middag gebeurd
was.

„In 't klooster zou je wel een onderkomen kunnen vinden
voor den nacht,” sprak zijn metgezel, toen hij zweeg.

„Dat is niet noodig, als ik maar een stuk brood had; ik heb
honger gekregen!”

„Welnn, ga er dan om vragen; de monniken hebben nooit
gebrek, zegt mijn vader altijd. Je kunt wel met mij meegaan
naar 't dorp, maar ik vrees, dat het je weinig baten zal, want
de meeste menschen hebben er zelf haast niets te eten. Wij
hebben ook ons laatste meel verbakken; moeder zegt, dat wij
nn maar zoo lang mogelijk 't leven moeten houden op fijn ge-
smeden gras en wortels van planten; zij kookt die in water
met wat melk er door.”

„Misschien is dat wel lekker?” zei Peter, die weinig smake-
lijks gewend was, en nu vooral met genoegen dacht aan al
wat eten genoemd kon worden.

„Nu, ik heb liever een flinke snee roggebrood, of een bord
rijstebrij! — maar, weet je, ik krijg tusschenbeide wel eens
wat in 't klooster, als ik daar wezen moet om eieren te brengen
van onze kippen. Vandaag heb ik nog een portie vette koolsoep
gehad, dat is betere kost!”

„'t Zal toch maar het beste wezen, dat ik er ook heenga,”
zei Peter, door die laatste mededeeling aan 't wankelen gebracht
in zijn besluit, en vrezende, dat er bij de boeren niets voor

hem overschieten zon, wanneer de zaken zoo stonden, als hij pas vernomen had.

„Ja, dat denk ik ook; — vaarwel dan! ik moet mij haasten om naar huis te komen!”

Dit zeggende sloeg de vreemde knaap een smal pad in, dat tusschen graanvelden en weilanden door naar het dorp voerde, waar hij woonde, en was weldra aan Peter's oog onttrokken. Eenige minnten later bevond deze zich in een der kloostercellen, waar hij blijven moest, tot de bel voor het avondeten ging luiden, wat precies om acht uur gebeuren zou, had de portier gezegd. Hij wenschte van harte, dat dit tijdstip spoedig aanbreken mocht; ten eerste, omdat de behoefte aan voedsel zich gedurig sterker deed gevoelen, en ten andere, om aan de doodsche, geheimzinnige stilte om hem heen te ontkomen, hoe weinig hij overigens verlangde naar de omgeving, die hem wachtte. Wat toch moest hij beginnen, als het credo (1) hem afgevraagd werd, waarvan hij haast niets meer kende! En wat zonden de monniken zeggen, wanneer hij geen der kerkliederen kon meezingen!”

Doch alles was beter, dan nog langer in die vreeselijke eenzaamheid te moeten vertoeven, waar elk geluid hem deed opschrikken; terwijl het houten bankje, dat, aan den muur vastgemaakt, hem tot zitplaats diende, juist zóó geplaatst was, dat het oog moest vallen op een plaat, die het vagevuur voorstelde, waardoor de angst, die hem becroop, niet weinig toenam.

Eindelijk echter hoorde hij voetstappen in den langen gang. De monniken waren teruggekeerd uit de kerk, en begaven zich

---

(1) Geloofbelijdenis.

naar hunne cellen, om daar het luiden der etensbel af te wachten, en zich inmiddels met vrome overdenkingen bezig te houden. Of zij dit laatste deden, valt evenwel nog zeer té betwijfelen, want ware vroomheid, die voor God waarde heeft, werd er weinig of in 't geheel niet gevonden, hoeveel uiterlijk vertoon daarvan ook wezen mocht. En zeker was op hen ook wel het woord des Heeren toepasselijk, dat Hij eenmaal den Farizëen, die zoo uiterst godsdienstig schenen te wezen, in herinnering bracht: „*Te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn.*” (Matth. 15 : 9.)

Weldra verscheen er ook iemand in het vertrekje, waar Peter zich bevond; het was een pelgrim, die, op reis naar Kazan om daar den vermaarden Icon te gaan vereeren en offers neer te leggen op het altaar, een onderkomen had gezocht in 't klooster. Hij vertelde dit aan Peter, nadat deze hem ook 't een en ander had meegedeeld omtrent zijn eigen omstandigheden en plannen; waarop hij den knaap voorstelde hem te vergezellen, op voorwaarde echter, dat hij voor zijn eigen onderhoud zou zorgen. Gaarne nam Peter dit aan, tegelijkertijd in zijn zak voelende, of het goudstuk er nog in zat.

„De pelgrim,” dacht hij, „zal wel raad weten om het te wisselen, wat ik niet goed zou kunnen doen zonder argwaan te wekken.” En hij was niet weinig verheugd zoo onverwacht een beschermer en leidsman gevonden te hebben.

Even daarna werd het luiden der bel vernomen en begaven zij zich te zamen naar de eetzaal. Daar werd hun een plaats aangewezen aan het uiteinde van een der lange tafels, die overal langs de wanden geplaatst waren, en waarop voor elk der aanwezigen een tinnen bord was neergezet met een houten

lepel, een mes en vork er in. Naast elk bord lag een roggebrood en hier en daar stonden kleine schotels met gezouten sprout en grootere met gekookte stokvisch. Zoodra allen gezeten waren werd er weder een bel geluid en de gasten stonden op, maakten zevenmaal het teeken des kruises, om na een diepe buiging weer te gaan zitten. Daarop nam de maaltijd een aanvang, terwijl een der monniken zich voor een lessenaar plaatste, en de levensgeschiedenis van een heilige begon voor te lezen. Weldra was de visch en een gedeelte van het roggebrood genuttigd; de borden werden weggenomen, andere neergezet, en koolsoep opgedischt met wittebrood. Nogmaals werd de bel geluid, weder stonden allen op, en kruisten zich verscheidene malen, om zich daarna van het tweede gerecht te bedienen. Dit alles herhaalde zich tot viermaal toe, terwijl de lezer voor den lessenaar telkens door een ander vervangen werd, en er overigens doodelijke stilte heerschte in het sombere vertrek. Eindelijk was de maaltijd afgelopen, al de gasten stonden weder op, zongen een lang, eentonig danklied, met gebogen hoofd, waarna een priester den zegen uitsprak, en ieder naar zijn cel terugkeerde. Men kan zich denken, hoe onze Peter zich onder al die plechtigheden gevoelde; de knaap, die gewend was al loopend of in 't gras liggend een stuk brood op te knabbelen, waarbij hij zelfs wel eens vergat zijne gebeden te prevelen! Hij gevoelde zich beklemd en het eten smaakte hem niet half zoo goed als anders, niettegenstaande zijn honger, en het heel wat smakelijker was dan het voedsel, dat hij gewoonlijk kreeg. In de cel teruggekomen, vroeg de pelgrim hem of hij lezen kon, welke vraag hij genoodzaakt was ontkennend te beantwoorden. Schoolgaan hadden zijne ouders volstrekt niet noodig gevonden voor hunne

kinderen, en bovendien was dit bij hun zwervend leven ook niet mogelijk. Peter behoefde zich tegenover zijn metgezel echter niet daarover te schamen, want deze verstond zelf niets van de leeskunst, gelijk dit met zoovele duizenden in Rusland 't geval is; en zonder er dan ook eenige aanmerking over te maken, strekte hij zich uit op den harden vloer, na eerst nog een diepe buiging en het teeken des kruises gemaakt te hebben voor het heiligenbeeld in een der hoeken; en sloop toen weldra gerust in, terwijl Peter zijn voorbeeld volgde.

Nog was het geheel dnister, toen beiden door het luiden van een bel wakker schrikten. Op Peter's vraag, wat er te doen zou wezen, antwoordde de pelgrim, dat zij haastig opstaan moesten, om den dienst bij te wonen in de kerk. Dit beviel den knaap niet al te best, maar hij durfde niets te zeggen en bevond zich weldra in de lange, sombere rij mannen, die zich statig voortbewoog door de spookachtig verlichte gangen naar het kerkgebouw. Al de lampen waren er nu aangestoken en vol verbazing keek Peter naar de levensgrootte afbeeldingen van heiligen, waarmee de muren rondom beschilderd waren; doch de pelgrim fluisterde hem toe, dat hij met gebogen hoofd moest loopen. Twee volle uren gingen er zoo voorbij onder het zingen van lange kerkliederen en het prevelen van gebeden; en zeker zou hij, tot groote ergernis der mede-aanwezigen in slaap gevallen zijn, zoo hij niet, evenals de anderen, van 't begin tot het einde had moeten staan, behalve wanneer er voor eenige oogenblikken geknield moest worden. Tot zijn groote blijdschap was de dienst eindelijk afgelopen; doch slechts om een half uur later opnieuw te beginnen. Er scheen geen eind te zullen komen aan al de ceremoniën, en van uur tot uur tever-

geefs verlangde Peter, dat de eerste maaltijd aangekondigd zou worden, tot hij in zijn ergernis eens en voor altijd besloot om nooit of nimmer monnik te worden, en ook niet andermaal in een klooster een onderkomen te gaan zoeken.

Om tien uur echter brak het lang gewenschte oogenblik aan, en kon hij zich te goed doen aan brood en visch, met een kop zure kwas. Zoodra dit maal, waarbij dezelfde plechtigheden van den vorigen avond in acht genomen werden, genuttigd was, gaf de pelgrim zijn voornemen te kennen om heen te gaan, en nadat beiden een stuk gewijd brood en den zegen ontvangen hadden van den priester, verlieten zij het klooster, en daalden den heuvel af in de richting van het naastbijzijnde dorp.

HOOFDSTUK V.

Hulp in nood.

De oogettijd was gekomen, maar de boeren konden ditmaal hun werk wel af; sommigen zelfs behoefden zich niet eens de moeite te geven een zeis voor den dag te halen; zij zonden eenvoudig hun vee in de graanvelden om de onvolwassen of halfverschroide planten af te eten. Wat moest er gedaan worden om dien vreeselijken vijand, den honger, af te weren? De regeering hield zich druk bezig met beraadslagen, doch daarbij bleef het vooreerst, omdat men niet tot een goed besluit wist te komen.

Zoo werd de ellende van dag tot dag grooter.

„Een stuk brood om Christus wil,” deze bede, op klagenden toon uitgesproken door mannen met bleeke, uitgeteerde gelaats-

trekken, en half bezwijkende vrouwen en kinderen, werd allerwege aan deuren en vensters, op de wegen en in de straten der groote steden, vernomen. En onder deze hnlpelooze hongerlijders behoorde ook Peter. Het gevonden goudstuk had hem slechts voor enkele dagen daartegen gevrijwaard; toen was de pelgrim met de rest ervan, dat hij voor den knaap in bewaring had gehouden, plotseling verdwenen. Peter had dit wel kunnen voorzien en er ook voor gevreesd, maar wat kon hij er tegen doen? Hulp van anderen had hij niet durven invoeren, al zou de man hem het geldstuk afgenomen en vooruit gezegd hebben, dat hij van plan was het te houden; want een pelgrim genoot ieders vertrouwen, zoodat niemand den knaap geloofd zou hebben. Veel minder nog had hij zich tot de politie durven wenden. Zoo bleef hem dus niets anders over dan al bedelend zijn weg alleen te vervolgen.

Op zekeren dag kwam hij doodmoe en afgemat in een dorp aan, na twee dagen op niets anders geleefd te hebben dan een korst brood en een beschuit, die hij na lang smeeken van een oude vrouw gekregen had. Het was een schoone zomernamiddag, doch de zon bescheen slechts bleeke, treurige gezichten, en geen vroolijke stemmen verbraken de doodsche, drukkende stilte, die hem deed vreezen, dat ook hier de ellende groot was.

Vergeefsich was dan ook zijn aankloppen aan de eene deur zoowel als aan de andere; hier vond hij een woning geheel verlaten, daar lag men op den grond, en nam nauwelijks de moeite om 't hoofd op te heffen, toen hij de deur opende; ginds weder zaten de kinderen van honger te schreien op den drempel; en zoo ging het voort, tot hij het laatste huisje had bereikt. Ten einde raad stapte hij daar rechtstreeks naar binnen, zonder zelfs aan te

kloppen; en niemand ziende dan een grijsaard, die in een hoekje zat te dommelen, waagde hij het een kast te openen, in de hoop iets te vinden, om zijn honger te stillen. Eensklaps echter werd hem een hand op den schouder gelegd. Ontsteld keek hij om en wilde zich verontschuldigen, maar de woorden bestierden hem op de lippen, toen hij een man voor zich zag staan met een groote bruine vlek op de rechterwang. Zonder twijfel was het de boer, wien hij het vorige jaar een zilveren horloge ontstolen had op de jaarmarkt te Nishni-Novgorod! — Dat de man in geen geval *hem* herkennen zou, kwam in dat oogenblik niet in zijn verward en door ontbering verzwakt brein op. „Politie — geeseling — gevangenis . . .” die woorden kwamen hem voor den geest, en deden hem ineenkrimpen van angst.

„Ik bid u, laat mij heengaan!” sprak hij, en hief smeekend de handen omhoog.

Intusschen was de grijsaard wakker geworden en opgestaan.

„Wat is er met dien knaap?” vroeg hij, zijn schoonzoon aanziende.

„Hij wou iets nemen, denk ik, wat hij zeker nergens heeft kunnen krijgen,” was het antwoord van den boer, uit wiens toon veeleer medelijden sprak dan toorn, zoodat Peter weer moed vatte en stamelde: „Ik heb zoo'n honger, en iedereen wijst mij af!”

„Geef hem wat, Alexis,” hernam de oude man; „wij hebben immers overvloed in vergelijking met zoo velen.”

„Toch zal 't nauwelijks genoeg wezen, om ons in 't leven te houden, tot er weer geogost kan worden,” zei Alexis, terwijl hij den knaap losliet, die nu langzamerhand begon te begrijpen, dat hij zich noodeloos beangst had gemaakt.

„God zal voor ons zorgen: en „die zich des armen ontfermt,

leent den Heere," staat er geschreven, besloot de grijsaard, waarna hij weer ging zitten, en Alexis zich naar de keuken begaf, om een stuk brood en wat melk te halen.

„Eet het hier maar op," sprak hij, terugkeerende, dan kun je meteen wat uitrusten en ons vertellen, waar je vandaan komt en wat het doel is van de reis."

„Moet je den Heere God niet danken, kind?" klonk de stem van den ouden man weer, toen Peter zoo maar toehapte. Verlegen hield de aangesprokene even op, maakte het teeken des kruises, prevelde een gebed, en verslond toen het voedsel, dat voor een groot deel slechts uit zemelen bestond, maar hem smaakte, zooals geen koning zijn heerlijkste maaltijd.

„Hebt ge nog ouders of andere familie?" vroeg nu Alexis.

„Ik weet het niet," zei Peter, en begon daarop het een en ander mee te deelen van hetgeen wij reeds weten. Hiermede nog bezig, kwam er een jonge vrouw binnen met een emmertje in de hand, dat nauwelijks voor een derde gevuld was met melk.

„'t Wordt elken dag minder met onze koeien!" sprak zij zuchtend, zonder acht te slaan op den vreemden knaap; „de arme dieren kunnen ook haast geen voedsel meer vinden! Wat moet er van worden, als de droogte nog langer aanhoudt?"

„In den tijd van Elia," liet de stem van den grijsaard zich hooren, „durende het drie jaar en zes maanden eer dat er regen kwam; maar de Heere in den hemel zorgde er wel voor, dat de profeet niet van honger omkwam; de raven brachten hem brood, Lousha."

„O, een profeet!" riep zij uit; „maar wij zijn gewone boeren-menschen; ik kan niet denken, dat God veel op ons letten zal!"

„Dat hebt ge mis, kind! — Als ge straks klaar zijt met uw

werk, dan zal ik eens een geschiedenis voorlezen uit mijn boek van een arme weduwe, die door hem werd verzorgd; — de kinderen mogen er ook wel bij wezen.”

„Ik geloof, dat vader aan zijn boek alleen genoeg zou hebben,” mompelde Lousha, en verdween in de keuken.

„Waar denk je nu verder heen te gaan?” vroeg daarop de jonge boer aan Peter, die met verbazing naar 't gesprek had zitten luisteren.

„Ik zal maar ergens hier in den omtrek den nacht doorbrengen,” sprak hij, en staarde naar buiten over de eenzame vlakte; „'t naastbijliggende dorp zal ik toch zeker voor 't invallen der duisternis niet meer kunnen bereiken?”

„Onmogelijk; — maar je kunt wel hier blijven tot morgenochtend; misschien hoor je dan ook nog iets goeds uit 't boek van vader.” Dit zeggende keek hij den ouden man veelbetekenend aan, en deze knikte hem glimlachend toe.

„Heel graag,” zei Peter verheugd. „Hij moest eens weten, dat ik de dief ben van zijn horloge!” dacht hij, niet zonder schaamte; „wat zou hij dan wel doen?”

Intusschen heeft het den lezer zeker reeds verwonderd, dat een der bijgeloovige boeren, die wij op de jaarmarkt te Nishni-Novgorod met wslgevallen zagen luisteren naar de wonderverhalen van den relekwiënverkooper, nu scheen in te stemmen met zijn waarlijk godvreezenden schoonvader! En wij haasten ons van een en ander een verklaring te geven: Alexis dan was grootgebracht in al de dwalingen en het bijgeloof der Russische Staatskerk, en had zich, omdat hij niet beter wist, daarmee vergenoegd, zonder er veel over na te denken. Dit doen trouwens al heel weinige Russische boeren; zij verlaten

zich blindelings op de priesters, nemen getrouw hun kerkelijke plichten waar, en sterven in de zekere hoop op de eeuwige zaligheid, om helaas! bedrogen uit te komen. En wat zal het lot wezen van zoovele naamchristenen, die wel wat meer van de waarheid weten dan die arme misleide boeren, maar toch evenmin iets anders bezitten dan een vorm zonder leven! De Heere Jezus heeft gezegd: „Tenzij iemand wederom geboren worde, hij zal het koninkrijk Gods niet ingaan!”

Sedert eenigen tijd echter was Alexis in aanraking gekomen met Stundisten (1), en had hij zelfs enkele malen hunne vergaderingen, die in 't geheim gehouden werden, bijgewoond, met dit gevolg, dat hij in zijn geloof aan de onfeilbaarheid der kerk en het gezag der priesters aan 't wankelen was gebracht. Een onbevredigd verlangen naar waarheid maakte zich toen van hem meester; en daar hij lezen kon, begon hij nu en dan den Bijbel in handen te nemen, door zijn schoonvader in huis gebracht, waaruit dan menigmaal een gesprek volgde met den ouden man. Deze was geen Stundist, maar door het lezen van Gods Woord, hem door een vreemdeling, dien hij geherbergd had, ter hand gesteld, had hij de dwaasheid leeren inzien van het vereeren en aanbidden van heiligen en Icons, en de noodzakelijkheid van bekeering en geloof. Langzamerhand was hij tot het inzicht gekomen van zijn verloren toestand voor God, waarna hij in eenvoudigheid de toevlucht genomen had tot Hem, die gezegd heeft: „Die tot mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.” Van dit oogenblik af had hij een vrede gesmaakt, dien de wereld niet geven of ontnemen kan, en niets kon hem zoozeer verkwikken als de

(1 Zie bladz. 31.

woorden uit zijn dierbaar Bijbelboek. Daaruit had hij troost gepnt, toen zijn vrouw, en later nog twee zoons hem door den dood ontnomen werden, en hij alleen in zijn huisje overbleef. Zijn dochters, waaronder Lousha, waren getrouwd, en bij haar had hij zijn intrek genomen, toen het hem te zwaar begon te vallen zijn eigen stukje grond te bebouwen. Over voorspoed op aarde had hij zich dus niet bijzonder te verheugen, wat voor Gods kinderen ook menigmaal een hinderpaal is op den smallen weg, die tot het leven leidt. Afhankelijk te wezen van een getronwde dochter is toch iets, wat geheel in strijd is met de begrippen en het karakter van een boer in Rusland; want daar is het sedert eenwen de gewoonte geweest, dat de vader het beheer over 't gezin behoudt ook wanneer de zoons reeds getronwd zijn. Deze blijven dan bij hem inwonen, en zijn schoon- dochters moeten hem in alles onderdanig wezen. Hier was de zaak echter omgekeerd; de vader was in 't huishouden van zijn schoonzoon opgenomen. Alexis betoonde hem steeds den grootsten eerbied en deed zelden iets zondsr den ouden man te raadplegen. In 't eerst echter had het hem menigmaal zeer gehinderd, dat zijn schoonvader zich niet neerboog voor hun beschermheilige, noch deelnam aan de kerkelijke plechtigheden, niettegenstaande hij nog goed ter been was; maar sedert zijn kennismaking met de Stundisten was hij zelf daarin nalatig geworden.

„Wat moet die jongen hier?” klonk plotseling de stem van Lousha, toen zij na eenige oogenblikken uit de kenken terug- keerde; en zij zag den knaap alles behalve vriendelijk aan.

„Hij bezweek bijna van honger en vermoeienis,” antwoordde Alexis; „ik heb hem wat te eten gegeven en hij kan hier blijven slapen van nacht.”

„Moet het weinige brood, dat wij hebben, nog weggegeven worden aan bedelvolk?” morde zij, zonder het echter te wagen in verzet te komen; iets wat een Russische vrouw ook niet licht doen zal.

Daar werd opnieuw de deur geopend en twee kinderen, een jongen van omstreeks tien en een meisje niet ouder dan twaalf jaar traden binnen.

„Is de soep al klaar, moeder?” vroegen zij, en bleven toen verbaasd naar Peter staan kijken; „soep,” dacht deze, en smakte met de lippen, „ik hoop dat er voor mij ook nog wat overschiet.”

„Moeder is pas thuisgekomen met de melk,” sprak Alexis, „’t zal dus nog wel een half uurtje duren.”

„Nog een half uur!” meesmuilde zijn zoontje, „ik heb zoo’n honger!”

„Kind,” zei de oude man in ’t hoekje, „wees liever dankbaar, dat er nog wat te eten is! En denk eens aan, behalve de soep, krijg je nog geregeld elken dag een stukje brood. Hoeveel kinderen zijn er hier in ’t dorp, die al weken lang bijna geen ander voedsel hebben gehad dan fijngestampte bladeren en gras.”

„Nu,” dacht Peter, „ik zou ten minste wel blij wezen in zijn plaats!”

Het meisje was intusschen naar de keuken geloopt, en keek met welgevallen naar den damp, die voortdurend opsteeg uit een pot, opgehangen over een flink houtvuur; terwijl haar moeder bezig was de soep te roeren.

„Zet de borden vast klaar, Olga,” sprak de vrouw, „en krijg de lepels.” Haar dochttertje gehoorzaamde; doch bleef aarzelend haar vader aanzien, toen zij er vijf had neergezet.

„Moet de vreemde knaap meeëten of niet?” Dit stond in haar oogen te lezen, terwijl zij van ter zijde naar Peter keek, wiens gelaat van hoopvolle verwachting getuigde.

„Waar er vijf eten, is voor een zeede ook wel wat,” was het antwoord van den boer op die onuitgesproken vraag; en het zeede bord werd voor den dag gehaald.

Eindelijk tot aller blijdschap kwam Lousha binnen met de oep, die uit water en melk met stukjes roggebrood en fijn gehakte wortels bestond. De huisgenooten schoven nu bij, en ook Peter nam plaats op een wenk van Alexis, waarna de grijsaard zijn mutsje afzette, en eerbiedig aan God om een zegen vroeg, Hem dankend voor de spijze hun, in onderscheiding van zoo velen, genadig verleend, en vervolgens, evenals de anderen, het teeken des kruises maakte; want dit gebruik had hij nog behouden.

„Zouden zij geen schutspatroom hebben?” dacht Peter, terwijl hij tevergeefs rondkeek naar een heiligenbeeld, wat immers in elke woning gevonden werd.

„God is onze Beschermmer,” zei de oude man, die zijne gedachten raadde; „Hij alléén is machtig ons voor alle kwaad te bewaren.”

„Wat zal de priester wel zeggen, als hij er van hoort!” zei Lousha, niet zonder bezorgdheid.

„Ik zal hem wel te woord staan en tevreden stellen,” antwoordde Alexis, die op zijn invloed onder de dorpsbewoners steunde, en nog niet, zocals zijn vader, op den Heere vertrouwde, Dien hij wel wenschte te kennen, maar Wien hij nog niet toebehoorde.

„De Heere, onze God, neigt de harten der menschen als waterbeken,” sprak zijn schoonvader, „en zonder Zijn wil kan geen haar van ons hoofd vallen.”

„Wilt ge nu even blijven zitten om mijn geschiedenis te

hooren, Lousha?" hernam hij, na afloop van den maaltijd; en op haar toestemmend antwoord begon hij 1 Kon. 17 voor te lezen, langzaam en dnidelijk, zoodat zelfs de kinderen en Peter niet het minst, met aandacht toelusterden.

„Ziet ge wel, Lousha? dit was een heel gewone vrouw, een arme weduwe, en toch lette God op haar.”

„Hebt ge ook wel opgemerkt,” zei Alexis, „dat de vrouw haar laatsten koek weggaf, hoewel zij geen ander voedsel wist te verkrijgen voor haar en haar zoon?”

Lousha zweeg.

„Ja”, hernam haar vader, „dit was omdat zij het woord van den profeet geloofde, die tot haar gesproken had:

„Zoo zegt de Heere, de God Israëls: Het meel van de kruik zal niet verteerd worden, en de olie der flesch zal niet ontbreken, tot op den dag, dat de Heere regen op den aardbodem geven zal.”

„Nu, als zoo iets tot mij gezegd werd, dan zou ik er ook niet tegen opzien wat weg te geven!” zei Lousha.

„Wel, dezelfde God heeft in Zijn Woord laten schrijven: „wie zich des armen ontfermt, leent den Heere,” en wie zou niet gaarne aan Hem iets willen leenen! Hij zal niet vergeten het terug te geven. Doch zalig hij, die van harte meezeggen kan met den koning David: „Heere, het is alles van U, en wij geven het U uit Uwe hand.” (1 Kron. 20: 14).

Peter iutnaschen gevoelde zich vreemd te moede: het was voor 't eerst in zijn leven dat hij een geschiedenis uit den Bijbel vernam, en zooals de oude man had hij nog nooit iemand tot God en over God hooren spreken. Het was zoo geheel anders, dan al hetgeen hij vroeger daaromtrent had gehoord, en het scheen hem toe, dat hier een anderen God gediend

werd dan in 't klooster, waar hij had vertoefd.

Nog zat hij in gedachten verdiept, toen allen reeds van tafel opgestaan waren.

„Wel, knaap, waar zit je zoo ernstig over te denken?” vroeg Alexis.

Eer Peter echter antwoord geven kon, werd er eensklaps luid op de deur geklopt, en een man met doffe, starende oogen en ingevallen gelaat waggelde naar binnen. Zijn gansche voorkomen gaf volslagen wanhoop te kennen.

„Brood!” zei hij kortaf, rondziende als een hongerige wolf, die naar buit zoekt.

„Alweer niets!” klonk de schrille stem van een vrouw, die hem gevolgd was: „O, heilige Nikolaas, ontferm U onzer!”

Toen zonk zij op den drempel neer en barstte los in tranen.

Hevig ontroerd door dit tooneel van diepe ellende keken de aanwezigen elkander aan, en Alexis stond op, om een mes te krijgen. Zijn vrouw, dit ziende, ging hem voor naar de keuken en nam een stuk brood uit de kast.

„Het medelijden heeft nu toch de overhand gekregen op haar zuinigheid,” dacht Alexis, doch hij oordeelde verkeerd. 't Was de vrees, dat haar echtgenoot al te mild zou wezen.

„Denk aan onze kinderen!” sprak zij fluisterend; „als wij nu alles weggeven, dan moeten zij later door onze schuld honger lijden.”

„Kunt gij het dan aanzien, dat die menschen als 't ware voor onze oogen bezwijken?” vroeg hij niet zonder verwijt.

„Neen; — ik vind zoo iets verschrikkelijk, maar er zullen dagelijks meer bedelaars hier komen, en wij kunnen ze toch niet allen van voedsel voorzien!”

Niettemin nam haar man het brood, sneed er twee stukken af, en gaf er den man en de vrouw elk een van. Als wilde dieren verslonden zij het voedsel, om daarna met een „God zegene u,” langzaam heen te gaan. Nauwelijks echter waren zij weg, of weder werd de deur geopend en een stokoude man kwam binnenstrompelen.

„Ik bid u, laat mij hier blijven van nacht!” sprak hij smeekend met zwakke stem; „ik zou anders op de straat moeten gaan liggen, want ik kan geen stap verder doen.”

„Waarom zijt gij dan zoo ver komen loopen?” vroeg Alexis, besluiteloos hoe te handelen. Doch reeds was de oude neergezegen en zijn bleek gelaat werd zoo mogelijk nog bleeker.

„'t Is toch wat te zeggen!” jammerde Lousha; „als hij sterft hier in onze woning, dan komen wij nog met de politie in aanraking, en wie weet wat er dan volgt!”

Inmiddels had Alexis den man naar een hoek van 't vertrek gedragen en daar neergelegd, waarna hij een kussen kreeg voor zijn hoofd, en zijn lippen bevochtigde met een weinig brandewijn.

„Dank!” stamelde de grijsaard, terwijl hij even de oogen opende, om ze echter terstond weer te sluiten; en het duurde niet lang, of hij sliep.

„Morgenochtend vroeg, als de koeien gemolken zijn, kunnen wij hem wat melk geven,” hernam de boer, „dat zal hem goed doen; — nu is rust zijn eerste behoefte naar 't schijnt.”

Inmiddels was het duister geworden en weldra lagen ook de anderen in diepe rust.

HOOFDSTUK VI.

De korenschuur, door hongerlijders bestormd.

„Kijk eens, wie daar staat! — wel, wel, daar hebben wij den jongen nu eindelijk terug!”

Met deze woorden trad een man, als pelgrim gekleed, op het huisje van boer Alexis toe, waar Peter op den drempel stond. De knaap hield het oog gericht naar een voorbijtrekkende schare mannen, vrouwen en kinderen, ten getale van drie honderd ongeveer, die door het rmoer, dat zij veroorzaakten in de stille straat, hem wakker hadden gemaakt, en telkens hun klagend gezang lieten hooren :

„Goede vaders, teedre moeders,

„Geeft ons, armen, brood!”

doch zonder gevolg. En hij dacht er over zich bij hen aan te sluiten, want alleen in het bosch te zwerven, dat stond hem in 't geheel niet meer aan. Juist wilde hij naar binnen gaan, om den boer van zijn voornemen kennis te geven, toen de pelgrim op hem toetrad, en hij, tot zijn verrassing en schrik tegelijk, zijn vader herkende!

„Welzoo, leef je nog!” sprak Savanski, „en heb je hier een goed kosthuis gevonden?”

„Neen, vader, ik ben hier alleen van nacht maar geweest, en ik was net van plan weer verder te gaan.”

„Kom dan maar gauw mee, en waag het nooit weer, zoo ver weg te loopen, dat je ons niet terugvinden kunt!”

Een oogenblik later bevond Peter zich bij den troep bedelaars en zwervelingen, waaronder hij tevergeefs zijn moeder zocht te ontdekken.

„Was zij omgekomen in 't bosch? . . . met de kinderen?” want die zag hij ook niet. Zijn vader haalde slechts de schouders op en gaf hem geen antwoord op zijn vragen. Doch wij weten wel beter en willen den lezer nog mededeelen, wat er gebeurd was, nadat Savanski met de zijnen de tarantas van den heer Kjachta verlaten had. Zooals ons bekend is, was zijn vrouw toen ziek, en niet in staat den tocht naar Kazan voort te zetten. Zoo had zij daar op het open veld een nacht en een dag gelegen, waarna een arme weduwe uit het dorp haar huisje openstelde voor de zieke niet alleen, maar ook voor Savanski en de kinderen. Zij meende, dat de toegang tot den hemel haar heel wat gemakkelijker ontsloten zou worden, wanneer zij een dienst bewees aan een vromen pelgrim! Zij had het echter alleen op die voorwaarde kunnen doen, dat hij zichzelf en de kinderen van brood voorzag, waartoe zij met den besten wil niet in staat was. Op dit voorstel kon hij niets tegen hebben, maar toch stond het hem niet aan; want reeds had hij ontdekt, dat hier, zomin als elders, op de vrijgevigheid der dorpelingen te rekenen viel, omdat zij zelf aan alles gebrek hadden. En daar hij heel ongaarne zijn opgespaarde goudstukken wilde inwisselen, kwam hij in stilte tot het besluit, om alleen zijn reis naar Kazan voort te zetten, en de schoone kans om daar, zoowel als op de markt te Nishni-Novgorod, goede zaken te doen, niet voorbij te laten gaan. Hij liet dus vrouw en kinderen over aan de barmhartigheid van anderen, die zelf het hoogst noodige voedsel nauwelijks wisten te verkrijgen, en vertrok, zijn geweten geruststellende met de gedachte, dat hij hen toch niet alleen in 't bosch, van alle hulp verstoken, had achtergelaten! Zoo weet de mensch elke misdaad te vergoelijken: ja,

ieder, die niet gekomen is in 't licht van God, hondt zich voor beter dan een ander, hoe slecht hij ook wezen moge! En „de geldgierigheid is de wortel van *alle* kwaad.” Hij werd echter in zijne verwachtingen telenrgesteld, want aan hem, zoomin als aan andere zwervelingen werd het ditmaal vergund zich in Kazan op te houden. Zelfs boeren, die in den nitersten nood hunne hofstede verlaten hadden, om in de stad werk te zoeken, werden daar niet toegelaten. De politie dreef ze allen terug, daar de toeloop van hongeriijders dagelijks grooter werd in Kazan. Er was dus niets anders voor Savanski overgebleven, dan zijn zwerftocht door de bosschen opnieuw aan te vangen. Voor hem was dit tronwens niet het ergste, want hij bezat genoeg, om den tijd van hongersnood zonder gebrek lijden door te komen; doch dnizenden zagen zich hierdoor aan de uiterste ellende prijs gegeven; terwijl tezens de veiligheid van welgestelde boeren en rijke grondbezitters ernstig bedreigd werd, zooals ook het vervolg van dit verhaal zal doen zien. Ook de bende, waarbij Savanski zich tijdelijk gevoegd had, trok steeds voorwaarts, van dorp tot dorp, zonder ergens hulp te vinden. Wel kregen de kinderen soms hier of daar een korst brood, maar dat was ook al, de meesten hunner hadden sinds eenige weken geen behoorlijk voedsel meer geproefd, en waren op 't punt van te bezwijken; terwijl anderen, door 't voortdurend eten van boombladeren en gras, ongesteld geworden, reeds achtergebleven waren.

Aan vertwijfeling ten prooi, hadden de mannen eindelijk besloten, zich met geweld toe te eigenen, wat zij goedschiks niet konden verkrijgen. En het was daarom, dat Savanski zich bij hen gevoegd had, in de hoop rnimschoots zijn deel te krijgen

van den buit, waartoe Peter hem, naar hij meende, goed te pas zou kunnen komen.

„Wat is daar te doen! Hoor eens wat een geschreeuw!” klonk het opeens, en onwillekenrig bleef deze en gene stilstaan om te vernemen, wat de oorzaak was van het kermend geluid, dat hun oor trof. Daar kwam eensklaps een knaap van omstreeks vijftien jaar uit een der huisjes loopen met den uitroep: „Help! help! mijn vader wordt doodgeslagen!”

Eenige boeren, op het geschreeuw toegeschoten, staken de hoofden bij elkaar, hielden een fluisterend gesprek, haalden de schouders op, en wierpen medelijdende blikken naar den kant, vanwaar het gekerm scheen te komen, doch zonder hulp te bieden. Blijkbaar wisten zij wel, wat er aan de hand was, en vonden het geraden zich op een afstand te houden.

„He,” dacht Peter, opmerkzaam naar den knaap ziende, die handenwringend en schreiend heen en weer liep; „he, dat lijkt dezelfde jongen te wezen, dien ik bij het kleoster ontmoette! Zou ik dan in het dorp teruggekomen zijn, waar ik toen doorgegaan ben? Ik dacht op weg te zijn naar Nishni-Novgorod!” — Inderdaad was hij in hetzelfde plaatsje reeds vroeger geweest, en dat hij het niet herkend had, was volstrekt niet te verwonderen, daar alle dorpen in het noorden van Rusland precies op elkaar gelijken.

„Wat is er met dien jongen en zijn vader?” vroegen sommigen der bedelaars aan de boeren.

„Zij kunnen de belasting niet betalen,” antwoordden zij op gedempten toon; „de beamtten zijn gekomen, en nu wordt de man gegeeseld. Onze benrt zal ook wel komen, straks.”

„O, is het dat!” En de vragers trokken af, volstrekt niet

verbaasd of verontwaardigd. Dergelijke voorvallen waren voor hen niet vreemd. „Als de beampten kwamen,” zoo redeneerden zij, „dan moest er natuurlijk betaald worden; en anders moest er straf volgen, dat wist iedereen! Gebeurde dit niet, dan zou niemand zich het hoofd breken over de belasting, en zou de een al meer verontschuldigen bedenken dan de ander.”

„Maar in den tijd van hongersnood!” roept de lezer verontwaardigd uit, „bij menschen, die het hoogst noodige voedsel voor hunne kinderen niet eens weten te verkrijgen; is het niet barbaarsch hen dan zelfs te geeselen!”

Ja, en dat was nog niet alles: Het weinige, wat sommigen nog bezaten, werd hun bovendien afgenomen en verkocht, al was het slechts een paar hennen, of zelfs de laatste mondvoorraad.

Inderdaad, het ware te wenschen, dat allen, die zich hier of elders beklagen over de regeering, en meenen al zeer onbarmhartig behandeld te worden, als er niet geregeld gezorgd wordt, dat zij werk hebben, of ondersteuning in tijd van nood, het ware te wenschen, dat zij zich eens indachten in dergelijke toestanden, en de vele voorrechten, hun geschonken boven die millioenen onderdanen van het machtige Tsarenrijk, wat meer op prijs stelden!

„Waarom zijn die boeren zoo dwaas om zich maar alles te laten welgevalen!” dacht Savanski. „Als zij gezamenlijk in opstand kwamen, dan zou de politie immers toch machteloos wezen! Wat mij betreft, ik zou wel eens willen zien, dat het blaadje omkeerde, en de beampten slaag kregen in plaats van het volk.”

Hier werd hij gestoord in zijn overdenking door een tikje op den schouder met de punt van een stok, die gehanteerd werd door een man met ruwe gelaatstrekken en een haveloos uiterlijk.

„Ik ben benieuwd,” sprak hij, „wat die rijke mijnheer wel zeggen zal, als wij straks heel bedaard zijn graan komen weghalen!”

„Wel, hij zal het stilletjes moeten toelaten,” zei Savanski; „maar zie eens,” vervolgde hij en tuurde in de verte, „wat is dat daar midden op den weg?”

„Het lijkt een omgevallen tarantas te wezen,” sprak een andere stem.

„Er staan soldaten bij,” zei de eerste, „en ik zie ook een vrouw.”

„Wat scheelt er aan? Je bent toch niet bang?” hernam Savanski ietwat spottend, en zag daarbij een persoon aan, wiens voorkomen getuigde, dat hij betere dagen gekend had. Zijn kleeding, hoewel geheel versleten, was blijkbaar van zeer fijne stof, en zijn houding had iets gebiedends. Nu, hij was dan ook een edelman, en zijn vader was in 't bezit geweest van een schoon landgoed met honderd lijfeigenen. Dit kon nu wel geen groot aantal genoemd worden, als men in aanmerking neemt, dat sommigen er meer dan driehonderdduizend bezaten, hoewel er ook waren met nauwelijks twintig. Na de vrijmaking echter was de oude heer, gelijk zoovelen van zijn stand, hoe langer hoe meer achteruit gegaan, wat voornamelijk toe te schrijven was aan de zorgeloosheid en gemakzucht, waaraan zij hun gansche leven gewoon waren geweest. De lijfeigenen toch waren voor alles verantwoordelijk, en deden zij niet behoorlijk hun plicht, dan was geeseling of verbanning het gevolg. Na de vrijmaking echter moesten de grondbezitters geregeld loon uitbetalen, als zij diensten verlangden, waarvoor zij, wel is waar, van den Staat een schadeloosstelling ontvingen, maar de meesten, gewoon als zij waren hun geld te verkwisten, zaten spoedig verlegen, en waren, bij gebrek

aan arbeiders, niet meer in staat van de opbrengst hunner bezitting te leven. Zoo was het ook gegaan met den hier bedoelden edelman, en bij zijn dood had hij niets nagelaten dan een klein boerenhuisje met een stuk grond, dat in de laatste jaren zoo goed als niets had opgebracht. Zijn zoon, dien wij nu onder de voorttrekkende bedelaars aantreffen, was in 't bezit daarvan gekomen, doch had er voor enkele roebels afstand van gedaan, om in Kazan een ondergeschikte betrekking te gaan zoeken, die hij echter niet had kunnen verkrijgen. Zoo bleef hem dan niets anders over dan bedelen!

„Bang! waarvoor?” sprak hij met kwalijk verborgen verontwaardiging, terwijl hij den spreker met een blik vol diepe minachting beschouwde, en de doodelijke bleekheid, die zich een oogenblik te voren over zijn gelaat had verspreid, plaats maakte voor een rooden gloed, die echter terstond weer verdween. Zijn blik had zich opnieuw gevestigd op de groep, die den weg versperde, en hij mompelde: „als zij het niet is, dan moeten mijn oogen mij wel zeer bedriegen!”

„Inderdaad zij is het!” ging hij voort, naderbij komende, en trok zich toen plotseling terug in het dichtste gedeelte van de bonte menigte, waarbij hij zich bevond.

„Arme znster!” mompelde hij: „zij moet de gedachte niet meepemen in haar ballingschap, dat haar eenige broeder een bedelaar geworden is.”

Toch kon hij niet nalaten voortdurend den blik te vestigen op de jonge vronw, die met neergeslagen oogen bij het gebroken voertuig stond, dat een der soldaten bezig was te herstellen, terwijl een ander haar bewaakte, en een sergeant toezicht hield.

„Het baat niet haar aan te spreken,” besloot de edelman met een zucht, toen hij de groep voorbijging en nogmaals een treurigen blij wierp op zijn zuster; „ik kan toch haar leed niet verzachten, noch zij het mijne. — Ik heb wel gevreesd, dat zoo iets het einde zou wezen.”

„Waar woont nu die Graaf?” riepen sommigen uit den voorttrekkenden troep, waarvan velen hoe langer hoe meer hun stap vertraagden, daar de krachten hen begaven; uitgeput als zij waren door het lengdurig gebrek lijdten.

„Nog een half uur, dan zijn wij er,” sprak een man, die op zich genomen had, hun den weg te wijzen.

Wij willen thans de schare hongerlijders alleen laten voortstukkelen, en vast den weg inslaan, dien zij denken te volgen. Een smal pad, midden door het bosch, voert ons tot vlak in de nabijheid van een aantal houten gebouwen, alle van één verdieping, en op eenigen afstand van elkander geplaatst. Het hoofdgebouw, dat blijkbaar pas opnieuw geverfd en goed onderhouden is, geeft aan den voorkant uitzicht op een groot plein, en aan de achterzijde op een fraai aangelegden tuin, omgeven door een hek. Daarachter ziet men twee stallen, een hooiloods en een graanschuur, terwijl naast den tuin, dicht bij het pad, nog twee kleinere gebouwtjes half tusschen de boomen verscholen staan. Het eene is bestemd voor de dienstboden, en het andere wordt gebruikt ter bereiding der spijzen, daar deze, volgens Russische gewoonte, meestal met veel vet en uien worden klaargemaakt, en dus een minder aangename geur verspreiden. Aan de andere zijde van het woonhuis ziet men weilanden met koeien en schapen; akkers, waarop nog stoppels van het afgemaaide graan zijn overgebleven; en ook, heel in

de verte, aan 't einde van een lange laan, een boerderij. Op dit oogenblik treedt er juist een stevige moezjik uit te voorschijn; het was hem wel aan te zien, dat hij althans geen honger leed, en dat behoefde ook niet, want zijn heer, graaf Kjachta, dezelfde, die Savanski en de zijnen zoo welwillend in zijn rijttuig had opgenomen, was zeer rijk, en zou wel in staat geweest zijn, koren in overvloed te koopen, hoe duur het ook wezen mocht, indien zijn velden niets opgebracht hadden, wat echter geenszins het geval was. Mocht de oogst al niet zoo groot genoemd kunnen worden als andere jaren, er kon toch niet over geklaagd worden.

„Met het gras is het treurig gesteld,” sprak de boer, die stevig doorstapte in de richting van het heerenhuis, en hoofdschuddend naar de bruinachtig gele weilanden keek, waar het vee te vergeefs naar een handjevol frisch, groen gras liep te snuffelen.

„Maar,” ging hij voort, „de meester zal er wel raad op weten; met geld kan men alles verhelpen.”

„Wel, kijk eens aan,” hernam hij, in de nabijheid van het plein gekomen, „daar is wezenlijk de dokter al! Wat zal de Graaf blij wezen! — Mijnheer Tambolof laat nooit lang op zich wachten, als zijn hulp hier verlangd wordt, dat moet gezegd worden. Nu, ik hoop, dat zijn komst niet vergeefs zal wezen, want mevrouw is altijd goed voor ons.”

Zoo bij zichzelf voortpratende, hield hij den blik strak gevestigd op een heer te paard, die thans het plein opreed en voor de deur stil hield.

Daar steeg hij af, en trad het huis binnen, na zijn ros aan een stalknecht toevertrouwd te hebben. Een oogenblik later

zat hij aan 't ziekbed van mevrouw Kjachta, wier toestand hij echter niet zorgelijk vond. Hij schreef haar veel rust voor, deed haar de noodige medicijnen gebruiken, en begaf zich daarop met den heer des huizes naar een ander vertrek, waar hem eene verversching toegediend werd. Weldra zaten de beide heeren in een druk gesprek, dat ook al spoedig liep over den mislukten oogst en de gevolgen daarvan.

„De ellende is niet te overzien,” zei dokter Tambolof, „en één ding verwondert mij slechts, dat de boeren zoo geduldig hun lijden dragen, terwijl er van regeeringswege toch niets gedaan wordt om hen te helpen.”

„Ja, dat is waar; het is zeker, omdat zij eeuwen lang aan verdrukking en lijden van allerlei aard gewoon zijn geweest, en zij bovendien in de stellige overtuiging leven, dat het groote zonde is zich te willen onttrekken aan de plagen door God gezonden.”

„Niettegenstaande dat vrees ik toch voor de dingen, die komen zullen; want honger is een scherp zwaard. In de westelijke provinciën is het volk dan ook reeds hier en daar in opstand gekomen, en heeft zich met geweld koren verschaft, zonder dat de politie in staat was het te beletten.”

„Zeker ten koste van menschenlevens?”

„Nee, volgens de berichten is er alles zeer bedaard en ordelijk toegegaan; men wist zich den toegang tot de graanpakhuizen te ontsluiten, waarna de gansche voorraad behoorlijk werd verdeeld en ieder weer naar huis ging. Ook nam men verscheidene wagens met koren in beslag.”

„'t Is ook vreeselijk, dat er altijd menschen zijn, die hun voordeel zoeken te doen met de ellende van anderen! Menigeen zal weer rijk worden door het opkopen van graan, om het

naderhand tegen schandelijk hooge prijzen van de hand te doen, terwijl duizenden om hen heen van honger sterven! — Wat mij betreft, ik ben besloten dit jaar geen korrel van mijn graan ter markt te doen brengen. Ik zal het laten verdeelen onder de inwoners van het naastbijzijnde dorp, waar slechts vijftien van de honderd gezinnen in staat zijn zich brood te verschaffen, zooals de dorpspriester mij gisteren meedeelde. — Maar wat hoor ik toch! 't Is of de bedienden aan 't krakeelen zijn!"

Dit zeggende stond de heer Kjachta op, begaf zich door de openstaande deur naar het nevenvertrek, dat op den tuin uitzag, en keek daar door een der vensters naar buiten.

„Mijnheer Tambolof!" riep hij eensklaps uit, „zie eens even; de korenschuur is door een groote volkshoop omsingeld!"

Juist op dit oogenblik werd er hard op de deur geklopt, en een bediende trad binnen met een uitdrukking van groote ontsteltenis op 't gelaat.

„Genadige heer," sprak hij na een haastige buiging voor den Graaf, „een troep bedelaars is bezig het koren weg te halen uit de schuur, en wij kunnen het niet beletten, want er zijn minstens tweehonderd mannen bij!"

„Ik zal er eens heengaan," zei de Graaf bedaard, waarop hij naar buiten ging, gevolgd door dokter Tambolof.

„Wat komt ge hier doen, mannen?" vroeg hij op een toon, die slechts verwondering te kennen gaf.

„Wij komen weghalen, wat u toch niet noodig hebt!" riep er een uit de bende.

„Wij hebben zoo'n honger, mijnheer!" sprak een ander, met bleek opgezwollen gelaat en holle oogen; „iedereen wijst ons af, anders zouden wij zoo iets niet doen." -

„Heb medelijden met ons, genadige heer,“ jammerde een vrouw met een zuigeling op den arm.

„Medelijden!“ zei een lange, magere man met verachtelijk schouderophalen, „denkt gij dat zulke heeren, die nooit honger gekend hebben, iets van medelijden zouden weten?“

„Wat zal ik doen?“ sprak de Graaf fluisterend tot dokter Tambolof; „die arme menschen zien er zoo uitgehongerd en ellendig uit; maar het ergste is, dat ik niets zal overhouden voor de dorpingen, en ik heb den priester beloofd den ganschen voorraad onder hen te doen verdeelen. — Ik zou een bediende kunnen zenden naar het dorp om de boeren met de zaak bekend te maken, dan konden zij tenminste een deel ervan zien te krijgen, maar ik vrees, dat het een gevecht op leven en dood zal geven, want honger maakt verwoed. Wat denkt gij er van?“

„Mij dankt, ik zou niet toelaten dat eene bende zich alles zoo maar voor uw oogen toeëigent. In elk geval hadden zij eerst behoorlijk kunnen vragen.“

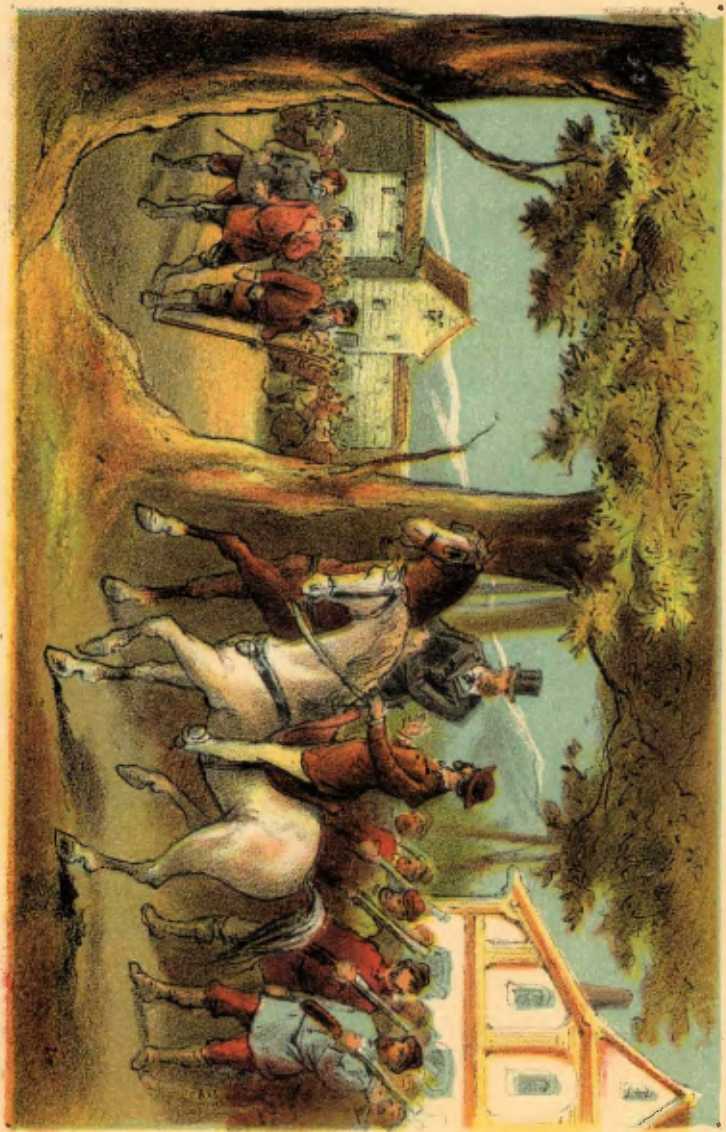
„Wat raadt ge mij dan?“

„Laat al uwe onderhoorigen hier te zamen komen, zoo mogelijk gewapend, opdat de troep ontzag krijgje; en dan zoudt u hen kunnen dreigen geweld te zullen gebruiken, indien zij niet tevreden willen zijn met hetgeen u hun wenscht te geven.“

„En als zij dat niet willen?“

„Dan laat u de bedienden zooveel koren weghalen en naar het dorp brengen als zij dragen kunnen; dit zal gemakkelijk gaan, als zij zich onder de menigte mengen, die toch uit allerlei soort van menschen bestaat, zoodat er niet op gelet kan worden wie er bij behoort en wie niet.“

„Gij vergeet dat honger en ellende al die aangezichten geteekend heeft; doch wij kunnen het beproeven.”

„Peter, ga terstond de groote bel luiden,” fluisterde hij een der stalknechts, die evenals hij stond toe te kijken, in 't oor, „en vraag den jachtmeester om de wapens.”

De man gehoorzaamde, en een oogenblik later stonden er een vijftigtal mannelijke bedienden op het plein te wachten op de bevelen van hun heer. Twintig van hen werden daarop van wapens voorzien, doch kregen het uitdrukkelijk bevel er in geen geval gebruik van te maken.

„Zou het niet goed zijn, heer Graaf, als u en ik te paard voorop gingen?” zei dokter Tambolof; „dat maakt nog meer vertooning, en het zal zodoende gemakkelijker wezen ruim baan te maken.”

En zoo deden zij.

Intusschen waren een vijftigtal der bedelaars begonnen met de graankorrels in gereedliggende zakken te doen, terwijl de overigen een kring ter bescherming om hen heen vormden.

Daar kwam opeens het kleine leger aan, en de kring was genoodzaakt zich te openen voor de beide heeren te paard.

„De Graaf gaat het meenen,” fluisterde men elkander toe, terwijl schrik en ontsteltenis zich verspreidden over 't gelaat der vrouwen; doch de mannen namen een dreigende houding aan, en schenen vastbesloten hun voornemen door te zetten.

„Luistert eens,” sprak de Graaf luid, en wenkte met de hand, „ik geloof, dat gij door den uitersten nood gedreven wordt zoo onrechtmatig te handelen, als gij thans doet, doch waarom zijt gij niet liever om hulp komen vragen, dan uw toevlucht te nemen tot strafbare daden? Hebben honger en

ellende u zoo geheel buiten u zelve gebracht? Niettemin wil ik u verschoonend en goedwillig behandelen. Ik geef u verlof een deel van mijn koren mee te nemen, op voorwaarde, dat gij eerst allen deze plaats ontruimt en daar ginds in het weiland gaat staan om uw deel te ontvangen, dat mijne bedienden u zullen nitreiken. Wilt gij dat?"

Een doodelijk stilzwijgen volgde op die vraag; besluiteloos keek de een den ander aan, en daarop ontstond een algemeen geflnister.

"Doet het niet," zei Savanski, "hij wil ons goedschiks hier vandaan zien te krijgen, om ons dan toch ledig heen te zenden!"

"En ik zeg u, dat de Graaf woord zal houden!" riep eensklaps de edelman uit, die doodsbleek en zwijgend dit alles had gadegeslagen, blijkbaar diep ontroerd.

"Die stem heb ik meer gehoord," sprak de heer Kjachta binnensmonds, terwijl zijn oog zich strak op den spreker vestigde. "Dat gelaat is mij ook niet onbekend; — waar kan ik hem ontmoet hebben?"

Dit zeggende streek hij met de hand over 't voorhoofd, als om zich te bezinnen.

"Wil ik u eens wat zeggen, dokter!" hernam hij eensklaps, en boog zich fluisterend terzijde naar Tambolof, "die dat uitriep is een edelman. Ik herken hem als een mijner studiemakkers, dien ik ook later nog meermalen heb ontmoet; hij woont in deze streek, of heeft er tenminste gewoond, want waarschijnlijk zal het landgoed in andere handen zijn overgegaan, te oordeelen naar den ellendigen toestand, waarin hij thaus verkeert."

Daarop sprong hij van zijn paard, gaf de tengels aan een bediende over, en trad recht op den edelman toe.

„Baron Kazanski, naar ik meen,” vroeg hij zacht.

De aangesprokene werd beurtelings rood en bleek, staarde hem aan, en zonk bewusteloos neder.

Met een blik vol medelijden zag de graaf op hem neer, wenkte een paar bedienden, en beval hun den bewusteloze op te nemen.

„Brengt hem naar een der logeerkamers,” sprak hij, „en tracht hem tot bewustzijn te brengen; zet dan wijn, brood en vleesch voor hem klaar, en houdt u in zijn nabijheid, om hem zoo noodig van dienst te kunnen wezen. Verzoek hem dringend niet heen te gaan, voordat ik hem gesproken heb; ik hoop spoedig bij hem te komen.”

De bedienden, hoewel ten hoogste verbaasd, deden zooals hun gelast werd, en de Graaf sprong weer te paard.

„Welnu, mannen,” riep hij, „wat is uw antwoord?”

„Wij zullen gaan,” spraken sommigen, die van 't begin af slechts aarzelend hadden meegeholpen; anderen volgden, en eindelijk gaven ook de halstarrigsten toe, wel ziende, dat zij alleen tegen de gewapende bedienden niet bestand zouden wezen. Het laatste van allen ging echter Savanski met zijn zoon Peter.

„Wat komt die knaap mij toch bekend voor,” dacht dokter Tambolof, die al meermalen een blik op hem geworpen had; „ik moet hem ergens gezien hebben, — misschien bij een mijner patienten?”

Intusschen begon de uitdeeling van het graan, en nadat de helft van den voorraad daartoe gebruikt was, werd de schuur gesloten, waarop een twintigtal bedienden zich in de nabijheid der deur plaatsten, om de wacht te houden.

Terwijl dit gebeurde werd aan elk der vronwen en kinderen een stuk brood en wat melk uitgedeeld, waarvan niet genoeg

voorhanden was, om er allen van te geven, doch de mannen kregen elk een bosje gedroogde sprout, waarop zij gretig aanvielen.

Eenige uren later vertrok de bende.

HOOFDSTUK VII.

Een getuige voor de waarheid.

„Nu weet ik het! Die knaap lijkt sprekend op Misha, den leerjongen van mijn vader!”

Deze uitroep van dokter Tambolof deed den heer Kjachta opschrikken uit zijn overpeinzingen over baron Kazanski, die inmiddels tot bewustzijn gekomen en door het gebruik van spijs en drank versterkt, in slaap gevallen was.

„Welken jongen bedoelt gij?”

„Vergeef mij, heer Graaf, dat ik u stoorde; ik dacht aan een knaap, die tot de bende van daar straks behoorde. Hij kwam mij zoo bekend voor, en onwillekeurig moest ik telkens weer aan hem denken, totdat mij nu opeens de zaak duidelijk geworden is.”

„Hij gelijkt op een leerjongen van uw vader, zegt gij?”

„Ja, sprekend; en het zouden ook best broers kunnen wezen.”

Daarop vertelde hij den heer Kjachta wat wij reeds weten omtrent Misha en hetgeen deze aan den schoenmaker te Nishni-Novgorod medegedeeld had.

„Hebt gij binnenkort uw vader nog bezocht?” vroeg de Graaf.

„Met Paschen ben ik 't laatst bij hem geweest,” was 't antwoord.

„En hoe ging het hem?”

„Heel goed, dank u, hij is altijd opgeruimd en werkt nog even vlijtig als twintig jaar geleden. Reeds meermalen heb ik hem voorgesteld bij mij te komen inwonen, maar hij wil liever in zijn huisje blijven, en in eigen onderhoud voorzien.”

„Dat is wel te begrijpen; afhankelijk te wezen is nooit aangenaam.”

„Tenzij het is van God,” sprak de dokter ernstig.

„Nu ja, van God zijn wij allen afhankelijk, niet waar?”

„Ja, heer Graaf; toch ben ik dat eerst in den laatsten tijd gaan beseffen; ik meende ook Hem te dienen, maar inderdaad deed ik altijd, wat mij het beste voorkwam, zonder ooit in oprechtheid naar Zijnen wil te vragen.”

„Wel, een dokter behoeft ook geen geestelijke te wezen!”

„Toch ben ik dat nu door Gods genade geworden!”

„Wat zegt gij!” riep de Graaf uit, van zijn stoel springend, „een geestelijke, gij?”

„Ja, heer, doch niet zooals dat gewoonlijk verstaan wordt; ik bedoel, dat ik thans behoor tot degenen, die door den geest van God geleid worden en dus kinderen Gods zijn, erfgenamen des eeuwigen levens.”

Sprakeloos van verbazing zat de heer Kjachta hem aan te kijken, niet in staat een woord te uiten, dat zijn gedachten naar behooren kon weergeven.

„Ik had behoefte u dit mede te deelen,” ging de dokter voort; „te meer daar ik aan u en uwe familie zoo veel verplicht ben, waarom het mijn vurigste wensch is, dat ook u in 't bezit moogt komen van den schat, dien ik verkregen heb.”

„Wat bedoelt gij? Ontbreekt mij dan iets?”

„U ontbreekt alles heer Graaf, wat waarlijk gelukkig kan maken: Vrede met God, en het eeuwige leven.”

„Gij durft veel te zeggen,” hernam de Graaf een weinig gekrenkt.

„Vergeef mij,” sprak de dokter, terwijl hij hem smeekend en tegelijk liefdevol aanzag, „dat ik zoo vrijuit tot u spreek; maar ik mag de waarheid, die mij zoo duidelijk geworden is, niet voor u verbergen. De Bijbel, Gode Woord, heeft mij doen inzien, dat de weg naar den hemel een gansch andere is, dan die, welken de priesters ons voorschrijven. Niet door het opvolgen van de voorschriften der kerk, maar door de toevlucht te nemen tot den Heere Jezus, als een schuldig, verloren zondaar, kan men behouden worden.”

„Dokter Tambolof een ketter! — wie had dat kunnen denken!” was het eenige, wat de Graaf kon nitbrengen. Daarop verliet hij het vertrek zonder iets meer te zeggen, en begaf zich naar de eetzaal, waar eenige bedienden druk bezig waren met het aanrichten van de tafel.

„Er zullen vanmiddag twee gasten zijn,” sprak hij, en ging toen heen om baron Kazanski op te zoeken en een kort onderhoud met hem te hebben. Heel wat moeite kostte het hem echter, den verarmden edelman te bewegen aan zijn tafel te verschijnen; zelfs nadat hij hem verzocht had, naar welgevallen over zijn garderobe te beschikken, doch eindelijk gaf de Baron eechoorvoetend toe.

Dokter Tambolof gevoelde zich intusschen zeer verlicht na zijn vrijmoedig getnigenis tegenover den Graaf; en hij had kunnen juichen niettegenstaande hij vreesde, dat er een groote verwijdering door zou ontstaan tusehen hem en den zoon van zijn weldoener. Immers de lezer heeft het reeds begrepen, dat hij

zich bevond op het landgoed, waar zijn vader lijfeigene geweest was. De tegenwoordige eigenaar, een zoon van dengene, die Tambolof in staat gesteld had aan zijn zucht naar kennis te voldoen, was hem niet minder genegen dan de oude heer dit was geweest. Als zijns gelijke ging hij met den dokter om, die dan ook, wel is waar, door zijn beroep, tot den adelstand behoorde, maar niettemin een zijner onderhoorigen was geweest. Altijd werd hij hartelijk welkom geheeten door zijn vroegeren meester, en gastvrij ontvangen, wanneer het hem goeddacht te komen; en hij van zijn kant was steeds bereid hulp te verleen op welk uur van den dag of den nacht, en op welk ongelegen tijdstip de familie Kjachta die ook verlangen mocht. Zoo had hij zich ook ditmaal onverwijd op weg begeven, na het ontvangen van de boodschap, dat de Gravin ziek was, en niettegenstaande een langer oponthoud hem moeielijk viel, was hij voornemens niet te vertrekken vóór den volgenden middag, wanneer hij in staat zou zijn de uitwerking der medicijnen waar te nemen.

„Ik ben benieuwd of de Graaf nog op ons gesprek van zooeven terug zal komen”, dacht hij, „en hoe zijne verhouding tegenover mij voortaan wezen zal.”

Meteen haalde hij een Bijbeltje te voorschijn, als om zich te wapenen tegen den strijd, die hem wellicht stond te wachten. Immers het Woord des Heeren wordt genoemd „een scherp tweesnijdend zwaard”, en aan de geloovigen wordt de vermaning gegeven: „Doet aan de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt wederstaan in den boozen dag, en alles verricht hebbende staande blijven,” terwijl bij het opnoemen der verschillende wapenen ook melding gemaakt wordt van „het zwaard

des Geestes, hetwelk is Gods Woord." (Efeze 6 : 17). Het ware te wenschen, dat ieder kind van God daarvan meer gebruik maakte, dan zou de strijd, dien zij voeren, niet zoo menigmaal nutteloos zijn!

In plaats van echter op 't gesprek terug te komen, of er zelfs maar op te zinspelen, zocht de Graaf dien avond en den volgenden dag alles te ontwijken, wat eenigszins daartoe had kunnen leiden. En het kwam den dokter voor, alsof hij onrustig en gejaagd was; vooral in 't bijzijn van baron Kazanski, die voorloopig op 't landgoed blijven zou, om de betrekking waar te nemen van rentmeester, welke juist vacant was.

Den volgenden dag echter, toen hij op 't punt stond te vertrekken, kwam de heer Kjachta naar hem toe, en zeide op zijn gewonen, vertrouwelijken toon: „Ik wensch u een eindweegs te vergezellen, Dokter; dat wilt ge mij immers wel toestaan, niet waar?”

„Wel, heer Graaf,” sprak de dokter zichtbaar verrast, „die eer had ik niet gedacht, dat mij te beurt zou vallen! en ik kan u verzekeren, dat uw gezelschap mij een groot genoegen tevens zijn zal.”

„Als uw oprechtheid mij niet meermalen gebleken was, dan zou ik reden hebben uwe verzekering een weinig te betwijfelen,” was het antwoord, glimlachend gegeven; „gij leeft immers in hogere sfeeren tegenwoordig en . . . . doch straks hoop ik u nader te spreken.”

Dit zeggende ging hij heen om zich gereed te maken.

„Nu zal het komen!” dacht de dokter, terwijl hij langzaam naast den Graaf voortreed, en er onwillekeurig eenige oogeblikken een gedwongen etilzwijgen tusschen hen heerschte.

„Hier kan niemand ons beluisteren,” zoo begon eindelijk de heer Kjachta, „en kunnen wij dus vrijuit spreken. — Zeg mij nu eens, Dokter Tambolof, wat heeft er u toe gebracht de kerk te gaan wantrouwen?”

„Zooals ik u gezegd heb, heer, het lezen van Gods Woord heeft mij de oogen doen opengaan.”

„Den Bijbel bedoelt gij? — maar de priesters lezen toch ook het Evangelie in de kerk!”

„Zij lezen er somtijds een gedeelte uit voor, wanneer men er voor betaalt, dat is waar; doch ook de farizeën en schriftgeleerden, die den Heere Jezus hebben verworpen en gedood, waren bekend met het Woord van God, maar zij waren verblind en wilden er zich niet voor buigen, noch de inzettingen der ouden er voor prijsgeven.”

„Meent gij, dat onze priesters ook verblind zijn?”

„Misschien niet allen, maar zij, die leeren, dat het houden van de voorschriften der kerk, de weg is om zalig te worden, zijn het zeker wel. Want de Heere Jezus heeft gezegd: „Ik ben *de Weg*, dus is er geen andere.”

„Hoe zijt gij op het denkbeeld gekomen den Bijbel zelf te lezen?”

Bij deze vraag keek Tambolof den Graaf strak in 't gelaat, wachtte even, en zei toen: „vergeef mij, dat ik een oogenblik aarzelde: de vrees becroop mij, dat mijn oude vader in moeilijkheden zou kunnen komen; — hij was het, die mij herhaaldelijk aanraadde dat kostbare boek te lezen.”

„Doet hij het zelf ook?”

De dokter knikte toestemmend.

„Ik meende, dat men geleerd moest wezen, om den zin er van te kunnen verstaan.”

„Integendeel; de Heere Jezus heeft gezegd: Ik dank U Vader, Heer des hemels en der aarde, dat gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze aan kinderkens geopenbaard.”

En de apostel Paulus zegt: „nademaal de wereld door de wijsheid God niet heeft gekend, zoo heeft het Gode behaagd door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die gelooven.” — En nog heel veel andere Schriftunrplaatsen bewijzen, dat juist de eenvoudigen dat boek het best kunnen verstaan.”

„Gij schijnt den inhoud reeds goed te kennen?”

„O neen; nog pas zeer weinig er van; en het is een schat, die nooit uitgeput kan worden.”

„Mijn moeder heeft mij ook meermalen aangeraden dat boek te lezen,” hernam de Graaf na een poosje stilzwijgen. „Zij sprak op dezelfde wijze als gij, en scheen ook zeer gelukkig te wezen, zelfs toen zij op sterven lag.”

„Wat zal mijn vader verheugd wezen, als hij dat hoort! Hij spreekt nog dikwijls over zijn vroegere meesteres.”

„Zij was zoo vriendelijk en goed, mijne lieve moeder! Sedert gisteren heb ik haar beeld steeds voor mij; en ik denk nu eindelijk aan haar verlangen te gaan voldoen, om den Bijbel te lezen.” Een straal van vreugde vloog over 't gelaat van den dokter, en juist wilde hij zijn blijdschap te kennen geven, toen de heer Kjachta hem in de rede viel met de woorden: „Hoor eens, Dokter, spreekt gij tegen iedereen zoo vrijuit, als gij gisteren tot mij gedaan hebt? dan vrees ik, dat gij spoedig op weg zijn zult naar Siberië.”

Een uitdrukking van kalme zekerheid vestigde zich op 't gelaat van den aangesprokene, en glimlachend antwoordde hij:

„Geen haar kan van mijn hoofd vallen zonder den wil van mijn hemelschen Vader; doch ik moet, helaas, bekennen,” vervolgde hij met een zucht, „dat mij menigmaal alle vrijmoedigheid ontbreekt, en ik uit menschenvrees niet durf getuigen voor mijnen Heer en Heiland.”

„Nu, ik hoop, dat gij voorzichtig zult wezen en u niet noodeloos aan gevaar blootstellen.”

„Noodeloos niet; maar wat zoudt u doen, als duizenden in uwe omgeving een wis verderf te gemoet gingen? Zoudt u hen niet waarschuwen?”

„Maar meent gij dan, mijnheer Tambolof, dat ieder, die niet denkt zooals gij, buiten den hemel gesloten zal worden?”

„Ik weet,” hernam de dokter ernstig en met nadruk, „dat er maar één weg is, die tot het leven leidt, en ééne deur, door welke men kan binnengaan; dit staat geschreven in Gods Woord. En elk, die op een andere wijze, hoe goed gemeend ook, zoekt binnen te gaan, zal bedrogen uitkomen.”

„Dan zullen er niet veel menschen zalig worden, denk ik!”

„Op een dergelijke bedenking, Hem voorgesteld, antwoordde de Heere Jezus eenmaal: „Strijdt om in te gaan door de enge poort.” — En er staat ook geschreven: „Wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die door dezelve ingaan. Want de poort is eng en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelven vinden.”

In ernstig nadenken verzonken reden de beide heeren nu voort, tot eensklaps een klagend geluid hun oor bereikte.

„Dat lijkt wel een klein kind,” sprak de dokter, terwijl hij van zijn paard sprong, en zich tusschen het dicht geboomte

begaf, in de richting vanwaar het geluid scheen te komen. Inderdaad werd hij nu een kind gewaar, een knaapje van omstreeks twee jaar, dat schreiend tegen een vrouw aanleunde, die in half zittende houding met haar hoofd tegen een boomstam lag, en bewusteloos scheen te wezen.

„Die vrouw heb ik meer gezien,” zei de heer Kjachta, die hem gevolgd was, en haar een oogenblik aandachtig beschonwde; „ja, datzelfde kind was er ook bij, en nog een meisje,” vervolgde hij, rondziende. „Zij was toen ziek, en haar man verzocht mij om een plaatsje in de tarantas voor haar, want zij kon niet loopen, en het bosch stond in brand.”

„Misschien is haar man heengegaan om hulp voor haar te zoeken, en heeft hij zijn dochtertje meegenomen.”

„Dat denk ik ook; — waar is je vader, kleine jongen?” vervolgde hij, het kind aanziende; doch het knaapje gaf geen antwoord en begon nog harder te schreien bij het zien der vreemde heeren, die zoo dicht op hem toetraden.

„De vrouw is geheel uitgeput en geeft nauwelijks teeken van leven,” zei de dokter, terwijl hij zich over haar heenboog en de pols voelde. — „Als zij hier blijft liggen zonder tijdige hulp, dan heeft de kleine morgen geen moeder meer.”

„Wat zullen wij dan doen?”

„Zoudt u niet een bediende kunnen zenden met wat wijn en versterkend voedsel?”

„Wel zeker; het beste zal dus wezen, dat ik in galop naar huis terugrijd; spoedig zal de duisternis invallen, en dan zou het moeielijk wezen haar terug te vinden.”

„Ik zal hier zoolang wachten, dan is daar geen gevaar voor, en wellicht kan ik nog eenige hulp verleenen.”

„Dan zal ik maar geen afscheid van u nemen, want ik ben van plan zelf mee terug te keeren.”

Daarop sprong hij weer te paard en was spoedig uit het gezicht verdwenen. — Een half uur ging langzaam voorbij; het kind was door de vriendelijke woorden van den dokter tot bedaren gekomen en zag nu met evenveel verlangen als deze uit naar de terugkomst van den Graaf, want dan zou hij wat te eten krijgen, had de heer Tambolof hem beloofd.

Eindelijk, daar kwamen zij, de heer Kjachta en een zijner bedienden, beiden te paard. Een oogenblik later zat Vani heel vergenoegd met een stuk wittebrood in de hand, terwijl men zijn moeder eenige malen een teug krachtigen wijn ingoot, waarna zij langzamerhand weer tot haar zelve kwam. Toen liet de dokter haar een stukje gerstepudding eten en een gekookt ei, en het gevolg hiervan was, dat zij overeind ging zitten, verbaasd van den een naar den ander ziende, doch zonder iets te zeggen.

„Waar is uw man?” vroeg de heer Kjachta, dien zij blijkbaar niet herkende; „en uw dochttertje?”

Ook gaf zij er zich geen rekenschap van, dat hij haar scheen te kennen, maar antwoordde slechts, als ware hierin niets onnatuurlijks: „Mijn man heeft mij verlaten, en Olia heb ik verkocht.”

„Verkocht!” riepen de beide heeren als nit één mond; „nu kind verkocht?”

„Was het niet beter, dan haar te zien sterven van honger?” vroeg zij, zonder dat de minste aandoening op haar nitgeteerd gelaat zichtbaar werd.

„Dit kind wil niemand koopen;” voegde zij er treurig bij; „het is nog te jong en kan slechts last veroorzaken.”

„Hebt gij wel eens gebeden tot God om uitkomst, eer het zoover met u kwam?” vroeg de dokter, diep bewogen.

„Al de heiligen heb ik aangeroepen, Mijnheer, maar zij luis-
tersn niet naar een arme vrouw.”

„God alléén is machtig te verlossen, en Hij wil het doen, want Hij heeft ons lief, en heeft Zijnen Zoon in de wereld gezonden, om ons te redden van het eeuwig verderf, wist gij dat?”

„Kom.” sprak de Graaf, die onrustig begon te worden, „wij moeten voort maken; — wat denkt gij nu te doen, vrouwtje?”

„Ik ben te moe om voort te gaan,” sprak zij; „en wat zal het mij ook baten? Overal word ik afgewezen! — Ik zou willen sterven, als Vani niet zoo alleen achter bleef.”

Dit zeggende zag zij haar kind aan met een uitdrukking van moederlijke teederheid, die echter terstond weer plaats maakte voor den strakken blik der vertwijfeling.

„Ik wil u voor van nacht een goede slaappleats bezorgen en voedsel voor eenige dagen,” hernam de heer Kjachta, „en dan kunt gij verder zien.”

„Kunt gij haar op uw paard tillen, Peter?” vervolgde hij, zich tot zijn knecht keerende, „dan zal ik het kind nemen.”

Vervolgens nam hij hartelijk afscheid van den dokter, en even daarna ging ieder zijns weegs.

HOOFDSTUK VIII.

Olia tweemaal verkocht.

De kleine Olia was door haar moeder achtergelaten in een dorp op anderhalf uur afstands ongeveer van het kasteel, waar-

over hierboven sprake geweest is. Er heerschte daar niet minder ellende dan in het dorp, waar boer Alexis woonde, en bovendien waren er nog besmettelijke ziekten uitgebroken. Tevergeefs had de vrouw er aan elk huisje aangeklopt, tot zij eindelijk gekomen was aan de woning van den priester, waar zij tenminste wat melk gekregen had voor Vani, en een roebel in ruil voor Olia. In ruil, want zij had geheel afstand gedaan van het meisje, om van alle verdere zorg omtrent haar onderhoud, hoe gering dit ook wezen mocht, ontslagen te zijn, terwijl de echtgenoot van den priester het kind heel goed gebruiken kon, om haar twee kleintjes op te passen en stil te houden, wanneer zijzelve in haar huishouden of op het veld bezig moest zijn. Men moet weten, dat een Russisch dorpspriester, evenals de boeren, een lapje gronds ter bebouwing krijgt; en daar zijn inkomsten in den regel zeer gering zijn, moet het akkerwerk door zijn vrouw en dochters, indien hij ze heeft, gedaan worden. Zoo was het ook hier; en geen groote kinderen hebbende, moest de vrouw des huizes al dien arbeid alleen verrichten, waarom een weinig hulp haar zeer welkom was. En onze Olia had geen reden zich te beklagen over deze verandering in haar levensloop, want nu behoefde zij geen honger te lijden, al was het niet veel meer dan droog brood en wat melk, dat zij dagelijks kreeg. Voor haar was dit laatste vooral een artikel van weelde, lang reeds ontbeerd, en zij was best tevreden met het karig deel, dat zij kreeg voor de vele diensten, die men van haar verlangde. Zoo zij dus verdriet had, dan was het eensdeels, omdat haar moeder zoo lang wegbleef — men had haar in de meening gelaten, dat deze terugkeeren zou, om haar te halen — en ten andere, omdat zij het kleine broertje,

haar speelpop van zijn geboorte af, nog dagelijks miste. Hoe langer hoe meer echter begon zij zich te hechten aan de vreemde kindertjes, voor welke zij den ganschen dag moest zorg dragen, zoodat de gedachte aan Vani daardoor toch op den achtergrond geraakte.

Zoo gingen er eenige weken voorbij, toen hare meesteres opeens ziek werd, en te bed moest blijven liggen. Nu brak er een noeielijke tijd aan voor Olia; de zieke was mistroostig en vergde het onmogelijke van haar. Van al, wat verkeerd ging, kreeg zij de schuld, niettegenstaande zij haar uiterste best deed, om alles zoo goed mogelijk te doen.

Op zekeren middag was de priester als gewoonlijk uitgegaan om zijn ambtsbezigheden waar te nemen. Daar werd de deur geopend en een pelgrim trad binnen met de gewone bede om brood. De zieke lag juist wat te slapen en Olia hield de kleinen stil in een hoekje van het woonvertrek; doch verbaasd en blijkbaar ook verschrikt, hoewel een dergelijk bezoek zoo dikwijls voorkwam, sprong zij op, en staarde den spreker aan, zonder een woord te uiten. Ook op het gelaat van den pelgrim teekende zich verbazing, en na eens goed te hebben rondgekeken, trad hij haastig op het meisje toe, boog zich over haar heen, en sprak fluisterend: „Is je moeder ook hier?”

„Neen, zij is weggegaan,” zei Olia treurig.

„Ben je alléén in huis met die kleinen daar?”

„De meesteres is er ook nog, maar zij ligt ziek te bed.”

„O, zoo!” zei Savanski, — want hij was het, zooals de lezer zeker reeds begrepen heeft, — met een zucht van verlichting. Daarop stapte hij vast besloten naar de kast, waarvan de deur op een kier stond, opende die zacht, en nam er een stuk vleesch uit, voor de zieke bestemd, alsmede een paar eieren.

Angstig zag Olia dit aan, doch zonder het te wagen er iets tegen in te brengen. Eensklaps begon het jongste kind, dat nog geen jaar oud was, luid te schreien, en dit was voor Savanski het teeken, om zich haastig uit de voeten te maken, terwijl hij Peter, die inmiddels ook binnengetreten was, meetrok; doch niet zonder dat de knaap zich in der haast meester had gemaakt van een stuk brood, dat op tafel lag. Het was van Olia, die het daar even had neergelegd; en dat het kind niet vroolijk keek, valt dus licht te begrijpen. Ja, zij had evenveel lust om te schreien, als het kleintje, dat zij stil moest houden.

Zoo ging er ongeveer een half uur voorbij, toen de meesteres wakker werd en haar riep.

„Ik ben flauw, Olia,” sprak zij, toen het meisje schoorvoetend bij haar bed kwam, „geef mij een stukje van het vleesch, dat in de kast staat. — Begrijp je mij niet?” hernam zij, ziende, dat het kind aarzelend bleef staan.

„Het is er niet meer,” sprak Olia nauwelijks hoorbaar.

„Wat zeg je? Is het er niet meer? Waar is het dan gebleven?”

„Een pelgrim heeft het meegenomen.”

„Een pelgrim? Je weet toch wel, dat je niets weggeven moogt, zonder het mij eerst te vragen.”

„Ik heb het niet gegeven; hij heeft het uit de kast genomen.”

„Wil je mij nu eens de waarheid zeggen, kind! Want je zult mij niet wijsmaken, dat een vrome pelgrim komt stelen. Je hebt het zelf opgegeten, niet waar?”

„De zieke mag zich wel wat kalmer houden,” sprak opeens een stem in hare nabijheid; en opzisnde ontdekte zij dokter

Tambolof, die nu glimlachend op haar toetrad. „Heeft uw kleine meid u boos gemaakt?” ging hij voort, haar pols voelend.

„Mijn dienstmeisje is het, Dokter; zij wil mij wijsmaken, dat...”

„Uw dienstmeisje! Dat kleine ding?” viel de aangesprokene haar in de rede.

„Ja, wat zal ik zeggen, Dokter; veel kan zij natuurlijk niet doen; maar ik heb haar genomen uit medelijden; zij moest hongerlijden, en daarom wilde haar moeder haar kwijt wezen.”

„Woont de moeder hier in 't dorp?”

„Neen, het was een vreemde vrouw, die kwam bedelen; zij heeft voor goed afstand gedaan van het meisje.”

Dokter Tambolof keek een oogenblik peinzend voor zich heen.

„Hoelang is dat ongeveer geleden?” vroeg hij.

„Wel, laat eens zien, vijf of zes weken, meen ik.”

„Had de vrouw ook niet een klein jongetje bij zich van een paar jaar oud?”

„Ja. Wij hebben haar nog wat melk gegeven voor het ventje en een stukje brood.”

„Waarschijnlijk is het dezelfde geweest,” mompelde de dokter; „vreemd, ik dacht verstaan te hebben, dat de Graaf van plan was het kind terug te koopen en het aan de moeder weer te geven.”

De kleine Olia had intusschen van de gelegenheid gebruik gemaakt om zich ongemerkt te verwijderen, en toen de dokter het woonvertrek weer binnentrad, vond hij haar met moederlijke bezorgdheid over het jongste kindje heengebogen, om het tot slapen te bewegen.

„Arme kleine!” dacht hij; „zij heeft zelf de moederlijke zorgen nog zoo noodig.”

Hij had echter geen tijd zich met haar bezig te houden, want hij moest nog een aantal zieken bezoeken in het dorp, om daarna in het kasteel van den heer Kjachta te overnachten; en het was reeds laat in den middag. Hij knikte het kind dus vriendelijk toe, en haastte zich naar buiten.

Bij een zijner patiënten, een jongen boer, die aan de zoogenaamde hongerkoorts leed en stervende was, trof hij den priester aan. Niettemin waagde hij het den man te spreken over den Grooten Medicijnmeester, die alleen in staat is de doodelijke krankheid der ziel weg te nemen. Hij vertelde hem in 't kort de geschiedenis van de koperen slang in de woestijn, en noodigde hem dringend uit het oog te richten op den Heere Jezus, die ook verhoogd werd aan 't kruis, en wel „opdat een *iege*lijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.” „Eén blik van een stervenden Israëliet op de koperen slang was genoeg, om hem te redden van den dood,” zoo zei dokter Tambolof, terwijl hij zich over zijn patiënt heenboog, uit vrees niet goed door hem verstaan te worden, „en één blik op den Heere Jezus, die tot zonde gemaakt werd op het vloekhout van Golgotha, is genoeg om u te redden van het eenwig verderf. Al het andere kan u niets baten,” voegde hij er met nadruk bij.

„Gij treedt in mijn roeping!” sprak nu de priester, hem bijna op zij duwende, nadat hij telkens tevergeefs een poging had aangewend om aan 't woord te komen, daar de dokter deed, alsof hij het niet opmerkte, en de zieke den blik strak op hem gevestigd hield, met inspanning luisterend naar die woorden van vrede en zaligheid.

„Aan *mij* is het opgedragen voor zijn geestelijk heil zorg te

dragen!" ging de kerkdienaar voort, met kwalijk verborgen toorn.

"Gave God, dat gij het deedt," antwoordde Tambolof zachtmoedig, waarop hij afscheid nam van den zieke, met een stil gebed tot den Heere, dat het gesprokene ingang mocht vinden in zijn hart; en na een vriendelijk woord van deelneming tot den priester omtrent zijn echtgenoot, waarop deze echter nauwelijks antwoord gaf, vertrok hij. „Zal deze „zielverzorger" het werk nu gaan verstoren?" vroeg hij zichzelf af; doch hij troostte zich met de gedachte, dat geen mensch in staat is de werking van Gods Geest te verhinderen.

„Graaf Kjachta zon mijn handelwijze stellig zeer onvoorzichtig vinden," overlegde hij bij zichzelf, al voortgaande, „maar hoe kon ik een stervende het water des levens onthouden?" En in 't bewnstzijn, dat de Heere met hem was, zonder Wiens wil toch geen haar van zijn hoofd kon vallen, liet hij zich ook verder niet terughouden het Woord te spreken met alle vrijmoedigheid.

Ongeveer drie weken later kwam er een tarantas het dorp inrijden. Het voertuig hield stil voor de woning van den priester, waarna een deftig gekleed heer er uitstapte. De vrouw des huizes was weer hersteld, en zat voor het venster.

„Ga eens vragen, Olia, wat die vreemdeling wil," riep zij haar dienstmeisje toe, doch reeds werd er geklopt en even daarna de deur geopend. Tot hare bevreemding keek de onbekende heer met alle opmerkzaamheid naar Olia, terwijl hij mompelde: „dat moet zij wezen."

Daarop groette hij vriendelijk en maakte gebruik van de aangeboden zitplaats.

„Ik heb gehoord," zoo begon hij, „dat gij een klein meisje uit medelijden hebt opgenomen, om haar te vrijwaren tegen

hongerlijden; ik veronderstel, dat gij geen bezwaar zult hebben haar aan mij af te staan."

Ten hoogste verbaasd keek de aangesprokene hem aan, en blijkbaar wist zij niet recht wat te antwoorden.

"Wij hebben het kind gekocht," sprak zij eindelijk met bijzonderen nadruk op het laatste woord.

"En gij verlangt dus schadevergoeding," hernam de heer met een glimlach; „hebt gij veel voor haar betaald?"

"Dat nu juist niet," was het aarzelend antwoord, terwijl zij de oogen neersloeg voor den doordringenden blik van den bezoeker, „maar, ziet u, als zij grooter wordt, kan zij ons goede diensten bewijzen."

"Misschien doet zij het nu reeds?" hernam de vreemdeling, altijd met denzelfden glimlach.

"Zij houdt de kinderen zoet, dat is al, en daarvoor moeten wij haar ook te eten geven."

"Hebt gij een bewijs dat zij u toebehoort?"

Deze vraag deed haar vreemd opkijken; aan zoo iets had zij in 't geheel niet gedacht. „Neeen," antwoordde zij weifelend, „maar . . . mijn man is priester," eindigde zij snel.

"Dat wil zeggen: hij heeft nog al invloed, niet waar?" klonk het ietwat spottend.

"Genoeg om . . ."

Een wenk van haar echtgenoot, juist binnengetreten, was voldoende om haar te doen zwijgen.

"Wat verlangt uwe Edelheid?" vroeg hij na een diepe buiging; „ik ben geheel tot uw dienst."

Hij kende den bezoeker, en wist dat diens invloed heel wat meer te beteekenen had dan de zijne.

Graaf Kjachta, want deze was het, gaf hem daarop in korte woorden te kennen, dat hij Olia wenschte mee te nemen, om het meisje aan haar moeder terug te geven, doeh dat hij bereid was twintig roebels als schadeloosstelling te geven.

„Onze inkomsten zijn gering in dezen tijd van algemeene ellende,” zei de priester bij wijze van verontschuldiging; „wij moeten onze plichten waarnemen zonder op eenige vergoeding te kunnen hopen.”

Intusschen had de Graaf het geld reeds uit zijn portefeuille genomen en op tafel gelegd, waarna hij opstond om heen te gaan. Even daarna was hij met zijn kleine beschermeling in het voortrotsende voertuig gezeten, dat den weg insloeg naar zijn kasteel.

Olia gevoelde zich niet bijzonder op haar gemak in zijn tegenwoordigheid, en niet voordat hij haar herhaalde malen vriendelijk toegesproken en verzekerd had, dat zij naar haar moeder en het kleine broertje ging, begon de angstige trek te wijken van haar gezichtje. Voor mannen was zij altoos bang geweest, omdat zij meende, dat die allen gelijk waren aan haar vader en den priester, die haar ook zelden een goed woord gaf. Veel liefde voor haar moeder gevoelde zij evenmin; daarvoor was zij te zeer in onverschilligheid grootgebracht, maar des te meer verlangde zij naar Vani, het guitige, kleine broertje. Zou die mijnheer haar werkelijk naar hem toebrengen? Zij kon het haast niet gelooven.

Eensklaps sprong zij op, en uitte een kreet van vreugde. Het voertuig was de dienstbodenwoning genaderd in de nabijheid van het kasteel, en vlak voor de deur van het gebouwtje zag zij een knaapje al lachend en stoeiend over den grond rollen, te zamen met een zwarten krulhond.

„Dat is Vani!” riep zij uit, haar hoofdje naar buiten

stekend; „mag ik naar hem toegaan, mijnheer?” liet zij er smeekend op volgen. Doch reeds hield het rijtuig stil, en na er zelf te zijn uitgesprongen, tilde de heer Kjaachta er haar uit. Op dit oogenblik trad een netgekleede vrouw naar buiten, om het kind van den grond op te nemen. Opeens echter bleef zij in zichtbare verbazing stilstaan met den blik gericht naar Olia, die juist kwam aanloopen.

„Ik dacht wel dat ik mij niet vergist had,” sprak de Graaf, glimlachend togzienende, hoe zij naar het meisje heensnelde, om het te omhelzen; „ziet ge, Meta, dat ik u niet eens noodig had om haar uit te vinden?”

De vrouw zag hem met een blik vol dankbaarheid aan, doch vond geen woorden om uiting te geven aan haar gevoel.

„Moeder,” riep Olia uit, terwijl zij haar van onder tot boven bekeek: „U ziet er heel anders uit dan vroeger!”

En het kind had wel gelijk; niet alleen wat haar kleeding betrof, maar ook haar gansche voorkomen had zulk een in 't ooglopende verandering ondergaan, dat zij nauwelijks te herkennen was. De harde trekken van haar gelaat waren verzacht; tevredenheid en geluk stonden er op te lezen in plaats van misnoegen en bezorgdheid, terwijl er vooral op dit oogenblik moederlijke teederheid uitsprak, en een glimlach haar om de lippen speelde. Geen wonder ook; sinds de Graaf haar onder zijne dienstboden had opgenomen, had het haar aan niets meer ontbroken. Zijn plan was aanvankelijk geweest haar na eenige dagen, als zij genoegzaam haar krachten herkregen zon hebben, te laten vertrekken; doch zij had hem zoo dringend gesmeekt haar eenig werk te verschaffen, dat hij, ook ter wille van het hulpeloze kind, er in bewilligd had de proef met haar te

nemen. En zij had zooveel ijver betoond bij al wat men haar te doen gaf, dat hij tot het besluit gekomen was haar de plaats te doen innemen van een zijner dienstboden, die binnenkort in 't huwelijk dacht te treden. Wat de Gravin betrof, zij was nog te zwak, om zich met de beschikking daarover in te laten. Tegelijk had de heer Kjachta zich ook voorgenomen haar op de een of andere wijze weer in 't bezit te stellen van haar dochttertje, daar hij van een zijner vertrouwde bedisnden vernomen had, hoezeer zij thans het gemis van dat kind betreurde.

Het was hem echter gebleken, dat zij niet eens den naam wist van het dorp, waar zij het achtergelaten, noch dien van de menschen aan wie zij het afgestaan had. Het dorp wist zij evenwel aan te duiden, en het huisje meende zij wel te zullen herkennen, als zij het zag. Om aan zijn voornemen gevolg te kunnen geven, zou hij dus de moeder moeten meenemen, waartoe hij ook besloot, maar er verliepen eenige weken, zonder dat de gelegenheid daartoe zich aanbood. Toen was dokter Tambolof gekomen met zijn mededeeling omtrent het kleine meisje in het huis van den priester, waarop de Graaf op een goeden dag uitgereden was, om zelf eens te zien, wat er van de zaak was. Hij meende ook het meisje nog wel te kunnen herkennen, daar hij haar, toen zij tegenover hem gezeten was in zijn tarantas met haar broertje, goed opgenomen had.

Wat de nitkomst was, is ons bekend, en zeker is het niet noodig er bij te voegen, dat er nu voor Olia een gelukkige tijd begon, gelukkiger dan zij tot op dat oogenblik gekend had. En dat de heer Kjachta met haar moeder niet teleurgesteld uitkwam, zal het vervolg van dit verhaal ons leeren.

HOOFDSTUK IX.

Een onverwacht avondbezoek.

Het wordt tijd, dat wij weer eens een bezoek gaan brengen aan den schoenmaker Tambolof in Nishni-Novgorod. Een jaar en drie maanden waren er nu verlopen sedert Misha bij hem in dienst gekomen was, en weder zat de oude man alleen in zijn huisje, want de knaap had hem verlaten. Het stille, eentonige leven in het kleine werkplaatsje had den jeugdigen zwerveling volstrekt niet kunnen bekoren, en langzamerhand was het denkbeeld bij hem opgekomen, om zooveel geld op te sparen, tot hij een slede met een paardje kon huren. Daarmee wilde hij dan gedurende den winter in een der groote steden zijn brood trachten te verdienen, gelijk zoovele knapen van zijn leeftijd dat deden, die des zomers op het land arbeidden, of zich met ander werk bezig hielden. En dit plan had hij ook inderdaad ten uitvoer gebracht. Al de footjes, die hij nu en dan van de klanten ontving, alsmede het kleine weekgeld, dat de schoenmaker hem tot aanmoediging gegeven had, waren zuinig door hem bewaard geworden, en met dat geld was hij in 't begin van October naar Moskou vertrokken. Wel had hij een oogenblik in tweestrijd verkeerd bij de gedachte dat zijn oude vriend, die zoo goed voor hem was geweest, alleen zou achterblijven, maar de zucht naar vrijheid en verandering had de overhand behouden; terwijl Tambolof van zijn kant, hoezeer ook reeds aan den knaap gehecht, geen enkele poging in 't werk had gesteld, om hem van zijn voornemen terug te brengen. Hij zag wel in, dat er van Misha nooit een knappe schoenmaker groeien zou, en alles was beter meende hij, dan een knoeier te blijven, die

ternauwernood in eigen onderhoud zou kunnen voorzien. Zoo had hij dan afscheid van zijn beschermeling genomen, met de verzekering, dat zijn huisje altijd weer voor hem open zou staan, wanneer hij lust mocht gevoelen terug te keeren. Dit was echter nog niet gebeurd en evenmin had hij iets van hem vernomen in de laatste drie maanden, die er sedert zijn vertrek verlopen waren, wat evenwel niet aan onhartelijkheid, maar eenvoudig aan de omstandigheden te wijten was, want Misha kon lezen noch schrijven, en het scheelde hem te veel in zijn verdiensten om er den tijd af te kunnen nemen voor een uitstapje van Moskou naar Nishni Novgorod. Ook was het den ouden Tambolof nog niet gelukt een anderen leerjongen te vinden, dus zat hij daar eenzaam zijn pijpje te rooken, met den Bijbel als gewoonlijk opengeslagen voor zich op de tafel; want zijn werk voor dien dag was afgeloopen. Stil was het om hem heen, stil ook op straat. De kerstmis- en nieuwjaarsdrukte was reeds voorbij, en nu scheen de stad weder verzonken in haar winterslaap, waaruit zij voor enkele dagen was opgewekt om deel te nemen aan de feestelijkheden, die van vijf-en-twintig December tot drie Januari, door geheel Rusland heen al de gemoederen min of meer in beweging brengen. Er is dan op alle scholen en Universiteiten vacantie; openbare gebouwen zijn gesloten; regeerings-beambten leggen den last, die op hun schouder drukt neder; kortom, bijna niets gaat dan zijn geregelden gang, behalve in schouwburgen en concertzalen, waar in die week dagelijks twee of drie voorstellingen en uitvoeringen gegeven worden, want ieder tracht zich gedurende dien tijd zooveel vermaak te verschaffen als slechts mogelijk is. Aan dergelijke uitspanningen had onze schoenmaker echter geen deel genomen, hoewel het

hem geenszins aan vreugde ontbroken had; ja, wellicht was er in de gansche stad niemand, die zooveel ware blijdschap had gesmaakt als hij in die dagen. Wat toch is er in de gansche wereld te vergelijken met „den vrede, die alle verstand te boven gaat,” en die genoten wordt door de kinderen Gods, wanneer zij de voetstappen drukken van hun Heer en Heiland? Waarlijk, elk van hen zal het van ganscher harte met den Psalm-dichter uitroepen: „Eén dag in Uwe voorhoven is beter dan duizend elders!” Evenwel had de oude man een groote teleurstelling ondervonden. Hij had namelijk een brief gekregen van zijn zoon Alexander, waarin deze hem meedeelde, dat hij ditmaal niet de kerstdagen in Nishni-Novgorod zou komen doorbrengen, daar het aantal zieken en stervenden met den dag grooter werd in Kazan en de omliggende dorpen, waarom hij zich geroepen achtte op zijn post te blijven. Nu, hiermede stemde hij volkomen in, hoezeer ook verlangend om den geliefden zoon, met wien hij thans van hart tot hart kon spreken over het heil in Christus, weder te zien, en van zijn gezelschap te genieten.

„Zoo dan, mijne geliefde broeders, zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere.”

Deze woorden had hij daar juist in zijn dierbaar Bijbelboek gelezen; en in stilte smeekte hij den Heere, om dit zijn zoon in ruime mate te doen ondervinden.

Eensklaps schrikte hij op: er werd tegen het raam getikt.

„Wie kan dat wezen nog zoo laat in den avond?” dacht hij, en stond op om open te doen.

Het was stikdonker daar buiten en een ijzige wind joeg de

sneeuw in hoopen voor zich uit, terwijl de fijne witte vlokjes in woeste vaart door de lucht dwarrelden en overal tegen aanvlogen.

„Goeden avond, Vadertje (1),” sprak een opgeruimde, heldere stem, „hebt ge niemand, die mij den weg zou kunnen wijzen naar het spoorweg station? Ik zie geen mensch op straat om het aan te vragen; — misschien omdat de sneeuw mij de oogen verblindt,” voegde hij er glimlachend bij.

„Ik woon hier geheel alleen,” zei Tambolof, zijn lantaarntje omhoog houdend, om den vreemdeling beter in 't gelaat te kunnen zien; „maar kom binnen,” liet hij er tarstond op volgen, „en rust een oogenblikje uit, dan kunnen wij verder zien.”

„Heel gaarne,” was 't antwoord, en binnentredend nam de koopman — want dit scheen hij te wezen naar zijn kleeding te oordeelen, de bonte muts van 't hoofd, om die uit te slaan, en schudde zich de sneeuw uit de plooiën van zijn langen, wijden mantel. Even daarna was hij op zijn gemak bij het helder vlamvend hontvnr gezeten, onder 't genot van een sterke kop thee, en in druk gesprek met den ouden schoenmaker, die met groote belangstelling vernomen had, dat hij uit Kazan gekomen was.

„De toestand schijnt daar niet rooskleurig te wezen,” sprak hij, zijn pijpje weer aanstekend.

„Nee, alles behalve; en in de omliggende dorpen is het nog treuriger gesteld; gansche families sterven er van honger, of ten gevolgs van het slechte voedsel, waardoor allerlei ziekten ontstaan, die zich ook overplanten op de meer bevoorrechten.

(1) Een gewone begroeting in Rusland.

Al de hospitalen en gasthuizen in Kazan zijn reeds vol, en het is niet mogelijk voldoende maatregelen te nemen tegen het voortgaan der besmetting."

"Wordt er niets gedaan om den nood te verlichten?"

"Jawel, er zijn soepkeukens geopend, die dagelijks bestormd worden door een menigte hongerlijders, hoewel de meesten toch slechts om de drie of vier dagen één portie bekomen, want de middelen zijn zeer beperkt. En gewoonlijk zijn het nog slechts vrouwen en kinderen, die er komen, terwijl de mannen, naar mij meegedeeld werd, zich behelpen met gras, boembladeren, en wat zij verder machtig kunnen worden, om het leven te rekken. — In sommige plaatsen sterven er zooveel, dat er haast geen tijd is om ze allen te begraven."

"Wel, wel, hoe verschrikkelijk! — mij dunkt, als iedereen gaf naar vermogen, dan zon de toestand toch zóó niet kunnen wezen?"

"Neen; doch het groote bezwaar is, dat men niet naar goedvinden mag handelen met hetgeen men geven wil; en weinigen zijn geneigd, om de beschikking daarover aan regeeringsambten over te laten."

"Daar is, helaas! wel reden toe; maar de overheid zal toch niet beletten, dat men voedsel gaat brengen aan hen, die anders sterven van honger?"

"Nu, er zijn wel rijke ingezetenen, die zonder bepaald verlof daartoe te hebben, zelf onderzoek gaan doen naar de noodlijdenden en in stilte hulp bieden, doch zij doen het met veel omzichtigheid en vol vrees, dat de politie hen betrappen zal."

"Wat kan er toch de oorzaak van wezen, dat de regeering zoo handelt?"

„Het is alleen uit vrees voor opruiing van het volk, wat aan hen, die den nood komen verlichten natuurlijk gemakkelijk zou vallen. En zeker is het, dat het einde niet te overzien zou wezen, wanneer eenmaal een opstand uitbrak, want er zijn heel wat gevaarlijke stoffen aanwezig in de maatschappij, die slechts een lont behoeven, om te ontploffen en allerwege vernieling aan te richten. — Ook de kerk heeft wel toe te zien, want er ontstaan allerwege nieuwe sekten; — vooral de Stundisten schijnen nogal veld te winnen.”

„Zoo;” zei Tambolof, die zelf tot de Stundisten behoorde, maar geleerd had voorzichtig te wezen.

„In onze provincie,” ging de koopman voort, „kan men ze ten minste overal aantreffen; doch menigeen, die openlijk voor zijn overtuiging durfde uitkomen, is reeds door verbanning onschadelijk gemaakt.”

„Acht gij hen schadelijk voor de maatschappij?”

„Nu, minder voor de maatschappij dan wel voor de kerk. Soms geven zij zelfs een beschamend voorbeeld, waar het aankomt op hulpbetoon en zelfverloochening. Zoo is er bij ons in de stad een dokter, die zich nauwelijks des nachts eenige uren rust gunt, om maar iedereen te kunnen helpen; en bij voorkeur stelt hij zich ten dienste van de armsten en ongelukkigen, die niet in staat zijn hem de minste vergoeding te geven. Verleden ging hij midden in den nacht in een sneeuwstorm naar een dorp op twee uur afstands, waar de helft der ingezetenen door besmettelijke ziekten was aangetast, zonder dat er zich een enkele geneesheer bevond; en niet alleen de zieken zocht hij daar op, maar ook allen, die in ellende verkeerden, om hen zooveel mogelijk te helpen. Ik voorzie echter, dat hij

niet lang meer op vrije voeten zal wezen, want men zegt algemeen, dat hij de menschen afvallig zoekt te maken van de kerk."

"Hoe heet die dokter?" vroeg de oude man eenigszins gejaagd, met den blik strak op den koopman gevestigd; want zijn hart zeide hem, dat het zijn zoon Alexander moest wezen.

"Tambolof heet hij; — hoe vraagt ge dat zoo?"

"Die dokter is mijn zoon;" was het antwoord, na eenig stilzwijgen, gegeven; „en ge denkt dus, dat hij in gevaar verkeert?" liet hij er terstond op volgen, met een uitdrukking van angst op zijn anders zoo kalm en blijmoedig gelaat.

"Uw zoon!" riep de vreemdeling uit, terwijl hij onwillekeurig een blik om zich heen wierp, en zichzelf afvroeg, hoe er zulk een betrekking bestaan kon tusschen den geleerden heer Tambolof in Kazan en den eenvoudigen bewoner van dit kleine huisje? Doch de schoenmaker bleef hem zwijgend aanzien, geheel vervuld met de gedachte aan zijn zoon.

"In gevaar," zei de koopman geruststellend, „nu ja, misschien zal men wat door de vingers zien, omdat hij als dokter zoo geprezen wordt en iedereen hem hoogacht."

"Hebt gij hem binnenkort nog gezien?"

"Ja, twee weken geleden; hij zag er toen zeer bleek en afgemat nit, en als gij eenigen invloed op hem hebt, dan moogt ge hem wel aanraden, wat meer rust te nemen."

Er heerschte nu een oogenblik stilzwijgen, en langzamerhand ontspanden zich de trekken van den ouden man: vrede en blijdschap teekenden zich weder op zijn gelaat en de bezorgdheid verdween.

"Hij is in de hand des Heeren, en niemand kan hem aan-

raken zonder Zijne toelating," sprak hij, meer tot zichzelf dan tot den vreemdeling.

Deze had intusschen zijn horloge te voorschijn gehaald, en sprong nu op met den uitroep: „Wat, is het al zóó laat! Dan mag ik mij wel haasten — is het station ver hier vandaan?"

„Een half uur ongeveer; — wacht, ik zal u even naarden kleermaker brengen aan 't eind van deze straat, en hem verzoeken, of een zijner groote zoons u daarheen vergezellen mag."

Even daarna waren zij samen op weg, worstelend tegen sneeuw en wind; terwijl de oude Tambolof de gelegenheid nog waarnam om allerlei vragen te doen betreffende zijn zoon, den dokter. Bij den kleermaker echter, die bereid was aan het verzoek te voldoen, namen zij afscheid, en keerde Tambolof in gedachten verzonken naar zijn huisje terug.

Lang duurde het eer hij dien nacht den slaap kon vatten, en eindelijk droomde hij, dat Alexander te midden van allerlei misdadigers in een gevangenis zat, en dat er raven kwamen binnenvliegen, om hem eten te brengen.

Dit laatste bracht hem de geschiedenis van Elia te binnen, die vol geloofsvertrouwen den koning Achab durfde trotseeren, maar toch in een oogenblik van zwakheid de vlucht nam voor de goddelooze Izebel en zich moedeloos neerlegde onder een jeneverboom om te sterven; hij, die eenige dagen te voren al de Baalspriesters had doen ombrengen en de machteloosheid zijner vijanden had gezien.

„O, Heere, geef dat ons oog maar op U gevestigd mag zijn, en wij niet vreezen voor „een mensch, wiens adem in zijne neusgaten is." (Jes. 2 : 22). Zoo smeekte de oude man bij 't ontwaken, en zijn hart werd vertroost.

Twee maanden gingen nu voorbij, zonder dat hij eenig bericht kreeg uit Kazan, wat anders nooit gebeurde, en onwillekeurig begonnen er allerlei vragen bij hem op te rijzen, vooral toen ook een brief, door hem geschreven, onbeantwoord bleef. Eindelijk was zijn besluit genomen, om zelf eens te gaan zien, hoe de zaken stonden.

Dit was geen kleine onderneming voor een man van zijn leeftijd — hij was bijna zeventig jaar oud — en dat in Maart! Doch hij zag er niet tegen op, en drie weken later bevond hij zich werkelijk voor het huis, waar zijn zoon sedert acht jaren gewoond had. Tot zijne groote teleurstelling en schrik vernam hij daar echter, dat de dokter zes weken te voren zijn woning had verlaten en nog niet teruggekeerd was.

„Wat kon hem overkomen zijn? Was hij gevangen genomen? Misschien reeds op weg naar Siberië? Zou hij hem ooit wederzien op aarde?” Al deze vragen bestormden den onden man, terwijl hij tevergeefs om nadere inlichtingen vroeg aan de buren. Niemand wist de zaak eenigszins op te helderen; alleen had men vernomen, dat de dokter 't laatst gezien was in het dorpje B., op vier uur afstands ongeveer van Kazan. Daarheen besloot Tambolof dus te gaan; doch hoe vurig verlangend ook, om iets naders te weten te komen, zag hij zich toch genoodzaakt tot den volgenden dag te wachten, want de duisternis was reeds ingevallen, en bovendien gevoelde hij zich geheel afgemat van de reis. Het eenige, wat hem te doen stond, was dus een logement op te zoeken, waar hij den nacht kon doorbrengen. En zoo vervuld was hij met eigen teleurstelling en bezorgdheid, dat hij niet eens getroffen werd door de tooneelen van ellende, die hem op zijn weg voorkwamen, want

zij ontgingen zijn aandacht. Hij zag niet de uitgeteerde gezichten allerwege, nooh de uitdrukking van angst en vertwijfeling op zoo veler gelaat. Slechts één beeld stond hem onophoudelijk voor oogen, en dat belette hem iets op te merken van al datgene, wat hem anders zeker met innig medelijden vervuld zou hebben.

Hoe veel verschilt de discipel nog van zijn Heer! In dien nacht, toen het verschrikkelijkste lijden den Heere Jezus voor den geest stond, en zijne ziel geheel bedroefd was tot den dood toe (Mark. 14 : 34), vergat Hij toch geen oogenblik de nooden en behoeften van anderen. „Uw hart worde niet ontroerd,” was toen zijn woord, waarop Hij een menigte vertroostingën liet volgen. En in de vreeselijkste oogenblikken van lichaams- en zielesmart, richtte Zijn oog zich liefdevol op „de vrouwe”, die weenende daar stond, om haar op te dragen aan den geliefden discipel, terwijl Zijn oor tevens geopend was om te luisteren naar de klaacht van den stervenden moordenaar. Ja, Hij was toen nog dezelfde, die altijd eigen leed kon vergeten, om den nood van anderen te lenigen; — die zelf veertig dagen honger leed, maar anderen vol ontferming van brood voorzag, opdat zij niet op den weg zouden bezwijken; — die vermoed en dorstig bij de Jacobsbron zat, om aan anderen het levende water te doen toestroomen! Wie is Hem gelijk!

Zoo voortloopende, trad Tambolof eindelijk werktuigelijk een klein logement binnen, vroeg om een vertrekje, waar hij alleen kon wezen, en begaf zich daarheen. En wat er toen in de eenzaamheid in zijn hart omging, laat zich moeielijk beschrijven. Het ging hem als een scheepje, dat door de woeste baren op en neder geworpen werd. Nu eens steeg hij op de vleugelen des

gebeds omhoog, om dan weder in de diepte weg te zinken al klagende: „Heere, waartoe dit?”

Doch dezelfde Heiland, die op het meer van Genesaret den storm deed bedaren, was ook bij hem in dat kamertje; en door Zijne macht en genade kwam er „grootte stilte”, zoodat zijn wankelende volgeling, na een nacht van angst en vreeze, in vol geloofsvertrouwen, kalm en blijmoedig zijn tocht naar het dorpje B. kon aanvaarden, met de bede in het hart: „Heere, Uw wil geschiede.”

HOOFDSTUK X.

Schrikkelijke tooneelen van den hongersnood.

Het was een vinnig koude nacht in Maart van het jaar 1892; een ijzige noordoostenwind gierde door het geboomte van de reeds meer gemelde bosschen in de omstreken van Kazan, en vermengde zich met het gehuil van hongrige wolven.

„Die dieren zouden aan ons niet veel meer te smullen hebben!” sprak een man met grijnzenden lach tot zijn metgezel, die evenals hij de wacht hield bij een groot vuur, dat een menigte uitgeteerde, op geraamten gelijkende menschelijke wezens bescheen. Het waren zwervelingen, aan honger en ellende prijsgegeven, gelijk er toen bij duizenden rondzwierven door het land; en waren het vroeger slechts vagebonden, weggelooopen misdadigers of bedelaars van beroep, nu was hun aantal niet weinig vermeerderd door boeren, die, wegens het mislukken van den oogst en het verlies van hun vee, tot de diepste armoede vervallen waren, en in den uitersten nood hun hofstede ver-

laten hadden. Ook bij deze groep waren verscheidene boeren uit de omliggende dorpen, met hunne vrouwen en kinderen. Voor de laatsten vooral was de toestand soms bijna ondragelijk. Hadden zij gedurende den zomer reeds honger geleden, nu kwam daar ook nog vermoeienis, koude en gevaar bij. Half gekleed lagen zij daar op den kouden grond uitgestrekt, met dit voorrecht evenwel, dat de slaap, hoe onrustig ook door angst en ongemak, hen bij tusschenpoozen toch het lijden deed vergeten.

„Hoe laat zou het al wezen?” sprak een der wachthebbers, die, evenals zijn metgezel, pas één uur had gewaakt, doch door nitpitting bijna niet in staat was overeind te blijven zitten.

„Mij dunkt de nacht moet haast om wezen,” zei de ander met een zucht; „was het niet zes uur, toen wij geroepen werden?”

„Ja, maar wat hoor ik daar?”

„Zeker sneeuw, die van de takken valt.”

„Nee, het gelijkt wel het getrappel van een paard.”

„Ja, wezenlijk; ik hoor het nu ook; maar het geluid komt niet van den wegwant; en welke ruiter zal zich te paard tusschen het dichtst geboomte begeven, en dat in den nacht?”

„Misschien heeft het zijn ruiter afgeworpen; — ja, kijk daar gaat het — zonder tuig of zadel! Dat is vreemd.”

Op dit oogenblik vernamen zij zeer dicht in de nabijheid het gehuil van wolven, en even daarna snelden een paar donkere gedaanten in vliegende vaart voorbij; doch het paard had juist een wending gemaakt, liep regelrecht op het vuur af, en bleef op eenige passen afstands daarvan staan. Wist het, dat de wolven die plek niet durfden naderen, of zocht het bescherming bij de menschen? Hoe het zij, het stond daar; en liep ook niet

weg, toen een der beide mannen opsprong, om het te grijpen.

„Hier is een touw,” zei de ander, „laten wij het aan een boom vastbinden.”

„'t Is een magere knol,” hernam de eerste, toen zij den viervoeter in hun macht hadden, „maar ik ben toch blij, dat hij den wolven ontloopen is!”

„Ja, er zit voor ons nog een aardig hapje aan, en waarlijk, ik weet niet hoe wij 't nog langer hadden moeten uithouden zonder een hartige brok.”

Middelerwijl begon de eerste morgenschemering door te breken, en weldra was de duisternis geheel verdwenen. Nu kwam er langzamerhand beweging onder de slapenden, en ook op den weg, die langs de plek, waar zij zich gelegerd hadden, naar het dorpje B. voerde. Boeren met doodmagere koeien en nitgemergelde paarden sukkelden langzaam voorbij in de richting van Arsk (provincie Kazan), waar dien dag veemarkt werd gehouden.

Op aller gelaat stond kommer en ontbering, ja honger te lezen, en moedeloosheid kenmerkte hun gansche voorkomen. Geen wonder ook! De meesten van hen wisten geen andere uitkomst dan hun vee ter markt te gaan brengen. De arme dieren, die zelfs geen stroo meer te eten konden krijgen, zonden anders toch bezwijken. En deze omstandigheid was bovendien oorzaak, dat de eigenaars niet eens op een behoorlijke vergoeding konden rekenen voor het gemis, dat de verkoop van hun vee voor hen wezen zou, wanneer de veldarbeid weer beginnen moest. Integendeel, zij durfden nauwelijks hopen op een spotprijs, die hen in staat stellen zou den eersten honger van hen en hun gezin te stillen.

Treurig, bijna zonder op te zien, liepen zij voort, terwijl sommigen al hun krachten moesten inspannen om de viervoetige geraamten, die elk oogenblik dreigden neer te vallen, om niet weer op te staan, vooruit te krijgen. Toch behoorden deze boeren tot de meest welgestelden in de provincie. De anderen hadden hun vee in den zomer reeds moeten verkoopen; doch zij waren in staat geweest het nog vijf maanden van den langen winter, van voeder, hoe weinig en slecht dit ook wezen mocht, te voorzien, en zij hadden gehoopt het op die wijze in 't leven te kunnen houden tot in 't begin van Mei, wanneer het jonge, frissche gras aan den nood een einde zou maken. Doch reeds hadden zij het stroo, waarmee de daken hunner woningen bedekt waren, tot voeder voor de dieren gebruikt, en nu was er niets, volstrekt niets meer, zoodat zij wel genoodzaakt waren er afstand van te doen tegen welken prijs het ook zijn mocht.

Intusschen waren de zwervelingen reeds druk bezig het paard, welks eigenaar zij niet kenden, en ook niet gaarne wilden opsporen, te slachten, terwijl anderen takken op het vuur wierpen en zich gereed maakten het bij gedeelten te braden. De reuk hiervan trok al spoedig de aandacht der hongerige voorbijgangers, en meer dan een bleef met begeerige blikken een oogenblik staan kijken naar de toebereiding van den landelijken maaltijd, om dan weer met een zucht, hun moeielyken tocht voort te zetten, wel overtuigd dat het vruchteloos zou wezen een stukje er van te vragen, want het magere dier moest toch reeds onder ruim tweehonderd menschen verdeeld worden. Toch was er een, wien dat geluk te beurt viel, en wel boer Alexis met de bruine vlek op zijn rechterwang. Een der zwervelingen namelijk had hem herkend, toen hij een oogenblik naar de bonte

menigte om het vuur stond te kijken en zich te goed deed aan den renk van het gebraden vleesch.

„t Zou schande wezen als ik u de helft niet gaf!” riep de man uit, en kwam met zijn deel naar Alexis toe. „Gij hebt mij zoo menigmaal uit den nood geholpen; hier, neem dit.”

En Alexis nam het, want sedert twee dagen had hij geen voedsel meer geproefd om den laatsten geringe voorraad wat langer te doen strekken voor vrouw en kinderen.

„Ik dank je, Ivan,” sprak hij geroerd. „De Heere is genadig; Hij wist wel dat de weg voor mij te veel zou wezen zonder deze versterking.” En na een stille dankzegging aan Hem, die Ivan had willen gebruiken om zijn hongerig kind te spijzen, haastte hij zich het heerlijke hapje op te eten.

Juist op dit oogenblik weerklonk er een luid: „Hola! Hei!” gepaard met het gerinkel van sledebellen; en zich omkeerende zag Alexis een koe op den weg liggen en een man half er onder, blijkbaar omver geworpen door een slede, die er vlak bij stond.

„Ik kon het niet helpen,” zei de koetsier, „ik dacht, dat hij ons had zien aankomen, en toen ik waarschuwde was het al te laat; het was mij onmogelijk de slede nog bijtijds te doen stilstaan.”

Intusschen was hij van zijn zitplaats gesprongen om man en koe op te helpen, waarin hij nu bijgestaan werd door Alexis.

In de slede zat een oude man, in wien wij den schoenmaker Tambolof herkennen. Ook hij betuigde zijn leedwezen over het ongeluk en vroeg deelnemend aan den boer, die inmiddels reeds opgestaan was, of hij zich niet bezeerd had.

„Voor mijn part was ik dood gevallen,” gaf de man onverschillig ten antwoord.

„Wat zegt gij!” riep Tambolof verschrikt uit, „acht gij den dood zóó licht?”

„Welnu, dan was ik immers in eens uit mijn lijden, en behoefde ook de ellende van vrouw en kinderen niet langer aan te zien!”

„Denkt gij, dat er door den dood een einde aan uw lijden zou komen?” hernam Tambolof, en zag hem ernstig aan.

„Dat zou ik wel denken; of meent ge, dat daarboven ook nog hongersnood, ziekte en allerlei ellende wezen zal?”

„Daarboven bij God zal geen rouw of gekrijt, geen moeite of verdriet meer wezen, zoomin als honger of dorst, maar er is een andere plaats, „waar de worm niet sterft, en het vuur niet nitgebluscht wordt,” — al het lijden op aarde is bij die smart niet te vergelijken, — weet gij zeker, daar niet te zullen komen?”

„Meent gij soms, dat ik een ketter ben?” vroeg de boer ten uiterste verbaasd.

„Ik meen, dat gij evenals ik een zondaar zijt, die voor een heilig en rechtvaardig God niet bestaan kan. En er staat geschreven, dat het den mensch gezet is eenmaal te sterven, en *daarnu het oordeel*. Hoe denkt gij, dat het oordeel van God over u zijn zal?”

De boer scheen een oogenblik onthutet, doch spoedig hernam hij: „Ik behoef niet te vreezen, want ik heb alles gedaan, wat de kerk en de priester mij voorechreven, ja, meer nog dan dat!”

„Arme man!” zei Tambolof op een toon van innig medelijden, „gij zult bedrogen uitkomen, want de Hsere Jezus heeft gezegd: „*Ik ben de deur, indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden;*” en gij meent binnen te zullen komen door de

kerk en den priester? Dat is de verkeerde weg en gij zult afgewezen worden."

Daarop riep hij den koetsier toe, voort te gaan, want opeens bedacht hij zich, welke gevolgen dit gesprek voor hem zou kunnen hebben. Ook zag hij reeds dreigende blikken op zich gericht van sommigen der toeschouwers en toehoorders, die langzamerhand naderbij gekomen waren. Dezen waren dan ook allen, uitgenomen Alexis, met hun gansche hart aan de instellingen der kerk gehecht, en op het woord van hun priesters, die aan het in acht nemen daarvan de eeuwige zaligheid verbonden hadden, vertrouwd en zij volkomen. Helaas, het bedriegelijk hart van den mensch is zoozeer geneigd zich te laten misleiden, om maar in valsche rust te kunnen voortgaan en de oogen te sluiten voor zijn waren toestand! Men moege dan Roomsch zijn of Protestant, toch steunt men op denzelfden grond van eigen werk en verdienste, in plaats van op Christus, de Rots, die nimmer wankelen kan.

"'t Is zeker een Stundist," riepen zij uit, terwijl de slede als een pijl uit den boog voortgleed, en Alexis zich haastte zijn weg te vervolgen, om niet met de anderen in gesprek te moeten komen. Wat hem betrof, hij gevoelde groote belangstelling voor den onden man, en had hem gaarne eens de hand willen drukken. Deze was intusschen reeds dicht bij het doel van zijn tocht, het dorpje B. gekomen, en weldra hield de slede stil aan het begin der vuile straat, waar niemand te zien was dan een pelgrim, die op klagenden toon zijn bedellied zong. Hij was tot het beeluit gekomen, huis aan huis aan te kloppen, tot hij genoegzame inlichtingen gekregen zou hebben; en al moest hij het gansche dorp daarvoor afloopen, dat zou zoo heel erg niet wezen,

want het bestond slechts uit één straat van tachtig huisjes. Daar er echter eenige uren mee verlopen konden, liet hij den koetsier met de slede heengaan, vertrouwend, dat er wel een ander voertnig te bekomen zou zijn. En nu begon de oude man zijn werk met een kloppend hart, onder biddend opzien tot den Heere, om hem het spoor van den geliefden zoon te doen vinden.

Het eerste huisje, waar hij op toetrad, zag er alle behalve aantrekkelijk nit. De kleine ruitjes, waarvoor zelfs geen bloempotje te zien was, wat anders gewoonlijk het geval is in een Russische dorpswoning, waren bedekt met vuil, en het lage vooruitstekende dak was vol gaten. Ook kwam er geen antwoord op zijn kloppen, zoodat hij eindelijk de deur openstiet en naar binnen keek; doch wat zijn oog nu aanschouwde deed hem verschrikt terugdeinzen. Daar lag op een houten bank midden in de hut een dood kind, een meisje naar het scheen, blijkbaar in staat van ontbinding, te oordeelen naar den walgelijken reuk, die hem tegenkwam; terwijl in een hoek op den hardbevoren grond — een vloer was er niet — een vrouw lag nitgestrekt, wier voorkomen duidelijk te kennen gaf, dat zij niet lang meer te leven had.

Verwilderd keek zij even op, om terstond het moede oog weer te sluiten, en terecht vermoedde Tambolof, dat zij leed aan de zoogenaamde hongerkoorts. Zij, evenmin als het doode kind, had eenige bedekking behalve haar oude gescheurde kleeren; en geen sprankje vuur was er te zien in den oven, hoewel er toch een takkebos op den grond lag. Blijkbaar was er niemand om er voor te zorgen. Diep bewogen en zonder te denken aan het gevaar van besmetting, trad Tambolof naar binnen, en naderde de vrouw.

„Kan ik iets voor u doen?” vroeg hij zacht.

Weer keek zij even op en stamelde: „dorst.”

Tambolof keek rond en zag een kannetje met water staan, maar een kommetje of iets dergelijks om nit te drinken, was zelfs in de kast, die hij opende, niet te vinden; evenmin als een weirig melk, waarnaar hij zocht. Hij bukte zich nu met het kannetje, om haar iets van den inhoud in den mond te gieten.

„Is er niemand om u te verzorgen?” hernam hij, nadat zij gedronken had, doch zij gaf geen antwoord, ook toen hij zijn vraag herhaalde, zoodat hij besloot heen te gaan, en bij de bureu te vernemen, of hier geen hulp verleend kon worden.

Zachtjes verliet hij de woning, die getuige was van de vreeselijke gevolgen der zonde. Hierdoor toch zijn ziekte en dood, smart en ellende in de wereld gekomen.

Het hniaje dat nu volgde, scheen echter onbewoond te zijn, want door de half geopende deur ontdekte hij een ledige ruimte, terwijl geen enkel geluid van mensch of beest zijn luisterend oor bereikte. Telenrgesteld ging hij dus weer verder en wendde zich naar de volgende deur.

„Binnen!” riep een zwakke stem, en een oogenblik later stond hij tegenover een vrouw met een zuigeling op den arm, dat zij tevergeefs zocht te stillen.

„Het arme wicht zal sterven van honger,” riep de moeder jammerend uit; „hoe zal ik dat kunnen aanzien?”

„Hebt ge geen voedsel voor de kleine?” zei Tambolof, en zag haar vol deelneming aan.

„Nee, ik kan het niets geven; reeds een week heb ik het leven moeten houden op gras en fijngestampte bladeren van onzen lindeboom.”

„En kunt ge niet wat melk vragen bij de buren?”

„De buren, zegt gij? — Zij hebben zelf geen droppel! — Weet gij niet, dat al ons vee reeds verkocht is, voor zoover het nog niet gestorven was?”

„Kunt gij voor geld wat koopen hier ergens in den omtrek?”

Dit zeggende haalde Tambolof zijn beurs te voorschijn.

„Neen,” antwoordde zij trenrig, nog altijd bezig het schreiende kind te sussen, „ik zon niet weten waar; — ach, ach, wat moet er van ons worden?”

Dit zeggende viel zij met een diepen zucht op de houten bank neer, en begon weer te schreien. Tambolof stond verslagen en wist niet wat te doen of te zeggen: woorden om te troosten ontbraken hem op dat oogenblik.

„Weet gij, dat nu buurvrouw zoo ziek ligt? — Heeft zij niemand om haar op te passen?” vroeg hij, om haar aandacht af te leiden van haar eigen leed.

„Ja,” was het antwoord: „haar man is naar den priester gegaan, want zij zal wel spoedig sterven, evenals haar dochtertje.”

De onde man kon slechts zuchten.

„Is dokter Tambolof wel eens hier geweest?” hernam hij na een poosje stilzwijgen.

„Dokter Tambolof, zegt ge?” riep de vrouw nit, terwijl zij hare tranen droogde en hem onderzoekend aankeek; „weet gij iets van hem?”

„Neen, ik kwam jnist hier om onderzoek naar hem te doen.”

„Waarom?” vroeg zij, niet zonder wantrouwen.

„Ik ben zijn vader, en heb sedert maanden niets van hem gehoord.”

„O, zoo! — dat verandert.”

„Wat dacht gij?”

„Ik dacht, dat gij misschien door de politie gezonden waart.”

„Heeft hij dan iets verkeerd gedaan?”

„Misschien is het wel verkeerd; maar het zou toch heel jammer wezen, als hij verbannen werd; hij is zoo goed.”

„Waarom denkt gij, dat zoo iets zou kunnen gebeuren?”

„Zijt gij ook een Stundist?” vroeg zij, in plaats van te antwoorden.

Tambolof knikte toestemmend.

„O, dan kan ik het veilig zeggen: Hij vertelde den menschen van God en van den Heiland, en zei, dat de kerk ons niet kan zalig maken; dat heeft de priester gehoord, die daarop dreigde hem te zullen aanklagen. Of hij het gedaan heeft, weet ik niet; maar wel dat de dokter door een van ons is gewaarschuwd.”

„En weet gij niet, waar hij nu is?” vroeg Tambolof in spanning.

„Nee, maar boer Peter weet er wel meer van, geloof ik.”

„Waar woont hij?”

„Ik zal het u wijzen.”

En opstaande ging zij met haar kindje, dat moe van 't schreien in een onrustige sluimering gevallen was, naar buiten, liep een eindje voort, en wees een huisje aan, dat er niet minder vervallen uitzag dan het eerste, waar hij binnengetroden was.

„Dank u,” sprak hij, „als ik mijn zoon terugvind, zal ik hem vertellen, dat gij mij op 't spoor gebracht hebt; hij zal u zeker dankbaar wezen.”

„Wacht, ik zou nog wat vergeten!” riep hij eensklaps uit, en opende de tasch, die aan een riem onder zijn pelsjas, om zijn middel hing; ik heb er een stuk brood met kaas in ge-

daan, voor 't geval, dat ik er behoefte aan mocht gevoelen; wilt gij 't hebben?"

„Brood!" stamelde zij, „ik had niet gedacht het meer te zullen proeven." Met beide handen greep zij het daarop aan, en in haar vrengde vergat zij zelfs hem te bedanken, of te groeten, toen hij het huisje binnentrad.

„Alweer ellende!" mompelde Tambolof, na de deur geopend te hebben, want wat zag hij? Daar lagen drie mannen naast elkander op den grond nitgestrekt, met doodsbleek, uitgeteerd gelaat, terwijl een oude vrouw in een hoek zat te weenen.

„Wat scheelt er aan, moedertje?" vroeg de binnentredende, haar aanziende.

„Ach," zuchtte zij, „nu is mijn man ook nog ziek geworden! Twee van mijn kinderen heeft God al weggenomen; — ik zal nog alleen overblijven! — Waarom moet ik leven om dat alles aan te zien?"

„Wel, vrouwtje, wees liever dankbaar, dat gij gespaard zijt gebleven om hen te kunnen verzorgen."

„Verzorgen, ja, als ik dat kon! maar ik heb niets om hen te geven dan wat moes van boombladeren en met het nuur worden zij zwakker. — Ons laatste paard is nu ook weg; — het dier was uitgemergeld en niemand won er meer voor geven dan één roebel."

„En hebt ge het daarvoor verkocht?"

„Neen, mijn man heeft het de vrijheid gegeven; één roebel, zei hij, kon ons toch van den hongerdood niet redden."

„Wel, wel, het is toch verschrikkelijk!" zuchtte Tambolof; „is er dan nergens hulp voor u te vinden?"

„Er is hier gisteren een heer geweest, die beloofd heeft ons

brood en soep te zullen zenden; ik hoop, dat hij er niet lang mee wachten zal, want dan is het te laat."

"Was die heer u onbekend?"

"Mijn man zegt, dat het een graaf is, die dicht bij het dorpje M. woont; . . . mijnheer Kjach . . . hoe is het ook weer?"

"Mijnheer Kjachta, wilt gij zeggen?"

"Ja, juist, die naam was het."

"Welzoo, is die hier geweest! Nu, dan zult gij wel spoedig geholpen worden. — Maar vertel mij eens," vervolgde hij, om vragen te voorkomen, "is dokter Tambolof binnenkort hier geweest?"

"Neen," antwoordde zij en zag hem verbaasd aan, terwijl haar man even de oogen opsloeg en den spreker aankeek, wien hij daarop wenkte om nader te komen.

Tambolof knielde nu neder op den grond en boog zich over den zieke heen, die blijkbaar te zwak was, om zich op te richten.

"Moet gij hem spreken?" fluisterde hij.

"Dat juist niet; doch ik maak mij ongerust over hem; hij is mijn eenige zoon."

"Zoo? — luister," en nog dichter boog de oude man zich over hem heen.

"Ga naar boer Alexis in het dorpje M.," ging hij met zwakke stem voort, "die zal u wel inlichtingen geven."

"Boer Alexis, zegt gij? dank u vriendelijk, ik zal er heengaan."

Toen eensklaps kon hij den drang zijns harten niet meer weerstaan, en in dezelfde knielende houding, met de oogen ten

hemel geslagen, stortte hij zijn hart uit voor God, zijn Vader, en smeekte om genade en erbarming voor al die ongelukkigen, welke in zoo grooten nood verkeerden en den eenigen Redder en Behouder niet kenden. Daarop nam hij zijn Bijbeltje en las een gedeelte uit Joh. III langzaam voor, en zonder verder iets te zeggen, verliet hij het huisje, om zich op weg te begeven naar het dorpje M.

HOOFDSTUK XI.

Waar was Dokter Tambolof?

Boer Alexis was in zijn woning teruggekeerd; zijn laatste koe had hij verkocht voor slechts twee roebels.

„Wat moeten wij beginnen, als het brood, dat gij meegebracht hebt, op is?” sprak zijn vrouw, die nauwelijks haar tranen wist te verbergen.

„Zijt niet bezorgd voor den dag van morgen; elke dag heeft genoeg aan zijns zelfs kwaad, heeft onze Heere gesproken,” was het antwoord van haar man, niettegenstaande hij zelf in gedrukte stemming verkeerde. Slechts twee roebels in plaats van acht of tien, zooals hij gehoopt had, wat toch al een spotprijs genoemd kon worden, zelfs nadat de prijzen zoozeer waren gedaald. En hoe moest het veldwerk gedaan komen zonder koe of paard?

Toch sprak hij op beslist ten toon, want die woorden, door den Heere hem in 't hart gegeven, maakten opeens een eind aan al de vragen en twijfelingen in zijn hart opgerezen.

„Niet bezorgd! dat is gemakkelijk gezegd,” morde zijn vrouw,

„maar ik kan zoo onverschillig niet blijven in 't vooruitzicht onze kinderen te zien sterven van honger!”

„Zoo ver is het nog niet, vrouw; hebben wij niet voor drie of vier dagen brood in huis?”

„Ja, maar dan is er ook niets meer, zelfs geen stuk om te verkoopen.”

„Onze God is er, Lousha, die gezegd heeft: „Roept mij aan in den dag der benanwdheid, Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eeren.” O, wil ik u eens wat vertellen, vader,” hernam hij eensklaps, en keerde zich nu tot den grijsaard, die als gewoonlijk in zijn hoekje zat; „ik heb van morgen iemand ontmoet, die openlijk durfde zeggen, dat de kerk niemand kan zalig maken, maar de Heere Jezus alleen,” en nu deelde hij mede, wat wij reeds weten omtrent het ongeluk op den weg en het gesprek, waarvan hij getuige was geweest.

„Wel, wel, hoe jammer, dat gij niet een enkel woord met dien onden man hebt kunnen wisselen!” sprak zijn schoonvader, na met groote belangstelling te hebben toegeluisterd; „men ontmoet zoo zelden iemand, die waarlijk den Heere vreest en voor Zijnen naam durft uitkomen!”

Juist had hij dit gezegd toen er geklopt werd en... „Daar is hij!” riep Alexis vol verrassing nit, nadat zijn dochttertje de deur opengedaan had; — „wezenlijk hij is het!”

En inderdaad het was Tambolof, die binnentrad. Niet weinig verbaasd keek hij op, dat men hem scheen te kennen, want hij herinnerde zich niet, een der aanwezigen ooit gezien te hebben; ook niet den boer zelf, hoe kenbaar hij wezen mocht aan de bruine vlek, daar bij het ongeluk op den weg zijn aandacht geheel gevestigd was geweest op den man, met wien hij in gesprek getreden was.

„Bedoelt gij . . .”

„Ja, vader, den ouden man, over wien wij daar juist spraken,” viel Alexis den grijsaard in de rede, en heette den nieuw aangekomene hartelijk welkom, hem uitnoodigende plaats te nemen.

„Ik denk, dat gij u in mijn persoon vergist,” zei Tambolof aarzelend, „want ik ken u in 't geheel niet.”

„Maar ik u wel; gij zijt dezelfde, dien ik van morgen hoorde spreken over de plaats, waar de worm niet sterft, en het vuur niet uitgebluscht wordt, en de eenige deur, waardoor men den hemel kan binnengaan.”

Zichtbaar ontsteld keek Tambolof hem aan, doch het vriendelijk gelaat van Alexis, en de glimlach van den grijsaard stelden hem weer gerust en vol verwondering bleef hij van den een naar den ander zien.

„Wij verwachten ook geen heil van de kerk of den priester,” ging Alexis voort, om den laatsten zweem van twijfel en vrees te doen verdwijnen; doch hij sprak op gedempten toon, na eerst omzichtig naar deur en raam te hebben gekeken, of er geen luisteraars in den omtrek waren.

„Verwacht gij uw heil van den eenigen Zaligmaker, Jezus Christus?” vroeg Tambolof, daar hij nog voor een andere uitlegging van de zaak vreesde.

„Ja, van Hem alléén,” sprak de grijsaard eerbiedig, opstaande om hem de hand te drukken, en dicht bij hem plaats te nemen. Nu ontstond er een gesprek, waardoor de harten steeds nader tot elkander gebracht werden; want het liep over de liefde en trouw des Heeren, en als de kinderen Gods daarover spreken, dan gevoelen zij den nauwen band, die hen allen verbindt; en het gaat hun menigmaal als den Emmausgangers weleer, die

uitriepen: „Was ons hart niet brandende in ons?” Ja, ook nu even als toen, voegt de Heere zelf zich dan bij hen.

Alle leed en kommer werd voor een oogenblik vergeten, en blijdschap was op aller gelaat te lezen, behalve op dat van Lousha, die er niets van begreep, en slechts vreesde, dien middag weer een hungerigen gast te zullen hebben, waardoor de kleine voorraad voedsel nog eerder verbruikt zou wezen.

Eindelijk echter begon de bezoeker het doel zijner komst mede te deelen, en toen hij vertelde, dat dokter Tambolof zijn zoon was, werd de verrassing zoo mogelijk nog grooter.

„De dokter heeft dikwijls over u gesproken,” zei Alexis, „en reeds had ik mij stellig voorgenomen u te gaan opzoeken, wanneer ik ooit weer in de gelegenheid mocht komen naar Nishni te gaan, gelijk dit vroeger meermalen gebeurde. Doch toen waren de omstandigheden anders dan nu!” liet hij er met een zucht op volgen.

„Eén blik op de golven was voldoende om Petrus, die zoo moedig op het water wandelde, te doen zinken,” sprak de grijsaard, en zag hem glimlachend aan; „herinnert gij u, dat de dokter dit laatst ook nog zei, toen hij even hier was?”

„Is hij binnenkort bij u geweest?” haastte Tambolof zich te vragen.

„Neen, dat is al wel zes weken geleden; — straks zal ik u alles vertellen,” liet Alexis er haastig en fluisterend op volgen, meteen een wenk gevend om niet meer te vragen; want zijn vrouw was in het keukentje, waar zij bijna alles verstaan kon. Wel hield hij zich volkomen overtuigd, dat zij niet met opzet iets oververtellen zou, maar hij vond het toch beter, voor de veiligheid van anderen, als zij van deze zaak niets wist. Het

gesprek kwam nu op den hongersnood en wat daarmee in verband stond, waarover zij spraken tot Tambolof, brandend van verlangen om het geheim te vernemen, zijn voornemen te kennen gaf om heen te gaan, zonder echter nog te weten waarheen. Doch zooals hij gehoopt had, bood boer Alexis aan, hem een eindweegs te vergezellen, en na een hartelijk afscheid vanden grijsaard, dien hij op aarde wellicht niet meer, maar in den hemel toch zeker zou weerzien, begaf hij zich met zijn geleider op weg.

Al voortgaande vertelde deze nu, wat hij wist omtrent den dokter, hetgeen in 't kort hierop neerkwam: Zes weken te voren was hij de zieken en noodlijdenden in het dorpje B. gaan bezoeken, en was op zijn terugweg even aangegaan bij Alexis, dien hij had leeren kennen als een medegelovige in Christus, en wel op een der samenkomsten, welke de Stundisten in 't geheim des nachts gehouden hadden in de woning van een hunner. In dat dorpje nu, had een der boeren, gelijk wij in een vorig hoofdstuk reeds vernomen hebben, hem gewaarschuwd voor den priester; doch hij was geheel zonder vrees en vast besloten van zijn Heere en Heiland te blijven getuigen. Alexis had hem toen nog een eind vergezeld, tot dicht bij het landgoed van den heer Kjachta, waar hij een bezoek wilde maken, niet denkende, dat hij daar minstens zes weken vertoeven zou. Wat toch was er gebeurd? Onderweg reeds had hij geklaagd over bijzondere vermoeidheid en een onaangenaam gevoel in al de ledematen; en in het heerenhuis aangekomen, was het gebleken, dat hij door typhus was aangetast. Hierbij dient ook nog vermeld, dat de Graaf bij zijn voornemen, om den Bijbel te gaan lezen, gebleven was, en niet zonder heerlijke gevolgen; want hij had

zichzelfven leeren kennen als een verloren zondaar, maar ook den Heere Jezus als zijn Redder en Zaligmaker. Nu begreep hij, waarom zijn moeder nog verblijd kon wezen, toen zij op sterven lag: ook hij verheugde zich thans met een heerlijke en onuitsprekelijke vreugde in Hem, dien hij niet gezien had, maar nochtans liefhad. En het valt licht te begrijpen, dat hij zich nu innig verbonden gevoelde aan dokter Tambolof.

Hij dacht er dan ook geen oogenblik over, dezen naar diens eigen woning of naar een ziekenhuis te doen vervoeren, maar achtte het zich een voorrecht hem zelf te mogen verzorgen. Voor de besmetting vreesde hij volstrekt niet, hoewel hij, ter geruststelling zijner bedienden, hem verpleegde in een afzonderlijk gedeelte van het huis, dat anders nooit gebruikt werd; en zonder eenige hulp van hen te eischen, die hem echter vrijwillig toch werd verleend. Na drie weken was de zieke het gevaar te boven, en zoodra hij weer geregeld kon denken, had hij den Graaf verzocht eenig bericht te willen zenden naar zijn hospita in Kazan, en naar zijn vader, wien hij door de drukke bezigheden toch al veel langer dan gewoonlijk naar een brief had laten wachten. De heer Kjachta had echter van Alexis vernomen, wat de priester in het dorpje B. van plan was, waarom hij het beter vond vooreerst niet te voldoen aan het verlangen van den patient, daar hij vreesde de politie zodoende op 't spoor te zullen helpen, indien zij hem zocht; terwijl het afgelegen landgoed nu juist een veilige schuilplaats zijn kon. Wel wisten eenige boeren in den omtrek, dat hij zich daar bevond, doch van hen had hij niets te vreezen. Ten eerste waren zij den hulpvaardigen dokter te zeer genegen, om hem te verraden, en ten andere wachtte een boer zich wel, inlichtingen te verschaffen

aan regeeringsbeambten, alleen uit vrees zelf ook in de zaak betrokken te zullen worden, wat zeer onaangename gevolgen hebben kon, zelfs voor den meest onschuldige.

Terwijl nu de zieke dagelijks in beterschap toenam, bemerkte zijn trouwe verzorger, dat het lijden der arme dorpelingen hem zeer zwaar op 't hart woog, en hij met vurig verlangen uitzag naar het oogenblik, waarop hij zijn arbeid zou kunnen hervatten.

Om hem in dit opzicht eenigszins te verlichten, doch tevens gedrongen door liefde en medelijden bij het vernemen van de onbeschrijfelijke ellende, waarin dokter Tambolof vele huisgezinnen gevonden had, verliet hij nu en dan de ziekenkamer, om in persoon die ongelukkigen te gaan bezoeken en zooveel mogelijk hun leed te verzachten, in het vast vertrouwen, dat geen haar van zijn hoofd vallen kon zonder den wil van zijn Hemelschen Vader.

Eindelijk was de dokter weer geheel hersteld, en niet dan met groote moeite en al den aandrang der liefde, had de heer Kjachta van hem kunnen verkrijgen dat hij nog eenigen tijd in zijn huis zou blijven vertoeven, tot zij zekerheid zouden hebben, of hij in direkt gevaar verkeerde, ja dan neen, waartoe de Graaf zelf naar Kazan wilde gaan, om er naar te vernemen bij zijn hospita en de bureu.

Zoo stonden de zaken, en de oude Tambolof kon dus de blijde hoop koesteren, zijn geliefden Alexander binnen enkele oogenblikken in goeden welstand te zullen weerzien.

Reeds hadden zij het voorplein bereikt; hier nam Alexis afscheid van zijn pas gevonden broeder in Christus en vervolgde zijn weg in de richting van de boerderij, waar hij nu en dan

een bezoek bracht. De schoenmaker wendde zich daarop tot een bediende, die zich juist naar buiten wilde begeven.

„Zijn edelheid is uitgereden,” antwoordde deze op zijn verzoek om tot den heer Kjachta te worden toegelaten.

„Zou ik dan mevrouw even kunnen spreken?”

„De Gravin is sedert twee maanden bij hare familie in Petersburg gelogeed.”

„Het zal mij niet baten, of ik al naar dokter Tambolof vraag,” dacht de schoenmaker, „want zeker heeft de Graaf omtrent hem het stilzwijgen geboden aan zijn bedienden.”

Dit was dan ook werkelijk zoo. Niemand, wie ook, mocht bij hem toegelaten worden, tenzij de Graaf dien persoon eerst zelf gesproken en er bevel toe gegeven had. Dus bleef den ouden man niets over dan te wachten, waartoe hij door den knecht, die dadelijk bemerkte niet met een voornaam heer te doen te hebben, uitgenoodigd werd in de dienstbodenwoning te komen. Nauwelijks bevond hij zich daar, of een kleine jongen van omstreeks drie jaar kwam het vertrek binnenloopen en keek hem nieuwsgierig aan.

„Hoe heet gij, kleine?” vroeg Tambolof, hem op zijn knie plaatsend, terwijl hij de grove hand liefkozend over zijn krulkopje streek.

„Ik heet Vani,” antwoordde het kind, „en mijn zusje heet Olia; wil ik ze eens gaan roepen?” En wip, daar liep hij heen op een draf. Een oogenblik later kwam hij in triomf aan met de kleine meid, die echter schroomvallig op een afstand bleef staan; doch spoedig had de oude man haar verlegenheid overwonnen, en kwam zij, evenals haar broertje, vertronwelijk op zijn knie zitten, om te luisteren naar de geschiedenis van Jozef, die hij zoo mooi vertelde.

„Misha is ook niet teruggekomen,” sprak Olia nadenkend, toen hij een oogenblik ophield, „maar hij is niet verkocht.”

„Wat zegt ge daar, kindlief?”

Het meisje herhaalde wat zij gezegd had.

„Misha?” hernam de oude man verbaasd, en eensklaps denkend aan zijn vroegeren leerling, die zoo onverwacht in zijn huis gekomen was, — „wie is dat?”

„Misha, wel, dat is mijn groote broer,” zeide zij op een toon, die te kennen moest geven, dat dit vanzelf sprak: „Vader zei altijd, dat hij weggeloopt was; en nu is vader zelf ook weg, en mijn andere broer Peter.”

„Is het al lang geleden, dat Misha weggeloopt is?” vroeg Tambolof met groote belangstelling.

„Ja, al heel lang; Vani was nog een klein kindje; en wij woonden in een groote stad.”

„Hoe heette die stad? Weet je dat ook?” hernam de schoenmaker nog meer in spanning door die laatste mededeeling.

„Nee,” sprak zij, na eenig nadenken, „ik weet er niets meer van.”

Op dit oogenblik ging de deur open, en een vrouw van middelbaren leeftijd trad de kamer binnen, waar zich op dat oogenblik niemand anders bevond dan Tambolof en de kinderen.

„O, neem mij niet kwalijk,” sprak zij, bij 't zien van den vreemdeling, „ik zocht mijn kleine meid.”

„Moeder!” riep Olia en sprong op haar toe, „hoe heette die stad?”

„Welke stad, kind?” vroeg de vrouw verbaasd.

„Waar Misha weggeloopt is, moeder, weet u wel?”

„Waarom wil je dat weten?” hernam zij en zag Tambolof aan, als om hem een verklaring te vragen.

„Uw dochtertje sprak mij over haar broeder Misha, en daar ik den knaap meen te kennen, zou ik gaarne den naam van die stad willen weten.”

„Meent u hem te kennen?” riep zij nit op een toon, die tegelijk verbazing en twijfel te kennen gaf; „het was Nishni-Novgorod.”

„Dat komt uit; wilt ge mij nu nog zeggen, hoelang het geleden is, dat hij wegliep?”

„Laat eens zien . . . het is met October een jaar geweest; wij hadden de groote Mis bezocht en wilden juist weer vertrekken, toen de jongen opeens verdwenen was. Na dien tijd heb ik nooit meer iets van hem gehoord,” eindigde zij treurig.

„Hoe oud was hij?”

„Vijftien jaar.”

„Hij moet het stellig wezen; was uw man pelgrim?”

„Ja, meestal.”

„Hoe jammer, dat ik zijn familienaam niet nauwkeurig opgeschreven heb!” hernam de schoenmaker peinzend; „maar ik meen mij dien toch wel te herinneren; . . . . Savors, Savorski?”

„Savanski heet mijn man.”

„Ja, juist, die naam was het! En nu herinner ik mij ook, dat hij soms sprak over zijn zusje en een heel klein broertje, dat . . . .”

„Weet u, waar hij is?” viel de vrouw hem in de rede, blijkbaar in groote spanning.

„Helaas neen, op dit oogenblik niet,” en nu vertelde Tambolof haar alles, wat hij wist omtrent den knaap.

„In den laatsten tijd heb ik dikwijls gebeden om hem te mogen weervinden,” zeide zij, toen de oude man zweeg; „zou

dit een begin van de verhooring wezen? Wellicht zal hij den een of anderen dag u een bezoek komen brengen, of iets van zich laten hooren?"

„Dat verwacht ik wel, want hij scheen zeer aan mij gehecht te wezen. Doch gij spreekt daar van „gebeden”, tot wien hebt gij gebeden?"

„Tot God in den hemel,” was haar antwoord. Vroeger kende ik Hem niet, maar nu weet ik, dat Hij mij liefheeft,” liet zij er zacht op volgen.

Een straal van blijdschap vloog over 't gelaat van den onden man, doch zij had haar blik gericht naar het venster, en bemerkte er dns niets van.

„Misha heeft mij wel eens verteld, dat hij voor zijn vader moest stelen, en dat gij hem hielpt het gestolens te verbergen, om er voordeel van te hebben,” sprak hij, om haar op de proef te stellen, doch zóó, dat de kinderen, die zich thans vermaakten met figren op de ruiten te teekenen, er niets van verstaan konden.

Een blos van schaamte deed haar de oogen neerslaan, terwijl zij aarzelend antwoordde: „Dat is alles waar, maar toch weet ik, dat God mij liefheeft.”

„Gij dnrt veel te zeggen.”

„Ik weet het door Zijn eigen Woord, — want hierin is de liefde, niet, dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad, en zijnen Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden.”

„Dat staat er geschreven,” sprak zij, nu op vasten toon, en den blik strak op Tambolof gevestigd.

„Zoo? waar hebt gij dat gelezen?"

„Ik kan niet lezen, maar de . . . . iemand anders heeft

het mij voorgelezen; het stond in een dik boek, dat God zelf heeft laten schrijven door Zijne dienstknechten."

"Den Bijbel bedoelt gij?"

"Ja, zoo heet het."

"Hoe hebt gij die woorden zoo goed kunnen onthouden?"

"De dokter . . . ik meen, die mijnheer heeft ze mijn dochtertje geleerd, en ik heb ze haar zoo dikwijls laten voorzeggen, tot ik ze zelf ook kende."

"Ik heb altijd gemeend, dat God het kwaad strafte, omdat Hij heilig is en rechtvaardig."

"Dat is ook zoo!" riep zij vol vuur uit, „maar er staat immers geschreven, dat Hij zijnen Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden! Hem heeft Hij gestraft, dat is het!"

"Ja, dat is het waarlijk!" zei Tambolof, getroffen door het eenvoudige, kinderlijk geloof van deze arme, onwetende vrouw.

"En mag ik ook weten, wie het is, die u bekend gemaakt heeft met het woord van God?"

"Mij dunkt," sprak zij aarzelend, „dat ik het u wel zeggen mag . . . ."

"Misschien kan ik het wel raden," hernam de schoenmaker, daar hij bemerkte, dat zij in tweestrijd verkeerde; „is het niet dokter Tambolof?"

"Kent u hem?" riep zij eensklaps uit met een mengeling van schrik en verrassing, „weet u . . . ."

Weer zweeg zij.

"Ja, ik weet alles, en ik verlang zeer hem te zien, want hij is mijn eigen zoon; ter wille van hem ben ik uit Nishni-Novgorod hierheen gekomen."

Sprakeloos van verbazing keek zij hem aan.

„Zoudt gij hem van mijn komst willen verwittigen?”

„Ja wel,” sprak zij en ging reeds naar de deur om aan zijn opdracht te voldoen, „ik kan dus zeggen, dat zijn vader hier gekomen is?”

Tambolof knikte toestemmend, waarop zij haastig het vertrek verliet.

Het was nu geheel donker geworden, en hij kon niet onderscheiden wie er binnenkwam, toen vijf minuten later de deur weer geopend werd.

„Vader!” klonk het hem eensklaps tegen, en het volgende oogenblik lag hij in de armen van zijn zoon.

HOOFDSTUK XII.

Misha en zijn vader in Moskou.

Er heerschte groote drukte in Moskou, want het was de vooravond van het Paaschfeest, en dan spoedt iedereen in de groote Tsarenstad zich naar de kerk, om daar getuige te zijn van de plechtige inzegening der paaschkoeken, en geduldig te wachten op de aankondiging van den priester: „Hij is opgestaan.”

Een onafzienbare menschenmassa had zich al spoedig verzameld in en voor de groote kathedraal van het Kremlin, allen in eerbiedige houding met een brandende kaars in de hand, waardoor de huizen in den omtrek zonderling verlicht werden. Alle standen zag men er vstegenwoordigd. Deftige dames, dicht in haar warme mantels gehuld, naast armoedig geklesde vrouwen, op wier gelaat kommer en gebrek te lezen stond; eerwaardige pelgrims met golvend wit haar, en ondeugende straatjongens,

die al hun best deden om de guitige gezichten in een ernstigen plooi te zetten; welgedane kooplieden, wien het stilstaan al spoedig begon te vervelen en geduldige boeren in rustige afwachting van de dingen die komen zonden.

Wij zien daar ook Savanski en zijn zoontje Peter. Al bedelend en stelend waren zij, langs allerlei omwegen, uit de provincie Kazan naar Moskou gekomen, waar zij nu sedert eenige weken verblijf hielden.

Veel ellende hadden zij op hunne zwerftochten gezien: moeders, die hunne kindsren te koop aanboden, om ze niet voor hare oogen te zien bezwijken; mannen, die stom van smart in hun ellendige woning den dood zaten af te wachten, en bij hun binnentreden niet eens de oogen opsloegen, zoo versuft als zij waren door nitpntting; ja, gansche lagers van uitgehongerde mannen, vrouwen en kinderen, aan sehaduwen gelijk, waren hen overal ontmoet; van plundering en brandstichting door wanhopige bedelaars waren zij meermalen getuige geweest, en Savanski had zich bij hen gevoegd, zoo dikwijls hij gemeend had er voordeel mee te kunnen behalen en het zonder gevaar geschieden kon. Want zichzelf te verrijken, daarop was hij steeds bedacht, zelfs bij het aanschouwen van den grootsten jammer, in plaats dat hij hulp zocht te bieden naar vermogen. Helaas! de mensch buiten God is zoo wreed en zelfzuchtig! Men behoeft daarvoor geen onwetend, Russisch landlooper te wezen, neen, onder alle standen in onze Christelijke maatschappij is dit evengoed het geval, zij het ook in verfijnde vormen en onder den dekmantel zelfs van liefdadigheid, die menigmaal geen ander doel heeft dan zichzelf te bevoordeelen! Dit is zeker, dat ieder, die niet in waarheid buigt voor God en den Heere

Jezus in ootmoed des harten, een dienaar is van zichzelf, onder welken vorm dan ook!

Toch stond Savanski daar in vrome aanbidding, vol heiligen eerbied naar het scheen, meenende, dat zijne tegenwoordigheid aan die plaats voldoende was, om hem voor langen tijd bij God en de heiligen in gunst te brengen.

„Hoe dwaas!” roept menigeen uit, die zelf toch ook alleen met Paschen vroom is, en daarin zijn voldoening en geruststelling zoekt, en veel meer te veroordeelen is dan Savanski, die nooit een woord uit den Bijbel had vernomen. Hij stelde zich God voor als een vreeselijk gestreng Rechter, die alle menschen straffen zou, als Hij niet op de eene of andere wijze tevreden gesteld werd. Hoe dit gebeuren moest wist hij niet recht, maar het zou hiermede al evenzoo gaan, meende hij, als met vele rechtszaken in Rusland, dat namelijk zij aan de straf ontkwamen, die zich door geld en voorspraak van invloedrijke vrienden de gunst der „Hooge heeren” wisten te verwerven. De vrienden waren in dit geval de heiligen; en geld, wel hij was van plan, al wat hij had als een erfenis aan de kerk na te laten; — „zou dat niet voldoende wezen?”

Eensklaps stootte hij Peter aan, terwijl zijn grijze oogen, waaruit list en vermetelheid spraken, zich strak vestigden op een jeugdig koetsier in livrei.

„Kijk, daar!” fluisterde hij den knaap in 't oor, „is dat Misha niet, of bedriegen mijn oogen mij zoo?”

„Ja, hij is het!” zei Peter, na een oogenblik in de aangewezen richting te hebben gekeken; „wat ziet hij er mooi gekleed uit!” — „Hij schijnt het goed te hebben! — ik zou wel in zijn plaats willen wezen!” dacht hij er bij.

„Ik moet naar hem toe zien te komen,” hernam Savanski; doch dit was gemakkelijker gezegd, dan gedaan, want de menschenmassa stond in dichte rijen op elkaar gepakt, zoodat er aan doordringen niet te denken viel.

„In elk geval zal ik hem den pas afsnijden, als de menigte uit elkaar gaat,” zoo besloot hij, toen het slaan der groote torenklok, die het middernachtelijk uur aankondigde, hem opeens deed opschrikken. Het gefluister om hem heen hield op, het gegons in en rondom het kerkgebouw ging over in een diep stilzwijgen; terwijl op het sein van de „Groote Ivan” (1) alle klokken in geheel Moskou opeens hun vroolijk gelni deden vernemen, waartusschen zich nog het gebulder van zware kannonshots mengde. Nu namen de plechtigheden eerst recht een aanvang, doch Savanski was slechts bezield met ééne gedachte: Misha te spreken. Niet zijn vaderlijk gevoel, indien hij dat nog bezat, drong hem daartoe, maar enkel hebzucht en hoop op voordeel.

„De jongen scheen immers bij rijkelui in dienst te wezen, en door hem vrees aan te jagen, zou hij er wel toe te krijgen zijn, wat af te staan.”

Misha intnsschen stond in gedachten verdiept. In zijn verbeelding zag hij zijn ouden vriend Tambolof in Nishni-Novgorod in het gezellige kamertje zitten, met het groote boek voor zich, dat hem zoo dierbaar scheen te wezen. Te vergeefs was hij hem een maand te voren een bezoek gaan brengen: het huisje was gesloten en de burens hadden hem verteld, dat de schoenmaker naar zijn zoon in Kazan was gegaan. — Hoe kwam het,

---

(1) Een der voornaamste kerken in Moskou.

dat hij soms zoo vnrig naar den ouden man verlangde? — Waarom gevoelde hij zich nog altijd onvoldaan, niettegenstaande zijn positie zooveel verbeterd was, en hij inderdaad over niets had te klagen?" Zijne diensten werden ruim beloond, en zijn heer was zeer met hem ingenomen, zoodat hij uitermate goed behandeld werd.

Nu en dan ging hij mee op reis, wat hem bijzonder aanstond, omdat al wat nieuw was hem aantrok, en zijne belangstelling opwekte. Nochtans ontbrak hem iets, dat gevoelde hij wel, en langzamerhand was de gedachte bij hem opgekomen, dat de godsdienst die leegte zon kunnen aanvullen. Daarom was hij in den laatsten tijd trouw naar de kerk gegaan en had aan alle plechtigheden deelgenomen, doch eensklaps waren hem thans die woorden uit Lukas XVII, waarop vroeger reeds zijn aandacht gevestigd was geworden, weer te binnen gekomen: „Indien gij dan gedaan hebt al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: „Wij zijn onnutte dienstknechten.” — Onnut? Wat zou het hem dan baten? — „Ik wou dat ik lezen kon,” dacht hij eindelijk, „dan zou ik dat boek koopen; — het scheen den schoenmaker ook vrede te geven! Hoe straalde zijn gezicht soms van blijdschap, als hij er in gelezen had. Ik zal het leeren,” zoo besloot hij, „al zou het mij al mijn spaarpenningen kosten.”

Met al deze denkbeelden vervuld, bemerkte hij nauwelijks, wat er voorviel in de kerk, totdat de menigte in beweging kwam en de menschenstroom naar buiten begon te vloeien, om zich weldra in alle richtingen der groote stad te verdeelen. Toen verliet ook hij zijn plaats en begaf zich naar de deur.

Juist was hij naar buiten getreden, toen hem eensklaps iemand bij den arm greep, hem noodzakende stil te staan. Verbaasd en

een weinig ontsteld keerde hij zich om, en . . . daar stond hij tegenover zijn vader. Eén oogenblik was het slechts, toen werden zij door een vooruitdringende troep boeren en boerinnen gescheiden, van welke omstandigheid Misha terstond gebruik maakte om zich snel te verwijderen. Als de wind liep hij voort tot buiten de muren van het Kremlin, zonder een enkele maal om te zien. Daarop stond hij een oogenblik stil om adem te scheppen.

„Was het werkelijkheid en geen verbeelding geweest? Was zijn vader, dien hij gedacht, ja, helaas! gehoopt had, nooit te zullen wederzien, zòò dicht in zijn omgeving?”

Ook Peter's stem had hij gehoord, en voor zijn broeder speet het hem bijna, zoo haastig te zijn weggelopen. Gaarne had hij hem eens willen spreken, meteen om naar zijn moeder en de kleintjes te vragen, die hij soms wel eens verlangde weer te zien; hoewel toch de gedachte aan zijn vroegere omgeving hem thans een blos in 't aangezicht joeg, en hij heel in 't diepst van zijn hart eigenlijk wenschte, geheel los te zijn van elken schakel, die hem daaraan nog zon kunnen verbinden. Voort ging hij dus weer door een doolhof van groote en kleine straten in de zoogenaamde Chineezenstad, dat gedeelte van Moskou, waar de zetel is van den handel, zonder den pas te vertragen, tot hij eindelijk de voorstad bereikte, waar in een der schoonste villa's zijn heer woonde. Deze had hem verlof gegeven de paaschdagen geheel naar welgevallen door te brengen, doch Misha was nu tot het besluit gekomen, vooreerst geen voet buiten de deur te zetten, tenzij het dringend noodzakelijk was.

En Savanski? Tevergeefs had hij rondgekeken, geloopt en

gezocht, en Peter gelast hetzelfde te doen; geen spoor was er meer te ontdekken van den zoon, die hem nimmer liefde of achting had leeren toedragen, en dns naar zijn tegenwoordigheid niet verlangde.

„Wacht maar, ik zal hem toch wel vinden!” mompelde hij met verbeterde woede, terwijl Peter zwijgend naast hem liep, zeer teleurgesteld, dat de mooi gekleede broer, die hem misschien ook wel zoo'n goed baantje had kunnen bezorgen, zoo plotseling weer verdwenen was. Vele avonden achtereen kon men nu Savanski en Peter, meestal elk afzonderlijk, van de eene schouwburg en concertzaal naar de andere zien loopen. nauwkeurig lettend op al de koetsiers, die er met hun sleden, soms nren lang stonden te wachten; maar wie zij zagen, Misha niet, zoodat Savanski eindelijk besloot zijn onderzoek op te geven en de stad te verlaten, waar hij zonder paspoort zelfs als pelgrim niet langer durfde vertoeven. Misschien was het wel omdat zijn geweten sprak, want hij had van de bijzondere paaschvroomheid weer ruimschoots voordeel weten te trekken, en menig geldstnk ontvangen voor zijn zoogenaamde relekwieën.

Juist was de dooi ingevallen, toen hij met Peter de bosschen weer inging, waar de wegen dus weldra in modderpoelen herschapsen waren. Deze omstandigheid kon hem echter te stade komen. meende hij, want zoo er bij ongeluk een postwagen omver kantelde, of een tarantas in den modder bleef steken, wie zou hem dan beletten te nemen hetgeen van zijn gading was, zij het ook onder den schijn van hulp te bieden? De eerste dag ging echter voorbij, zonder dat er iets bijzonders voorviel, en ternauwernood gelukte het hem een onderkomen te vinden in een zeer armoedig hutje, welks bewoners hem een stuk brood aan-

boden, dat eigenlijk dien naam niet dragen kon. Het geleeek veel op een stuk turf, zoo bruin en stijf was het, en zijn tanden kraakten van het zand, waarmee het was doormengd, waarom hij tegen zijn gewoonte het grootste deel ervan aan Peter gaf. Toch werd dit soort brood door duizenden en millioenen in het land nog als een weldaad beschouwd, maar Savanski was in den laatsten tijd betere kost gewend.

Den volgenden dag ontmoetten zij een troepje landloopers, die eveneens op plundering bedacht waren, 'en om beter zijn doel te kunnen bereiken, voegde Savanski zich bij hen. Zooals zij gehoopt hadden, zagen zij tegen den middag een postkar aankomen, met niemand er in dan de postillon en zijn jongen. Eensklaps hieven zij een vervaarlijk geschreeuw aan, terwijl twee van hen de paarden, die moeite genoeg hadden het voertuig door de dikke laag modder heen te trekken, bij de teugels grepen.

De postillon dit ziende, sprong van zijn zitplaats, maar werd terstond door twee anderen aangegrepen en vastgehouden. Savanski was intusschen in de kar gesprongen en begonnen den inhoud ervan te doorzoeken. Eensklaps echter vernamen de roovers het klappen van een zweep en hoefgetrappel; en opziende, ontdekten zij tot hun niet geringen schrik een groote tarantas omgeven door een escadron soldaten. Zonder zich lang te bedenken maakten zij zich uit de voeten, maar Savanski, die juist een stuk van waarde meende te ontdekken, talmde nog even, om zich daarna met des te grooter haast te verwijderen, maar ... plof, daar lag hij voorover in een poel, en eer het hem gelukt was weer op de been te komen, waren een paar soldaten op hem toegeschoten, die hem stevig vastgrepen. Onder spottend gelach werd hij nu meegevoerd, terwijl de postillon, niet weinig ver-

blijd over die onverwachte hulp, zijn plaats weer innam naast den jongen, die bevend van angst stil was blijven zitten. Peter was intusschen met de anderen het bosch in gevlucht, om zich daar schnil te honden tusschen het dichtst geboomte tot het gevaar geweken was. Maar wat verder te beginnen? Zou hij zijn zwerftocht door de bosschen voortzetten, of liever naar de stad terugkeeren, en nogmaals trachten Misha te vinden? Hij besloot tot het laatste, hoe weinig kans er ook wezen mocht dat doel te bereiken. Al bedelend ging hij dus terug van het eene dorp naar het andere, overnachtte in een schuur, en kreeg op den tweeden dag, tegen het invallen der duisternis, Moskon in 't gezicht. Doodmoe was hij, en hongerig niet minder; daarbij zonder een enkelen kopek op zak, of eenig vooruitzicht om onder dak te komen. In de stad zelf durfde hij zich niet eens begeven uit vrees voor de politie, die hem zeker zou inrekenen, wanneer hij in den nacht de straten rondzwierf.

Hij besloot dus zich schuil te houden in een boschje, dicht bij een der villa's in de voorstad. Het was daar echter zoo vreeselijk nat, dat hij genoodzaakt was, al leunend tegen een boom, te blijven staan. Nanwelijks in staat langer op de been te blijven, hoorde hij opeens getrappel van paarden. Een rijtuig hield stil voor de villa, bleef een oogenblik staan en reed toen naar het koetshuis vlak in zijne nabijheid. Al luisterend vernam hij de stem van den koetsier; — als door een elektrieken schok getroffen, sprong hij op, liep tot dicht bij de lantaarn, die het koetshuis verlichtte, en gluurde naar binnen.

„Wat moet jij hier, jongen?” klonk het hem tegen, terwijl de koetsier op hem toetrad, doch eensklaps als aan den grond genageld staan bleef, want hij had zijn broeder herkend.

„Misha, ik ben het!” riep Peter op gedempten toon uit; „ik alléén, — vader is weg; — help mij asjeblieft!”

„Wat zeg je daar?” zei de aangesprokene met een zucht van verlichting, „is vader weg? Waar naar tos dan?”

Haastig en telkens om zich heen ziende, uit vrees beluisterd te zullen worden, vertelde Peter nu, wat er op den weg gebeurd was.

„Dan zullen wij vader vooreerst niet weer zien,” sprak Misha, toen hij ophield; — „maar 't is waar ook,” liet hij er snel op volgen, „reeds te lang heb ik mij opgehouden, ze zullen daar binnen gaan denken, dat mij iets overkomen is. — Weet je wat, Peter, ga hier maar in, en ginds dien ladder op naar den hooizolder; daar kunt ge rustig slapen; er komt vooreerst niemand dan ik, want de andere koetsier is met mijnheer op reis. Morgen zullen wij dan wel verder zien.”

Niet weinig verheugd gaf Peter aan dien raad gehoor, en sliiep weldra gerust. Misha echter niet; uren lang hield hem de gedachte bezig, wat hij met zijn broer zou moeten aangaan. Geld had hij wel om hem een onderkomen te bezorgen, maar wie zou hem nemen, als hij geen paspoort vertoonen kon, noch opgeven waar zijn ouders woonden? — Zou hij zijn heer er over spreken, die ook voor hem alles in orde gemaakt had? Neen, neen, dat niet! Die oude geschiedenis weer op te halen, en dan het gebeurde met zijn vader te vertellen, daarvoor schrikte hij terug. — Maar wat dan? Was het maar winter, dan kon hij een slede met paard voor hem huren, om daarmee zijn brood te verdienen, gelijk hij dit vroeger zelf gedaan had, doch dat ging nu ook niet. Kindelijk echter kwam hem iets goeds te binnen. Met den spoortrein

kon Peter naar Nishni-Novgorod gaan en daar den schoenmaker Tambolof opzoeken. Deze zou zeker wel raad weten; misschien kon hij hem als leerjongen gebruiken; doch één bezwaar was hierbij: dat de oude man zich mogelijk nog in Kazan bevond. In dat geval moest hij maar terugkomen, en zouden zij verder overleggen, wat er gedaan kon worden.

Tot dit besluit gekomen, sliep hij in en droomde van roovers, politieagenten en soldaten, tot hij verschrikt wakker werd en zijn bed uitsprong. Haastig kleeedde hij zich aan, hoewel het nog half duister was, ging zachtjes naar de keuken om een boterham te halen, die hij den vorigen avond had laten liggen, want hij had zich bedacht, dat zijn gast op den hooizolder wel honger zou hebben, en begaf zich toen naar het koetshuis. Ook Peter sprong verschrikt overeind, doch Misha ziende, kwam zijn geest weer tot kalmte; en bijzonder welkom was hem het brood, dat hij in een oogenblik verslond als 't ware, want in de laatste twee dagen had hij zoo goed als geen voedsel gehad. Niet dat een Russische boer zoo licht een stuk brood weigeren zal; integendeel zelden zal een zwerveling tevergeefs daarom aankloppen, maar het land liep nu over van bedelaars, en het duurde nog drie maanden eer dat er weer geoogst kon worden, wat bij de meeste boeren gebrek aan brood beteekende, zelfs wanneer er volstrekt geen sprake van hongersnood in 't algemeen zijn kon; hoeveel te meer dan nu!

„Wacht eens, daar valt mij iets in!” zei Misha opeens; „ik zal een oud koetsierspak van mij halen; als ge dat aantrekt zal er minder op je gelet worden, vooral ook aan 't station; iedereen zal denken, dat gij de wintermaanden in de stad hebt doorgebracht, om nu, terwijl de dooi ingevallen is, naar uw

ouders in 't een of ander dorp terug te keeren, gelijk zoovele boerenknepen dit thans doen."

Zoo gezegd, zoo gedaan; en niet weinig ingenomen was Peter met zijn nieuwe pak, dat er mooier uitzag, niettegenstaande het door zijn broeder reeds afgelegd was, dan hij er ooit een gedragen had. En nadat Misha hem ook nog van geld voorzien, en het adres van zijn heer, door een der andere bedienden reeds vroeger voor hem opgeschreven, toevertrouwd had, om het aan Tambolof te geven, met verzoek hem spoedig eens een brief te schrijven, stapte Peter vol moed naar het spoorwegstation, nam heel deftig een kaartje, en stoomde naar Nishni.

HOOFDSTUK XIII.

Besluit.

Tambolof was den eersten Mei in zijn huisje teruggekeerd. Bijna vier weken had hij doorgebracht op 't landgoed van den heer Kjachta, die in den gewezen lijfeigene, door wien hij als kind zoo menigmaal was rondgedragen en geliefkoosd, nu ook een discipel des Heeren had leeren kennen, aan wien hij zich nauw verbonden gevoelde. Veel hadden zij te zamen genoten; menig plan was ook door hen beraamd en ten uitvoer gebracht tot vermindering van den vreeselijken nood in de omliggende dorpen waar van leniging geen sprake zijn kon. En de dokter, die niettegenstaande alle tegenbedenking zijn werkzaamheden was gaan hervatten, had hen daarbij trouw geholpen, zonder

bemoelijkte te worden; want de priester, van wien in een vorig hoofdstuk sprake geweest is, had gevaarlijke typhuskoortsen gekregen en was gestorven. Ook scheen hij nog geen gevolg gegeven te hebben aan zijn bedreiging, daar volgens de informatiën door den Graaf genomen, de politie in 't geheel geen onderzoek naar dokter Tambolof gedaan had, hetwelk zij toch zeker wel bij zijn hospita en de bureu aangevangen zou hebben. Zoo was hij dan rustig naar zijn woonplaats teruggekeerd, vergezeld door zijn vader, die op zijn terngreis nog eenige dagen in Kazan wilde vertoeven.

En nu zat de schoenmaker weer in zijn werkplaats als gewoonlijk. Lustig hamerde hij er op los onder 't zingen van een lied, toen de voordeur geopend werd en hij een stem in den gang hoorde roepen: „Woont baas Tambolof hier?”

„Jawel, kom maar binnen,” riep hij terug, waarop een knaap verscheen van omstreeks vijftien jaar, „het sprekend evenbeeld van Misha,” zooals hij naderhand aan zijn zoon vertelde.

„Mijn broer Misha heeft mij hierheen gestuurd,” zei Peter, een weinig verlegen voor zich ziende, „hij dacht, dat u wel een leerjongen zoudt kunnen gebruiken.”

„Een leerjongen? ja, dat zal wel gaan; maar zeg eens, hebt ge Misha gesproken? Hoe gaat het hem? Is hij nog in Moskou?”

„Ja,” zei Peter, „en hier is zijn adres; hij heeft gevraagd, of u hem eens een brief zoudt willen schrijven.”

„Zoo, dus hij denkt toch nog aan mij;” mompelde Tambolof met zichtbaar genoegen, „een brief, zegt ge? wel, hij kan immers toch niet lezen?”

„Nee, maar hij wil hem laten voorlezen door een zijner kennissen.”

„Hm, daar mag ik wel om denken bij 't schrijven; — en ge zoudt dus gaarne hier willen blijven? Ben je ook van je ouders weggegaan?”

„Nee, zei Peter, maar . . . .”

„Nu?”

Aarzelend kwam daarop het verhaal van zijn wedervaren, en op zijn beurt vertelde Tambolof, wat hij wist omtrent de moeder van den knaap en zijn zusje en broertje.

Denzelfden avond schreef de oude man een brief aan den heer Kjachta, om hem een en ander mede te deelen met verzoek zijn beschermeling er mede in kennis te stellen, en haar tevens te vragen, of zij goedvond, dat haar zoon onder zijn toezicht bleef, of dat zij hem liever bij zich wilde hebben, in welk geval hij wel voor een veiligen overtocht zou zorgen. Veertien dagen later kwam het antwoord van den Graaf, dat de moeder zeer verlangde al hare zorgen te besteden aan het zoo lang door haar verwaarloosde kind, en den knaap in het boerenvak te doen opleiden, waartoe hij haar de gelegenheid had aangeboden. Per stoomboot werd Peter nu naar Kazan gezonden, waar de dokter hem afhaalde om hem naar zijn bestemming te brengen.

Intusschen was ook Misha verblijd geworden door een schrijven van den schoenmaker, waarin deze hem mededeelde, wat er over Peter besloten was, en tevens, waar zijn moeder en de andere kinderen zich bevonden. En op het eerstvolgende kerstfeest was het gansche gezin van den pelgrim vereenigd op het landgoed van den heer Kjachta. Hij zelf echter werd voor vijf jaar verbannen naar een dorp in West-Siberië.

En hoe ging het nu verder met de overige personen van dit verhaal? Werd de dokter ongemoeid gelaten, en kwam er nog hulp opdagen voor boer Alexis? Leerde Misha den Heere Jezus kennen als Zijn Zaligmaker, en braocht hij nog wel eens een bezoek aan den ouden Tambolof? Op al deze vragen moeten wij thans het antwoord schuldig blijven. Wellicht zal er later gelegenheid wezen hun geschiedenis verder mede te deelen, om dan meteen een blik te doen slaan in den vreeselijken cholera-tijd, die op den hongersnood volgde. Thans zij alleen nog gemeld, dat er eindelijk doortastende maatregelen genomen werden, zoolwel door de regeering als door een menigte particulieren, om duizenden althans van den hongerdood te redden, want veel meer kon er niet gedaan worden, ondanks de groote sommen, die dagelijks tot dit doel beschikbaar gesteld werden. Ware de hulp vroeger aangebracht, dan had er veel ellende voorkomen, en met hetzelfde heel wat meer gedaan kunnen worden, daar de graanprijzen inmiddels al hooger en hooger waren gestegen, en bijna al het vee, zoo onontbeerlijk voor een Russisch landman, gestorven of geslacht was.

Ook werd er, nu het bijna te laat was, zoo heel nauwkenrig niet meer gelet op de overtreding van het verbod, om in vereeniging met een of meer anderen, zonder machtiging en medewerking der regeering, pogingen te doen tot leniging van den nood. De overtreders waren dan ook zoo groot in aantal, dat het niet wel mogelijk was ze allen te straffen.

Wij willen thans ons verhaal besluiten met de bede, dat het velen moge opwekken, ten eerste tot dankbaarheid voor de groote voorrechten hun geschonken in vergelijking met de

onderdanen van het machtige en toch zoo betreurenswaardige Tsarenrijk, waar dwaling en onkunde op geestelijk, en dwinglandij op maatschappelijk gebied, heerschappij voeren; en ten andere tot vurig gebed, om het zuivere licht des Evangelies meer en meer in die dikke duisternis te doen doordringen, en de weinige trouwe belijders des Heeren moed en volharding te schenken, om van den eenigen Naam, die onder de menschen gegeven is tot zaligheid, te blijven getuigen.